

Mechanika teoretyczna

Wykład nr 6

Układy przestrzenne.

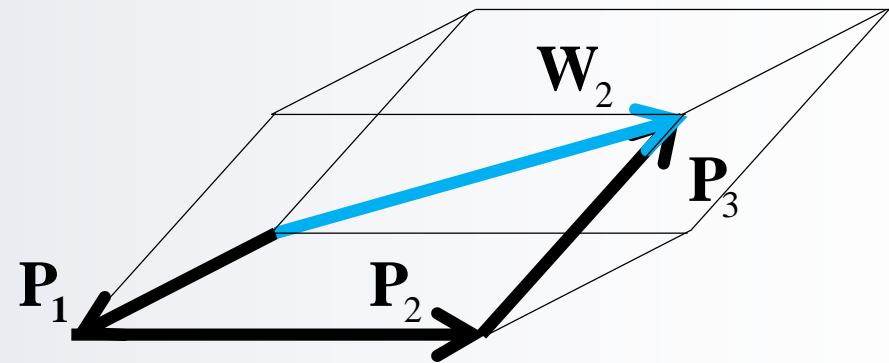
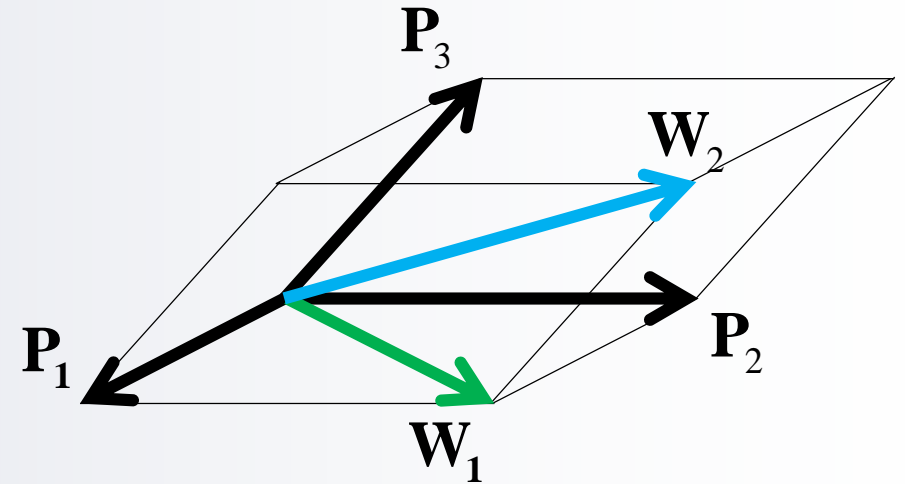
Wypadkowa przestrzennego układu sił zbieżnych

- Metoda graficzna:

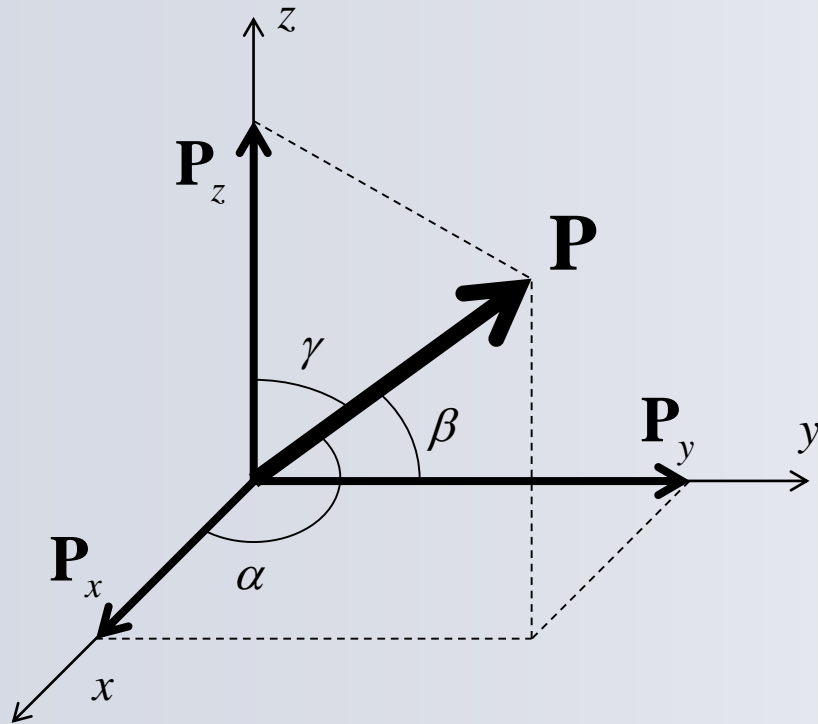
$$\mathbf{W}_1 = \mathbf{P}_1 + \mathbf{P}_2$$

$$\mathbf{W}_2 = \mathbf{W}_1 + \mathbf{P}_3 = \mathbf{P}_1 + \mathbf{P}_2 + \mathbf{P}_3$$

$$\mathbf{W} = \sum_{i=1}^n \mathbf{P}_i$$

Analityczna metoda wyznaczania wypadkowej

$$P = \sqrt{P_x^2 + P_y^2 + P_z^2}$$

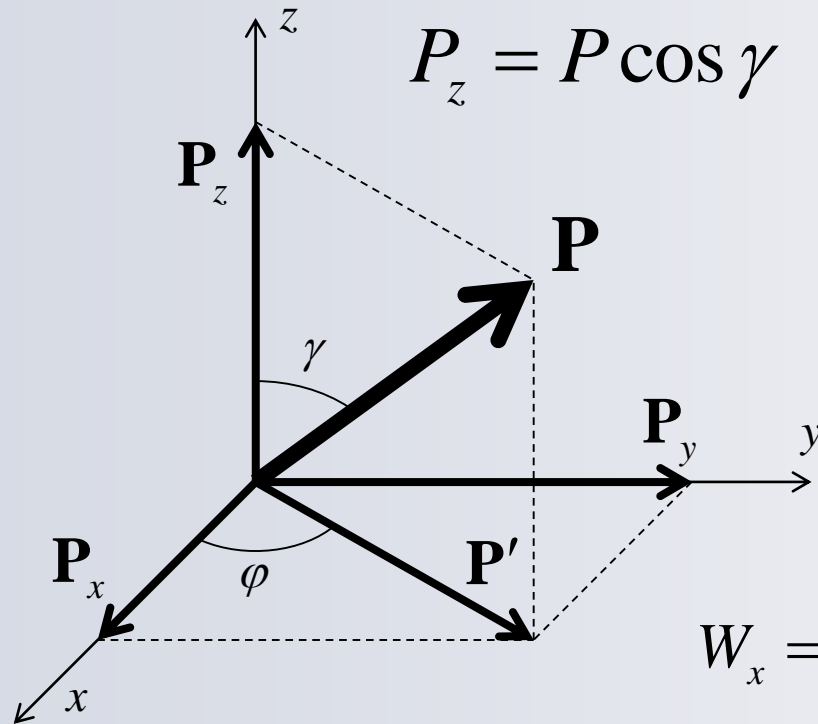
$$\cos \alpha = \frac{P_x}{P} = \frac{P_x}{\sqrt{P_x^2 + P_y^2 + P_z^2}}$$

$$\cos \beta = \frac{P_y}{P} = \frac{P_y}{\sqrt{P_x^2 + P_y^2 + P_z^2}}$$

$$\cos \gamma = \frac{P_z}{P} = \frac{P_z}{\sqrt{P_x^2 + P_y^2 + P_z^2}}$$

$$\cos^2 \alpha + \cos^2 \beta + \cos^2 \gamma = 1$$

Analityczna metoda wyznaczania wypadkowej

$$P_z = P \cos \gamma \quad P' = P \sin \gamma$$

$$P_x = P' \cos \varphi = P \sin \gamma \cos \varphi$$

$$P_y = P' \sin \varphi = P \sin \gamma \sin \varphi$$

$$\mathbf{W} = \sum_{i=1}^n \mathbf{P}_i$$

$$W_x = \sum_{i=1}^n P_{ix}$$

$$W_y = \sum_{i=1}^n P_{iy}$$

$$W_z = \sum_{i=1}^n P_{iz}$$

$$W = \sqrt{W_x^2 + W_y^2 + W_z^2}$$

$$\cos \alpha = \frac{W_x}{W}$$

$$\cos \beta = \frac{W_y}{W}$$

$$\cos \gamma = \frac{W_z}{W}$$

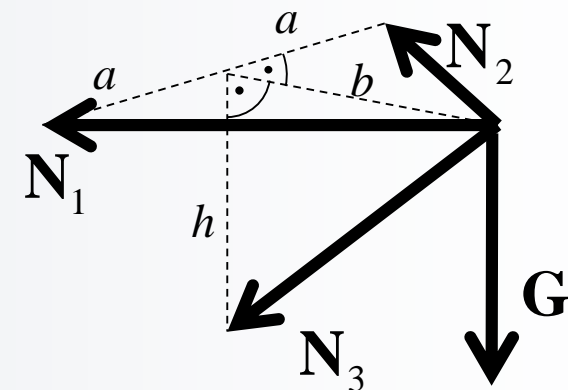
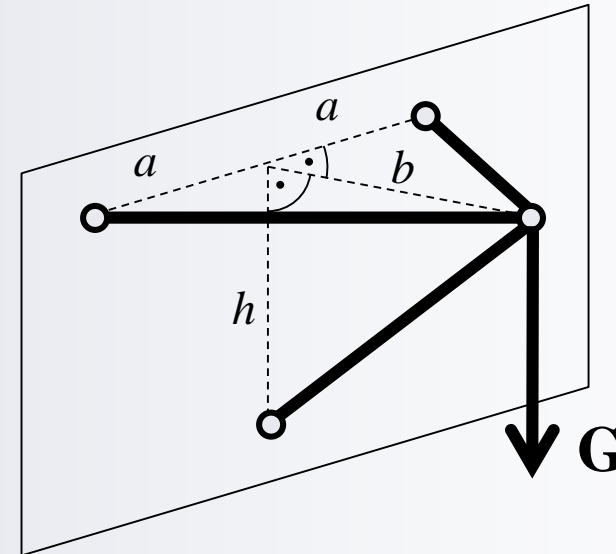
Warunki równowagi przestrzennego układu zbieżnego

$$\mathbf{W} = \sum_{i=1}^n \mathbf{P}_i = \mathbf{0}$$

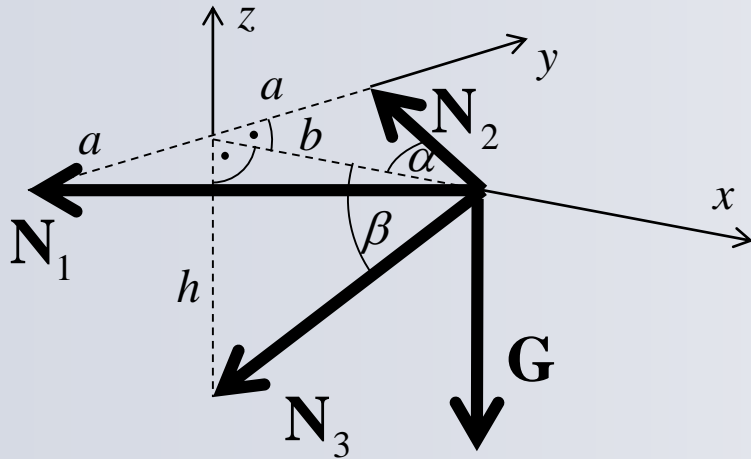
$$W_x = 0 \quad \sum_{i=1}^n P_{ix} = \sum X = 0$$

$$W_y = 0 \quad \sum_{i=1}^n P_{iy} = \sum Y = 0$$

$$W_z = 0 \quad \sum_{i=1}^n P_{iz} = \sum Z = 0$$

Układ zbieżny - przykład

$$\sin \alpha = \frac{a}{\sqrt{a^2 + b^2}} \quad \cos \alpha = \frac{b}{\sqrt{a^2 + b^2}}$$

$$\sin \beta = \frac{h}{\sqrt{h^2 + b^2}} \quad \cos \beta = \frac{b}{\sqrt{h^2 + b^2}}$$

$$\sum X = 0 \quad N_1 \cos \alpha + N_2 \cos \alpha + N_3 \cos \beta = 0$$

$$\sum Y = 0 \quad -N_1 \sin \alpha + N_2 \sin \alpha = 0 \quad N_1 = N_2$$

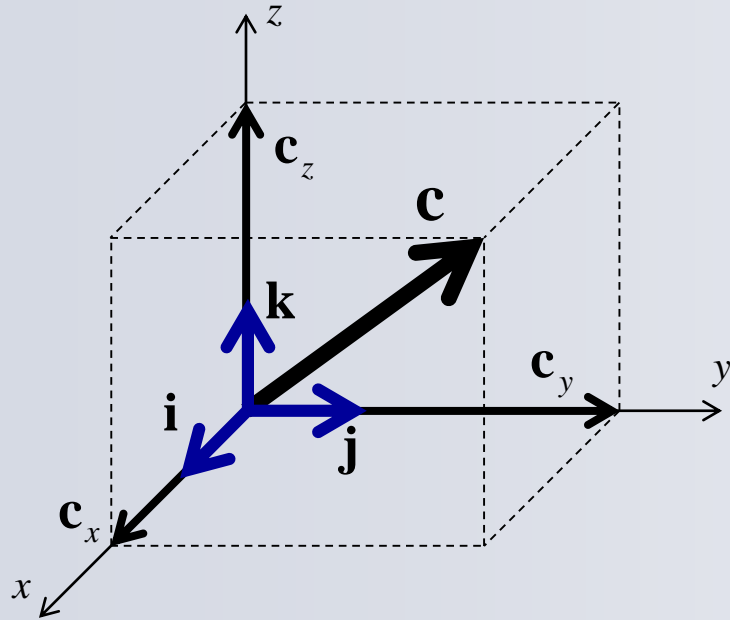
$$\sum Z = 0 \quad N_3 \sin \beta + G = 0 \quad N_3 = -\frac{G}{\sin \beta} = -\frac{G}{h} \sqrt{h^2 + b^2}$$

$$2N_1 \frac{b}{\sqrt{a^2 + b^2}} - \frac{G}{h} \sqrt{h^2 + b^2} \frac{b}{\sqrt{h^2 + b^2}} = 0$$

$$N_1 = \frac{G}{2h} \sqrt{a^2 + b^2}$$

$$N_2 = \frac{G}{2h} \sqrt{a^2 + b^2}$$

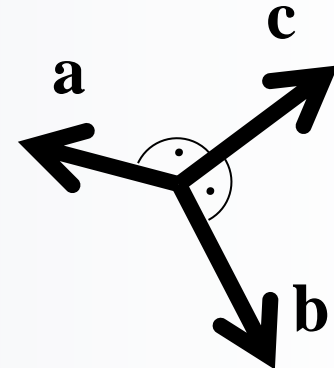
Iloczyn wektorowy

$$c_x = \mathbf{i} \cdot \mathbf{c}$$

$$c_y = \mathbf{j} \cdot \mathbf{c}$$

$$c_z = \mathbf{k} \cdot \mathbf{c}$$

$$\mathbf{c} = \mathbf{a} \times \mathbf{b} = \mathbf{i} \cdot c_x + \mathbf{j} \cdot c_y + \mathbf{k} \cdot c_z =$$

$$= \mathbf{i} \cdot (a_y b_z - a_z b_y) + \mathbf{j} \cdot (a_z b_x - a_x b_z) + \mathbf{k} \cdot (a_x b_y - a_y b_x) =$$

$$= \begin{vmatrix} \mathbf{i} & \mathbf{j} & \mathbf{k} \\ a_x & a_y & a_z \\ b_x & b_y & b_z \end{vmatrix}$$

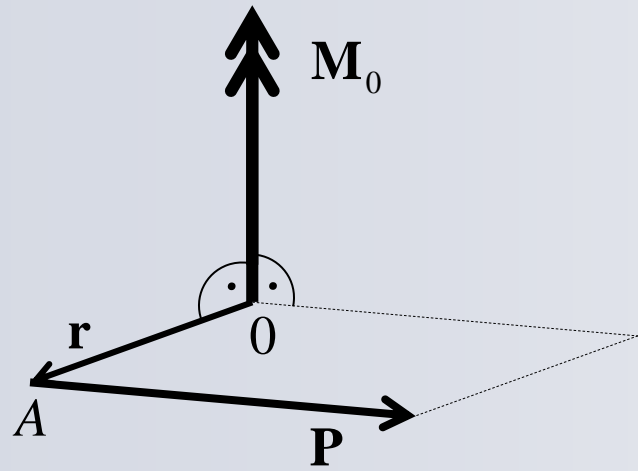
$$\mathbf{c} = \mathbf{a} \times \mathbf{b}$$

$$c_x = a_y b_z - a_z b_y$$

$$c_y = a_z b_x - a_x b_z$$

$$c_z = a_x b_y - a_y b_x$$

Moment siły względem punktu

$$\mathbf{M}_0 = \mathbf{r} \times \mathbf{P} = \begin{vmatrix} \mathbf{i} & \mathbf{j} & \mathbf{k} \\ r_x & r_y & r_z \\ P_x & P_y & P_z \end{vmatrix}$$

$$O(0,0,0) \quad A(x, y, z)$$

$$r_x = x \quad r_y = y \quad r_z = z$$

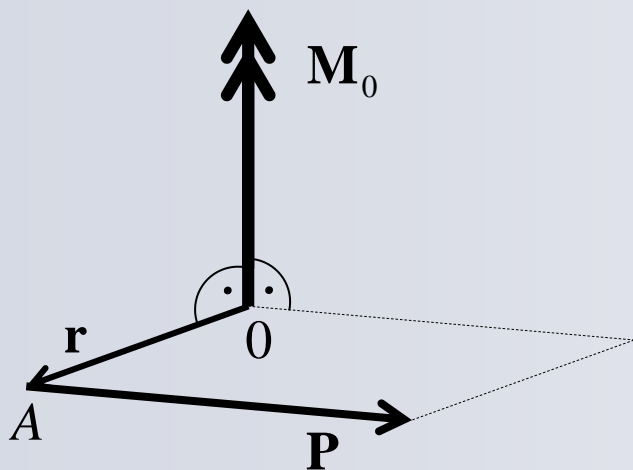
$$\mathbf{M}_0 = \mathbf{r} \times \mathbf{P} = \begin{vmatrix} \mathbf{i} & \mathbf{j} & \mathbf{k} \\ x & y & z \\ P_x & P_y & P_z \end{vmatrix}$$

$$M_{0x} = P_z \cdot y - P_y \cdot z$$

$$M_{0y} = P_x \cdot z - P_z \cdot x$$

$$M_{0z} = P_y \cdot x - P_x \cdot y$$

Moment siły względem punktu

$$\mathbf{M}_0 = \mathbf{r} \times \mathbf{P} = \begin{vmatrix} \mathbf{i} & \mathbf{j} & \mathbf{k} \\ r_x & r_y & r_z \\ P_x & P_y & P_z \end{vmatrix}$$

$$O(x_0, y_0, z_0) \quad A(x, y, z)$$

$$r_x = x - x_0 \quad r_y = y - y_0 \quad r_z = z - z_0$$

$$\mathbf{M}_0 = \mathbf{r} \times \mathbf{P} = \begin{vmatrix} \mathbf{i} & \mathbf{j} & \mathbf{k} \\ x - x_0 & y - y_0 & z - z_0 \\ P_x & P_y & P_z \end{vmatrix}$$

$$M_{0x} = P_z \cdot (y - y_0) - P_y \cdot (z - z_0)$$

$$M_{0y} = P_x \cdot (z - z_0) - P_z \cdot (x - x_0)$$

$$M_{0z} = P_y \cdot (x - x_0) - P_x \cdot (y - y_0)$$

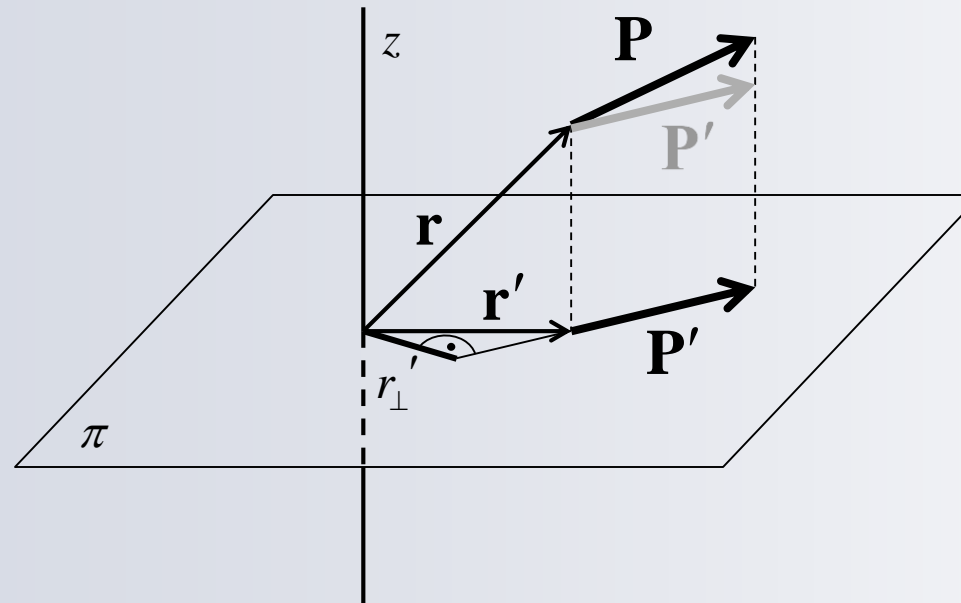
Moment wypadkowej względem punktu

$$\mathbf{W} = \sum_{i=1}^n \mathbf{P}_i$$

$$\mathbf{M}_0 = \mathbf{r} \times \mathbf{W} = \mathbf{r} \times \sum_{i=1}^n \mathbf{P}_i = \sum_{i=1}^n \mathbf{r} \times \mathbf{P}_i = \sum_{i=1}^n \mathbf{M}_{i0}$$

- Moment wypadkowej układu sił względem punktu równy jest sumie momentów od sił składowych tego układu względem tego punktu.

Moment siły względem osi

$$\mathbf{M}_z = \mathbf{r} \times \mathbf{P} = \mathbf{r}' \times \mathbf{P}'$$

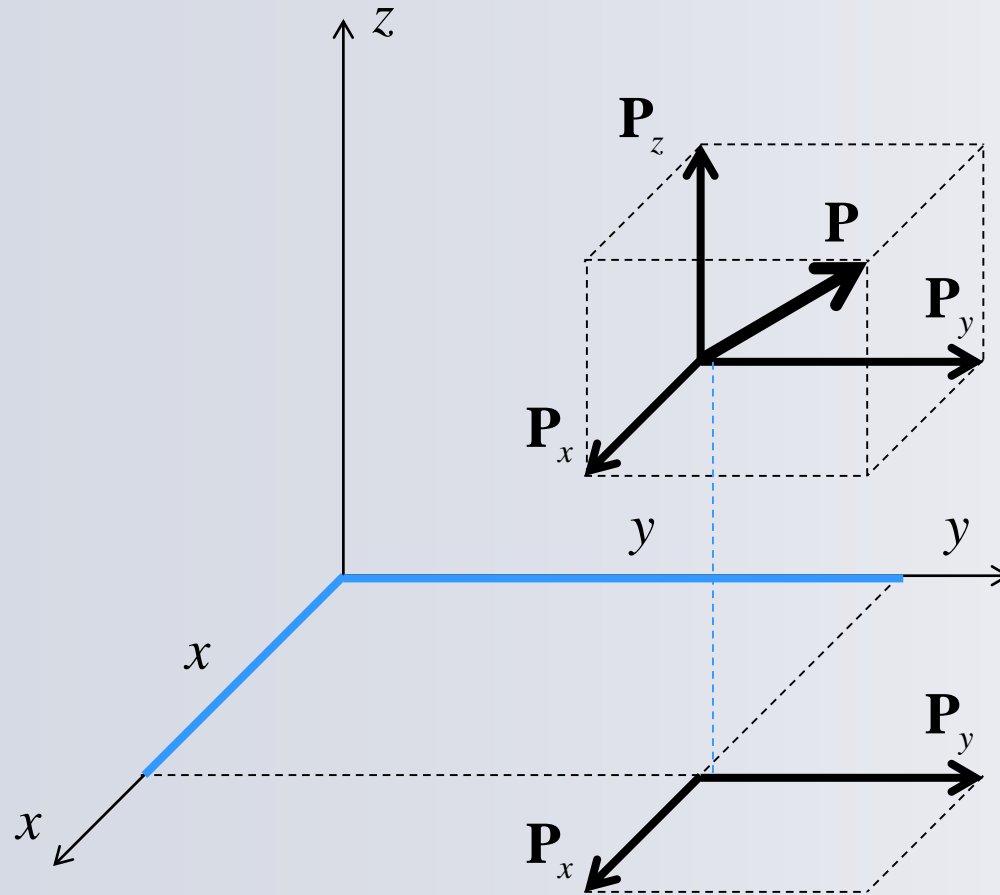
$$M_z = P' \cdot r_{\perp}$$

- Moment siły względem osi równy jest momentowi rzutu siły na płaszczyznę prostopadłą do osi względem punktu, w którym oś przebija płaszczyznę.

Moment siły względem osi

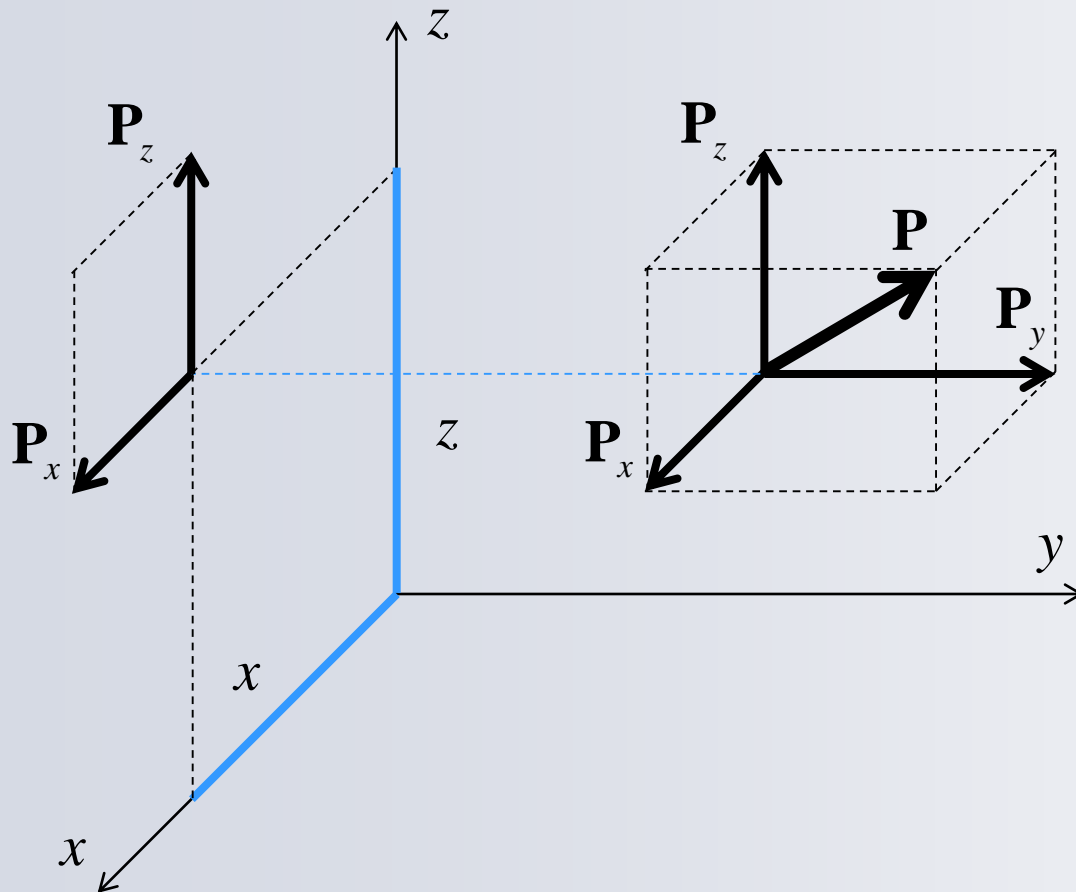
- Moment siły względem osi jest równy 0, gdy:
 - Rzut \mathbf{P}' na płaszczyznę π prostopadłą do osi z jest równy 0 (siła równoległa do osi);
 - Długość ramienia r_{\perp}' jest równa 0 (linia działania siły przecina oś).
- Moment siły względem osi równy jest rzutowi na oś momentu siły względem dowolnego punktu leżącego na osi.

Moment siły względem osi układu współrzędnych

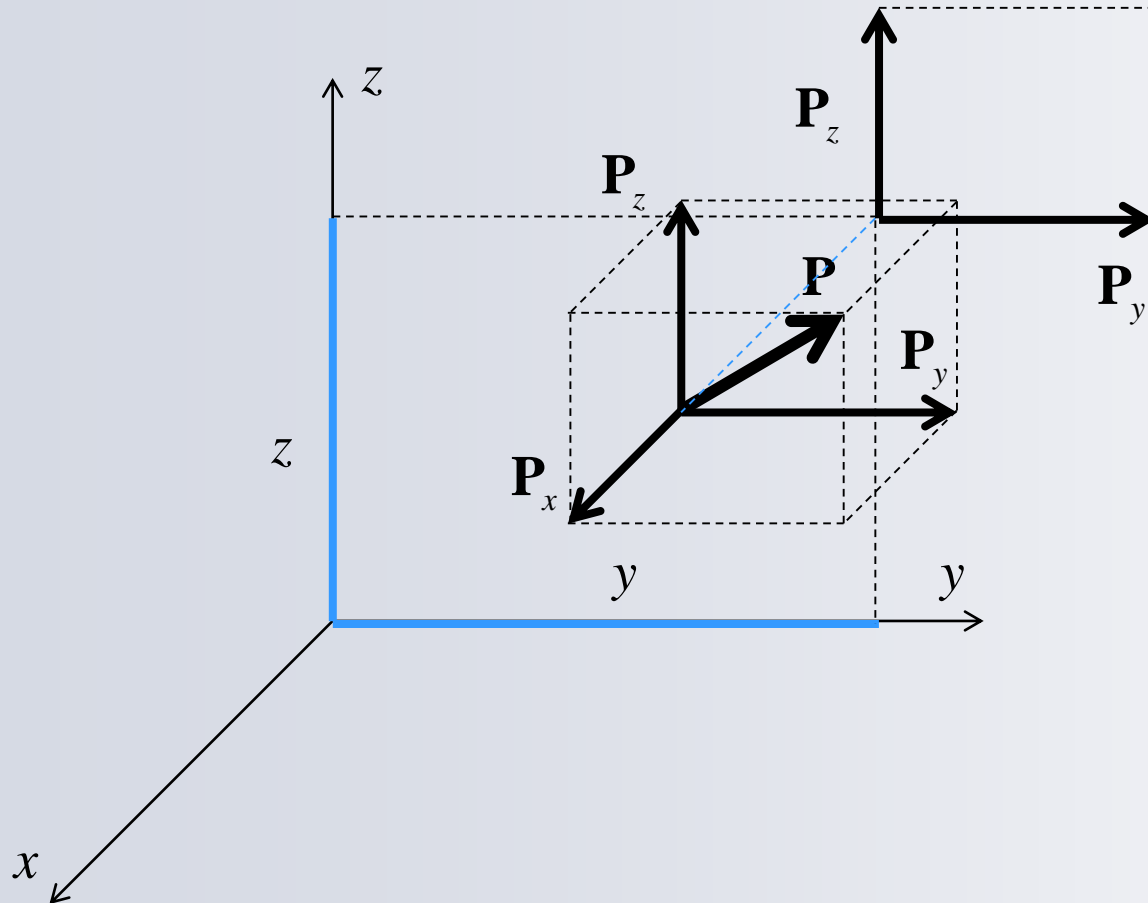
$$M_z = -P_x \cdot y + P_y \cdot x$$

Moment siły względem osi układu współrzędnych

$$M_y = -P_z \cdot x + P_x \cdot z$$

Moment siły względem osi układu współrzędnych

$$M_x = -P_y \cdot z + P_z \cdot y$$

Dowolny przestrzenny układ sił

- Dowolny przestrzenny układ sił można zastąpić siłą wypadkową przyłożoną do dowolnego bieguna redukcji O i parą sił o momencie równym sumie momentów od sił składowych względem tego bieguna redukcji.

$$\mathbf{W} = \sum_{i=1}^n \mathbf{P}_i \quad - \text{ wektor główny}$$

$$\mathbf{M}_0 = \sum_{i=1}^n \mathbf{M}_{i0} \quad - \text{ moment główny}$$

Dowolny przestrzenny układ sił

$$W_x = \sum_{i=1}^n P_{ix} \quad \cos \alpha = \frac{W_x}{W}$$

$$W_y = \sum_{i=1}^n P_{iy} \quad \cos \beta = \frac{W_y}{W}$$

$$W_z = \sum_{i=1}^n P_{iz} \quad \cos \gamma = \frac{W_z}{W}$$

$$W = \sqrt{W_x^2 + W_y^2 + W_z^2}$$

$$M_{0x} = \sum_{i=1}^n M_{ix} = \sum_{i=1}^n (P_{iz} \cdot (y_i - y_0) - P_{iy} \cdot (z_i - z_0))$$

$$M_{0y} = \sum_{i=1}^n M_{iy} = \sum_{i=1}^n (P_{ix} \cdot (z_i - z_0) - P_{iz} \cdot (x_i - x_0))$$

$$M_{0z} = \sum_{i=1}^n M_{iz} = \sum_{i=1}^n (P_{iy} \cdot (x_i - x_0) - P_{ix} \cdot (y_i - y_0))$$

Redukcja do początku układu współrzędnych

$$W_x = \sum_{i=1}^n P_{ix} \quad \cos \alpha = \frac{W_x}{W}$$

$$W_y = \sum_{i=1}^n P_{iy} \quad \cos \beta = \frac{W_y}{W}$$

$$W_z = \sum_{i=1}^n P_{iz} \quad \cos \gamma = \frac{W_z}{W}$$

$$W = \sqrt{W_x^2 + W_y^2 + W_z^2}$$

$$M_{0x} = \sum_{i=1}^n M_{ix} = \sum_{i=1}^n (P_{iz} \cdot y_i - P_{iy} \cdot z_i)$$

$$M_{0y} = \sum_{i=1}^n M_{iy} = \sum_{i=1}^n (P_{ix} \cdot z_i - P_{iz} \cdot x_i)$$

$$M_{0z} = \sum_{i=1}^n M_{iz} = \sum_{i=1}^n (P_{iy} \cdot x_i - P_{ix} \cdot y_i)$$

Warunki równowagi dowolnego przestrzennego układu sił

$$\mathbf{W} = \sum_{i=1}^n \mathbf{P}_i = \mathbf{0}$$

$$\mathbf{M}_0 = \sum_{i=1}^n \mathbf{M}_{i0} = \mathbf{0}$$

$$\mathbf{W} = \mathbf{0} \quad \sum_{i=1}^n P_{ix} = \sum X = 0$$

$$\mathbf{M}_0 = \mathbf{0} \quad \sum_{i=1}^n M_{ix} = \sum M_x = 0$$

$$\sum_{i=1}^n P_{iy} = \sum Y = 0$$

$$\sum_{i=1}^n M_{iy} = \sum M_y = 0$$

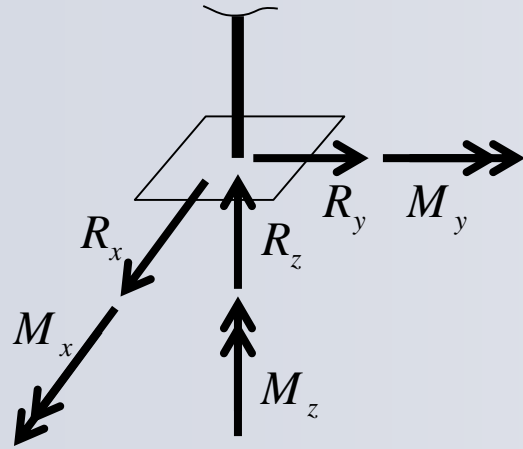
$$\sum_{i=1}^n P_{iz} = \sum Z = 0$$

$$\sum_{i=1}^n M_{iz} = \sum M_z = 0$$

Układy prętowe

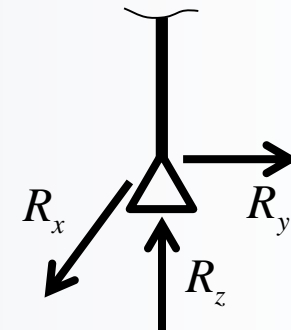
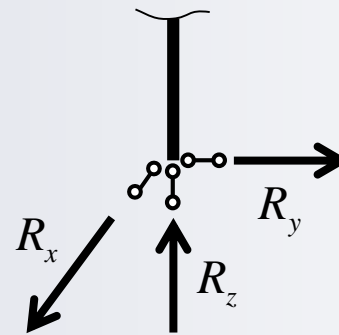
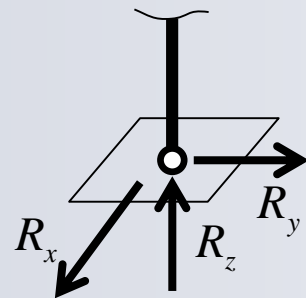
- Kratownice przestrzenne
- Ruszty
 - O węzłach przegubowych
 - O węzłach sztywnych
- Ramy przestrzenne
 - Na siatce prostopadłościanu
 - Z prętami ukośnymi
- Pręty zakrzywione w przestrzeni
- Układy prętów różnego typu

Podpory

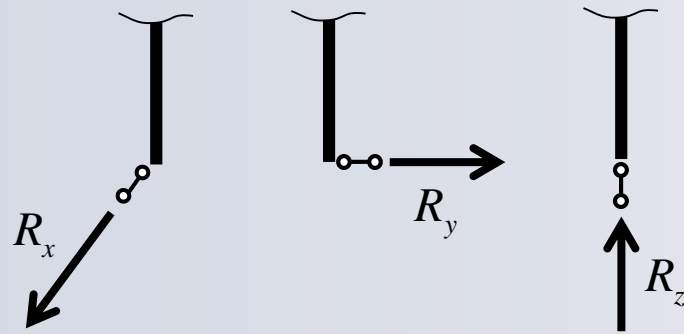
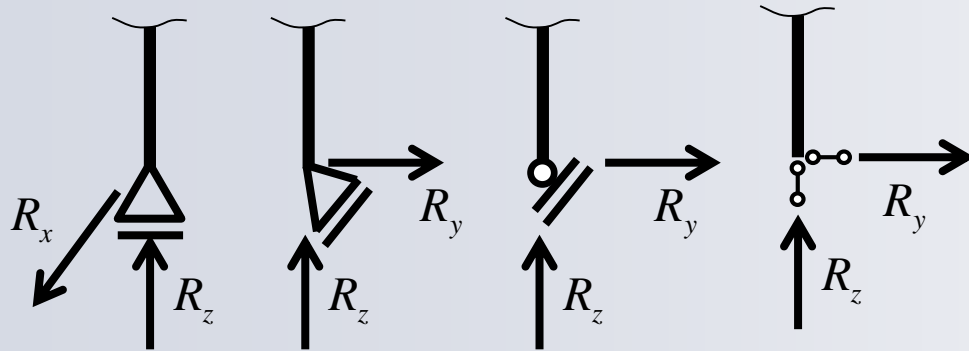

- Sztywne zamocowanie – 6 reakcji (3 siły, 3 momenty)

- Podpora przegubowa nieprzesuwna – 3 reakcje (3 siły)

Podpory

- Podpora przegubowa przesuwana wzdłuż prostej – 2 reakcje (2 siły)
- Podpora przegubowa przesuwana po płaszczyźnie – 1 reakcja (1 siła)

Przeguby

- Przegub Cardana (możliwe zginanie, brak możliwości skręcania – wzajemnego obrotu prętów względem osi)
- Przegub walcowy (możliwe tylko zginanie w jednym kierunku)
- Przegub kulisty (całkowita swoboda wzajemnego obrotu)

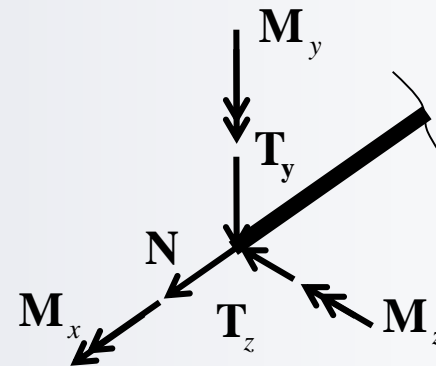
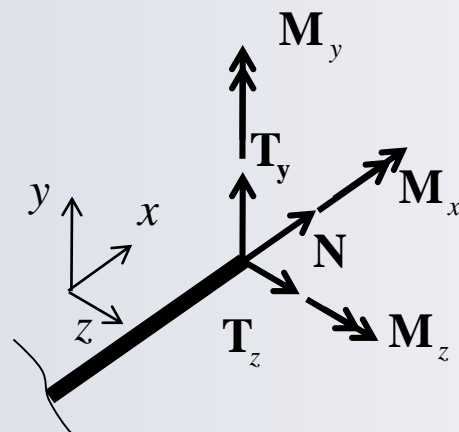
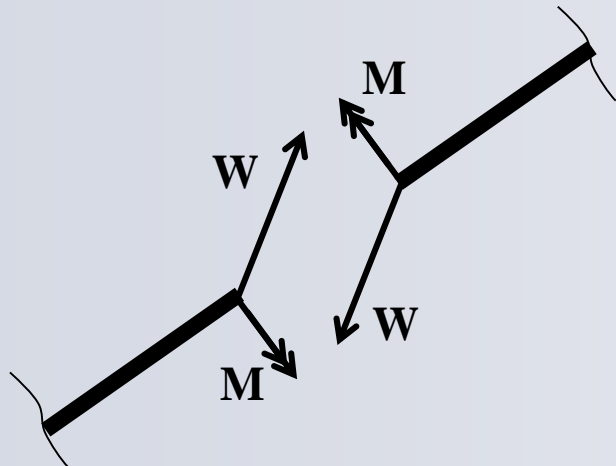
Siły wewnętrzne

- Wypadkowa siła i wypadkowy moment wzajemnego oddziaływania
- Wypadkowa siła:
 - Siła normalna (osiowa)
 - Dwie składowe siły tnącej (poprzecznej)
- Wypadkowy moment:
 - Moment skręcający
 - Dwie składowe momentu zginającego

Siły wewnętrzne

$$\mathbf{W} = \mathbf{W}_x + \mathbf{W}_y + \mathbf{W}_z$$

$$\mathbf{M} = \mathbf{M}_x + \mathbf{M}_y + \mathbf{M}_z$$

$$\mathbf{W}_x = \mathbf{N}$$

$$\mathbf{W}_y = \mathbf{T}_y$$

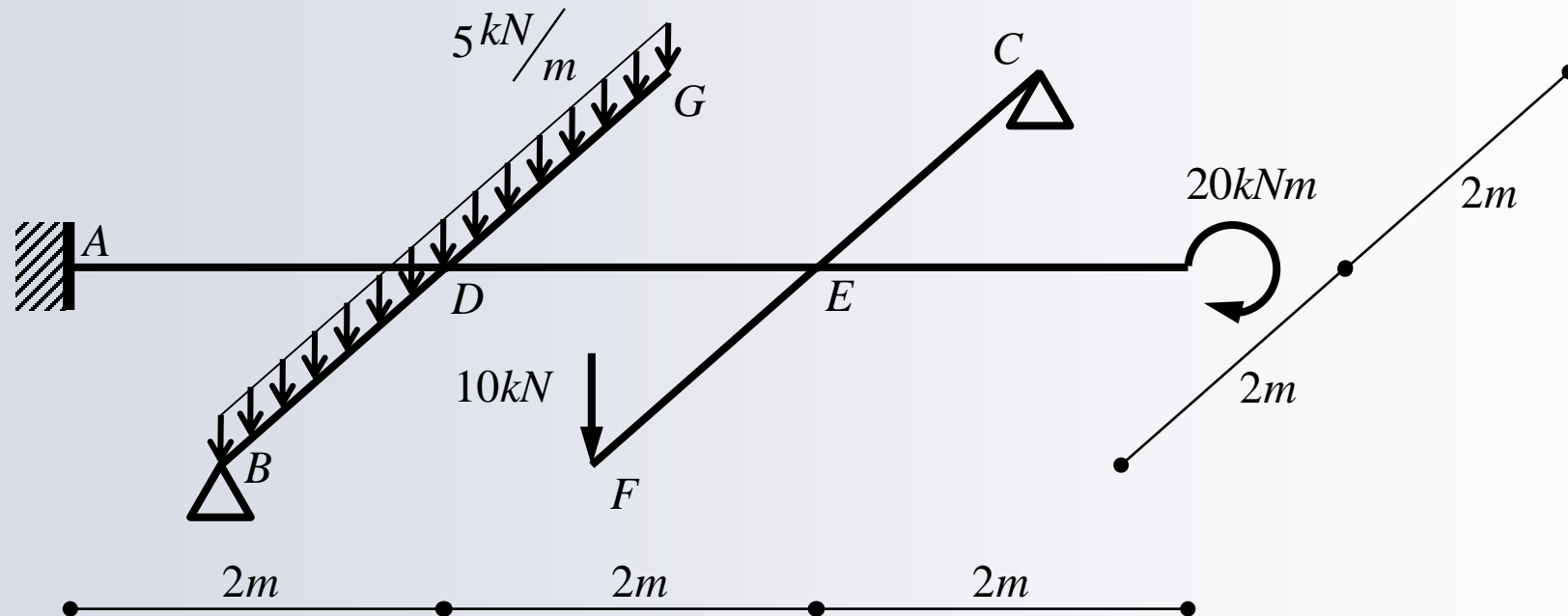
$$\mathbf{W}_z = \mathbf{T}_z$$

$$\mathbf{M}_x = \mathbf{M}_s$$

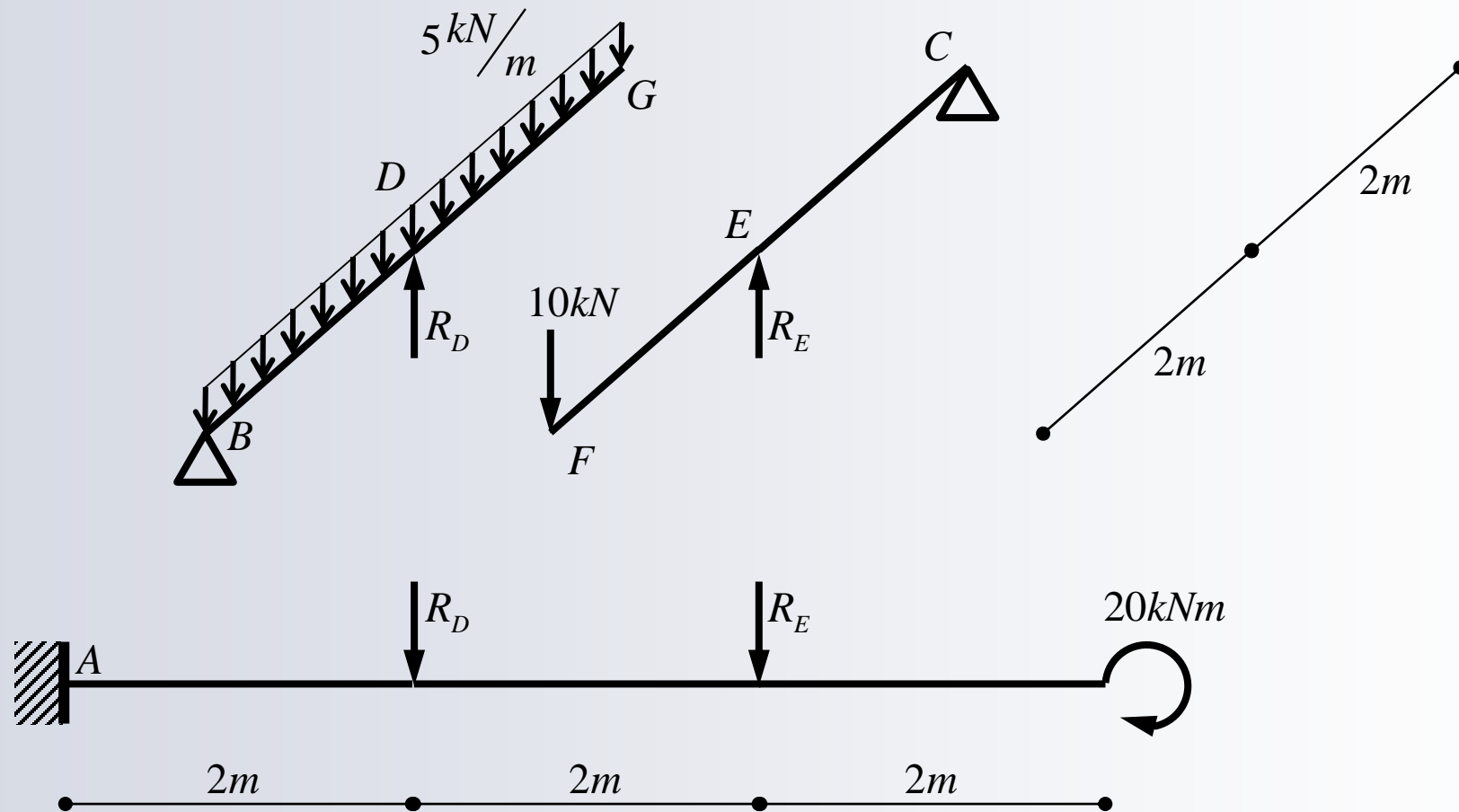
$$\mathbf{M}_y = \mathbf{M}_y^{zg} = \mathbf{M}_y^{xz}$$

$$\mathbf{M}_z = \mathbf{M}_z^{zg} = \mathbf{M}_z^{xy}$$

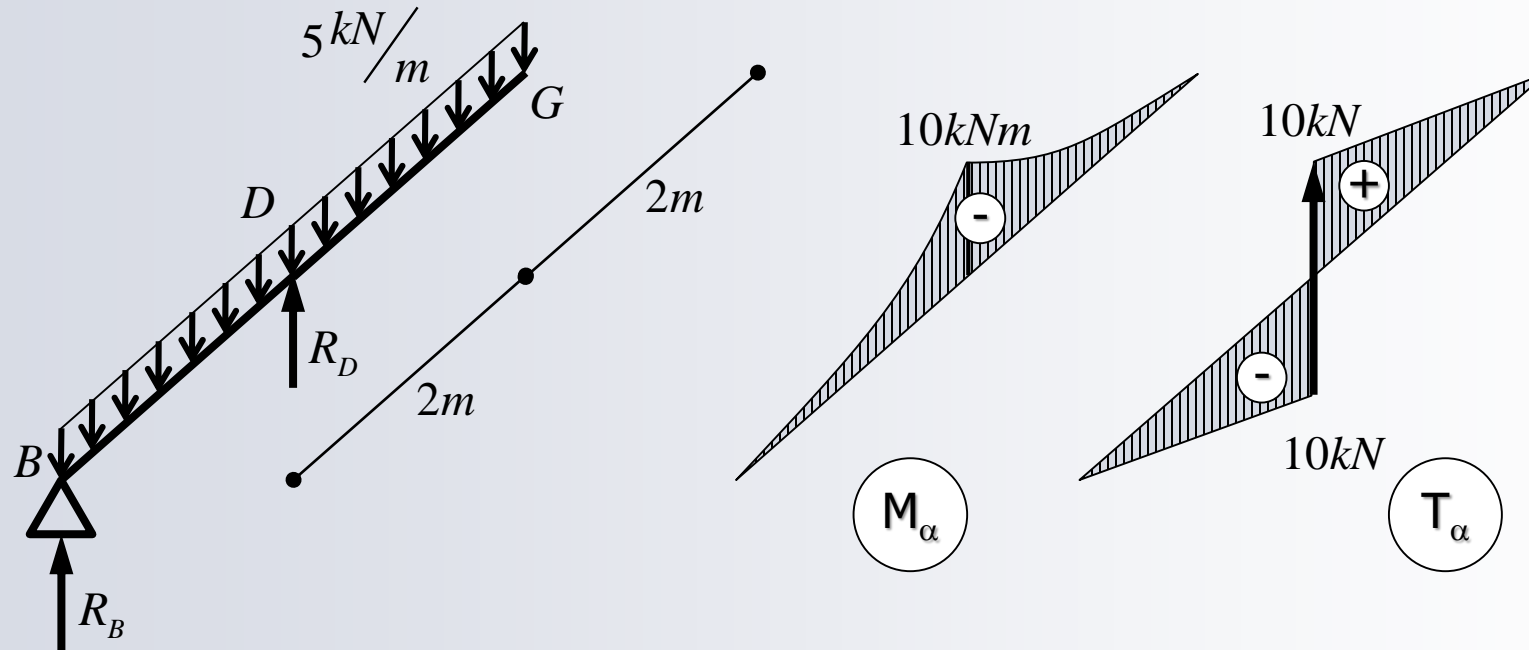
Przykład – ruszt o węzłach przegubowych

Przykład 1 – ruszt o węzłach przegubowych

Belka B-D-G

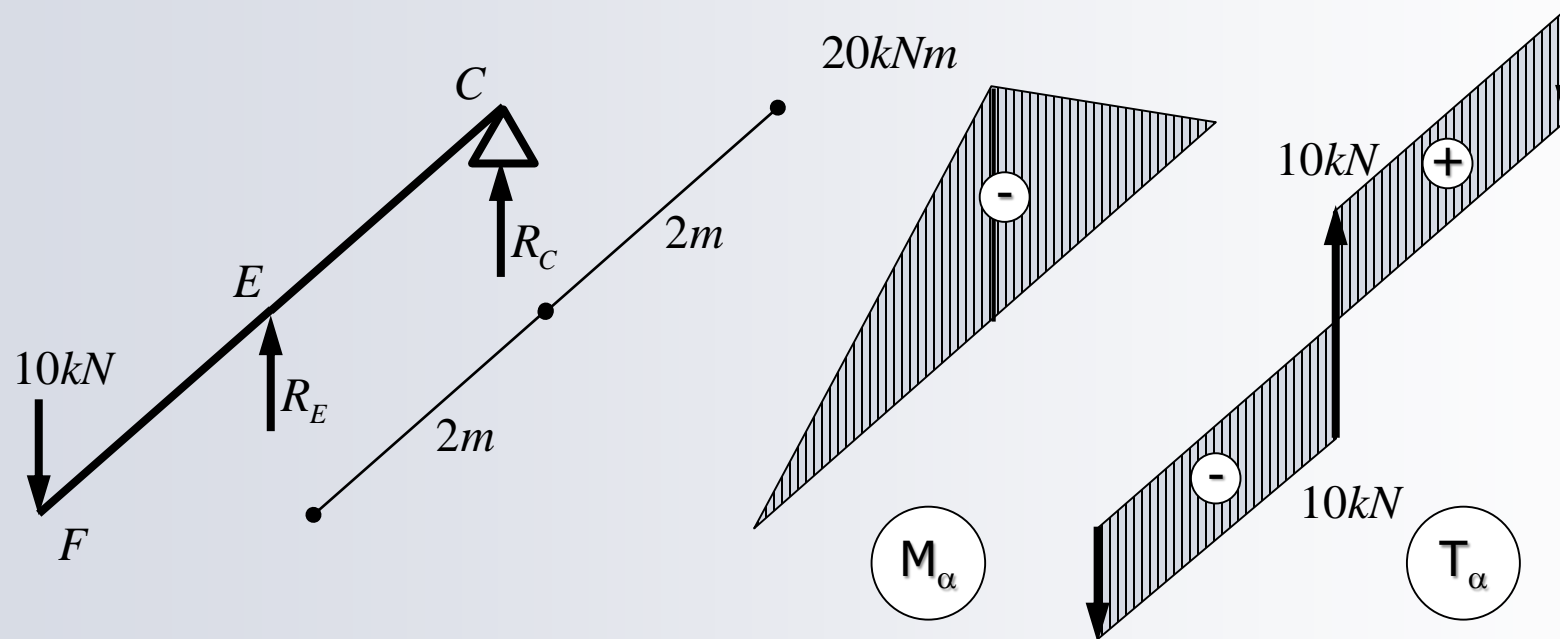
$$\sum M_B = R_D \cdot 2m - 5 \frac{kN}{m} \cdot 4m \cdot \frac{1}{2} \cdot 4m = 0$$

$$R_D = 20kN$$

$$\sum Y = R_B + R_D - 5 \frac{kN}{m} \cdot 4m = 0$$

$$R_B = 0kN$$

Belka C-E-F

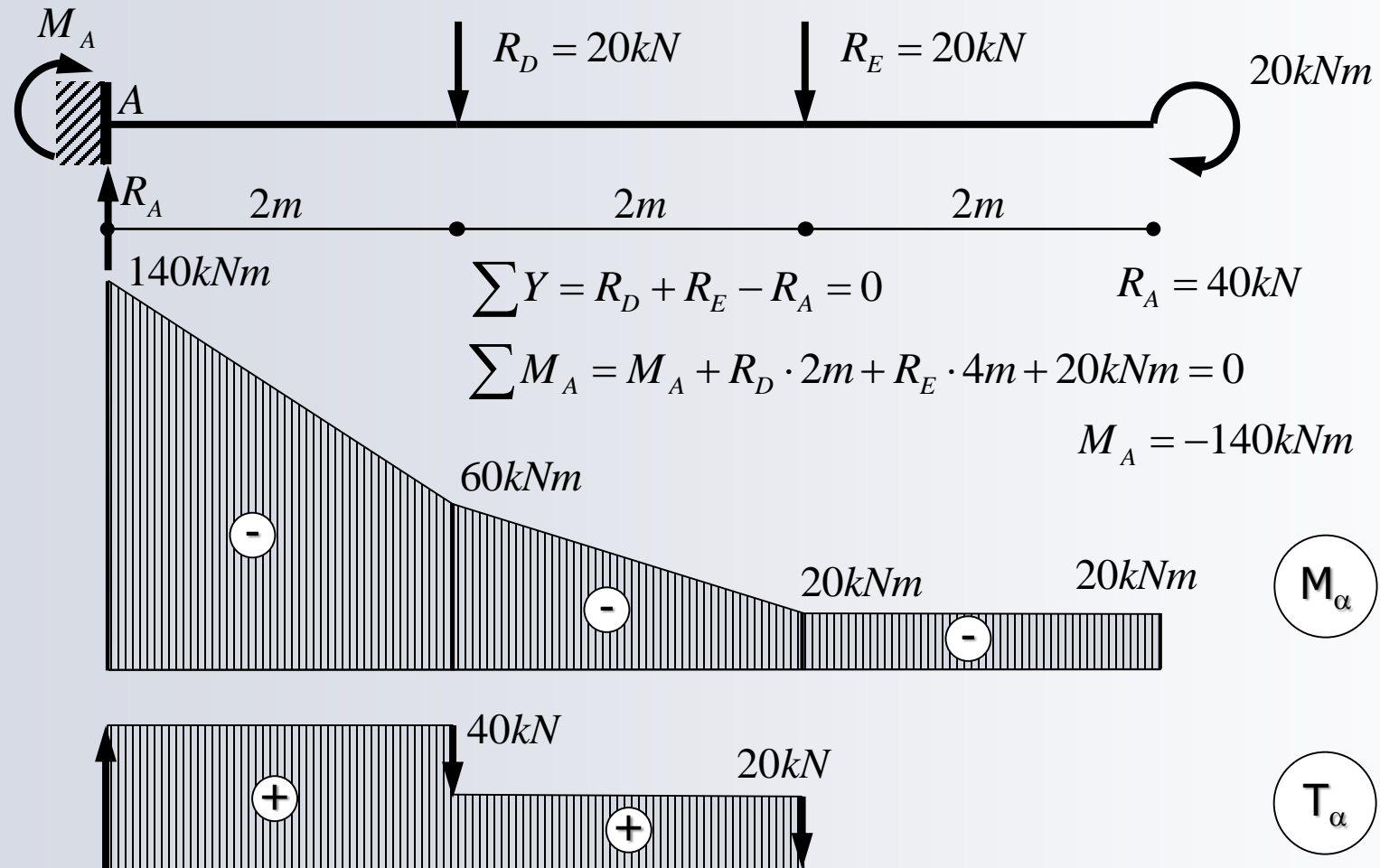
$$\sum M_C = R_E \cdot 2m - 10kN \cdot 4m = 0$$

$$R_E = 20kN$$

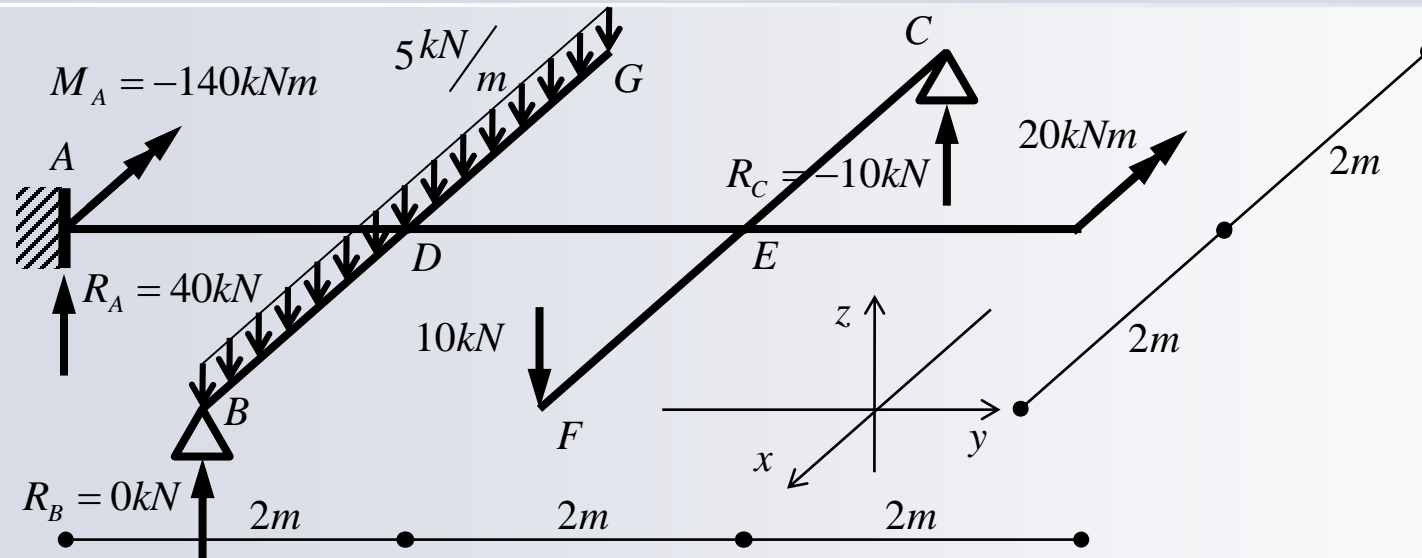
$$\sum Y = R_E + R_C - 10kN = 0$$

$$R_C = -10kN$$

Belka C-E-F

Sprawdzenie reakcji

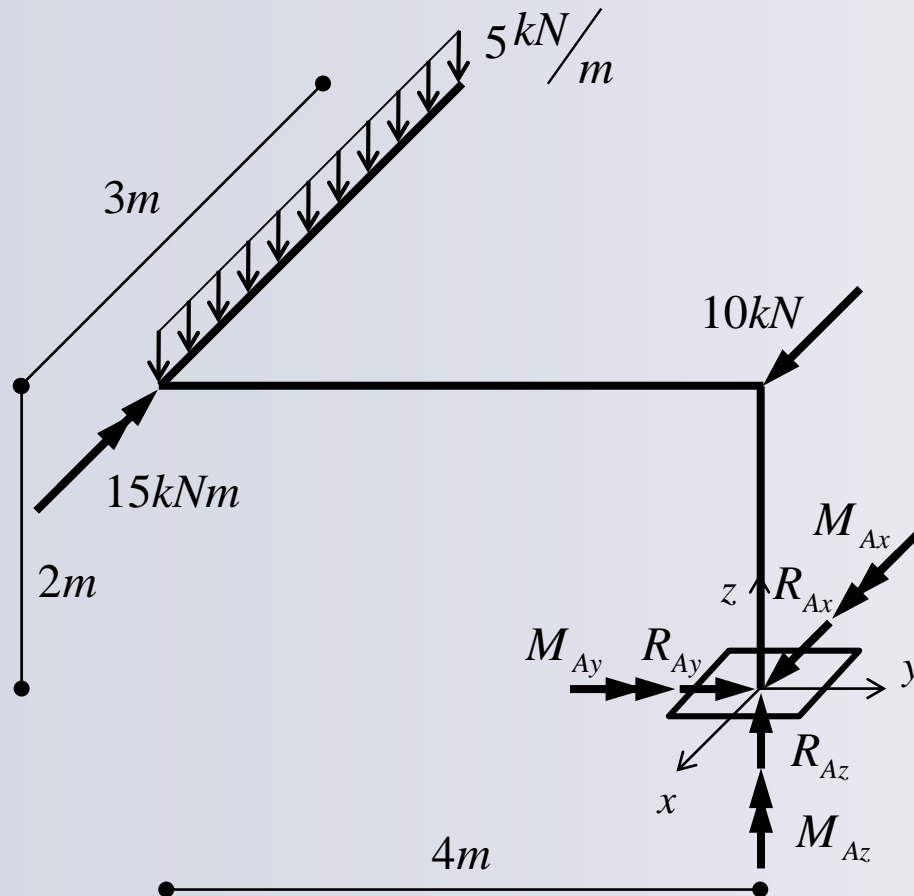

$$\sum Z = R_A + R_B + R_C - 10\text{kN} - 5\text{kN/m} \cdot 4\text{m} = 40\text{kN} + 0\text{kN} - 10\text{kN} - 10\text{kN} - 20\text{kN} = 0$$

$$\begin{aligned} \sum M_x &= -M_A - 20\text{kNm} - R_A \cdot 6\text{m} - R_B \cdot 4\text{m} + 5\text{kN/m} \cdot 4\text{m} \cdot 4\text{m} - R_C \cdot 2\text{m} + 10\text{kN} \cdot 2\text{m} = \\ &= 140\text{kNm} - 20\text{kNm} - 40\text{kN} \cdot 6\text{m} - 0\text{kN} \cdot 4\text{m} + 5\text{kN/m} \cdot 4\text{m} \cdot 4\text{m} + 10\text{kN} \cdot 2\text{m} + 10\text{kN} \cdot 2\text{m} = 0 \end{aligned}$$

$$\sum M_y = R_A \cdot 2\text{m} - 5\text{kN/m} \cdot 4\text{m} \cdot 2\text{m} + R_C \cdot 4\text{m} = 40\text{kN} \cdot 2\text{m} - 5\text{kN/m} \cdot 4\text{m} \cdot 2\text{m} - 10\text{kN} \cdot 4\text{m} = 0$$

Przykład 2 – rama przestrzenna wspornikowa

$$\sum X = R_{Ax} + 10kN = 0 \quad R_{Ax} = -10kN$$

$$\sum Y = R_{Ay} = 0 \quad R_{Ay} = 0$$

$$\sum Z = R_{Az} - 5kN/m \cdot 3m = 0 \quad R_{Az} = 15kN$$

$$\sum M_x = M_{Ax} - 15kNm + 5kN/m \cdot 3m \cdot 4m = 0$$

$$M_{Ax} = -45kNm$$

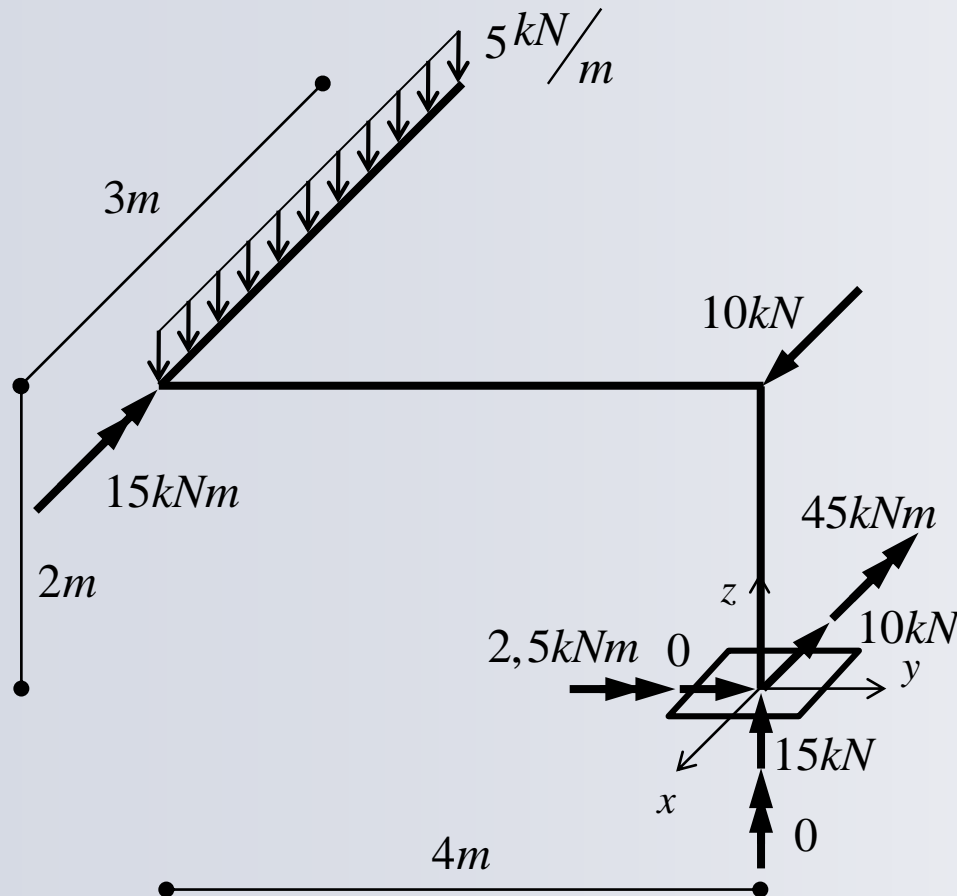
$$\sum M_y = M_{Ay} - 5kN/m \cdot 3m \cdot \frac{1}{2} \cdot 3m + 10kN \cdot 2m = 0$$

$$M_{Ay} = 2,5kNm$$

$$\sum M_z = M_{Az} = 0$$

$$M_{Az} = 0$$

Przykład 2 – rama przestrzenna wspornikowa

$$\sum X = R_{Ax} + 10 \text{ kN} = 0 \quad R_{Ax} = -10 \text{ kN}$$

$$\sum Y = R_{Ay} = 0 \quad R_{Ay} = 0$$

$$\sum Z = R_{Az} - 5 \text{ kN/m} \cdot 3 \text{ m} = 0 \quad R_{Az} = 15 \text{ kN}$$

$$\sum M_x = M_{Ax} - 15 \text{ kNm} + 5 \text{ kN/m} \cdot 3 \text{ m} \cdot 4 \text{ m} = 0$$

$$M_{Ax} = -45 \text{ kNm}$$

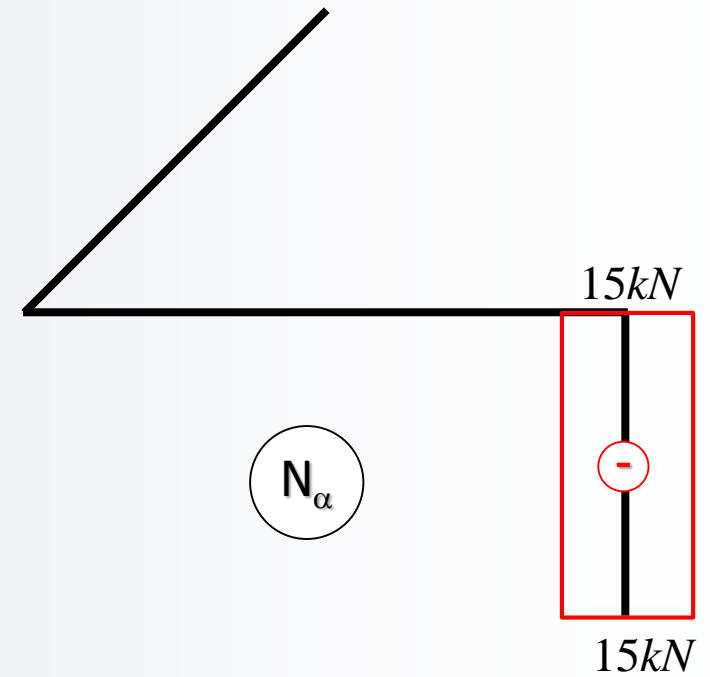
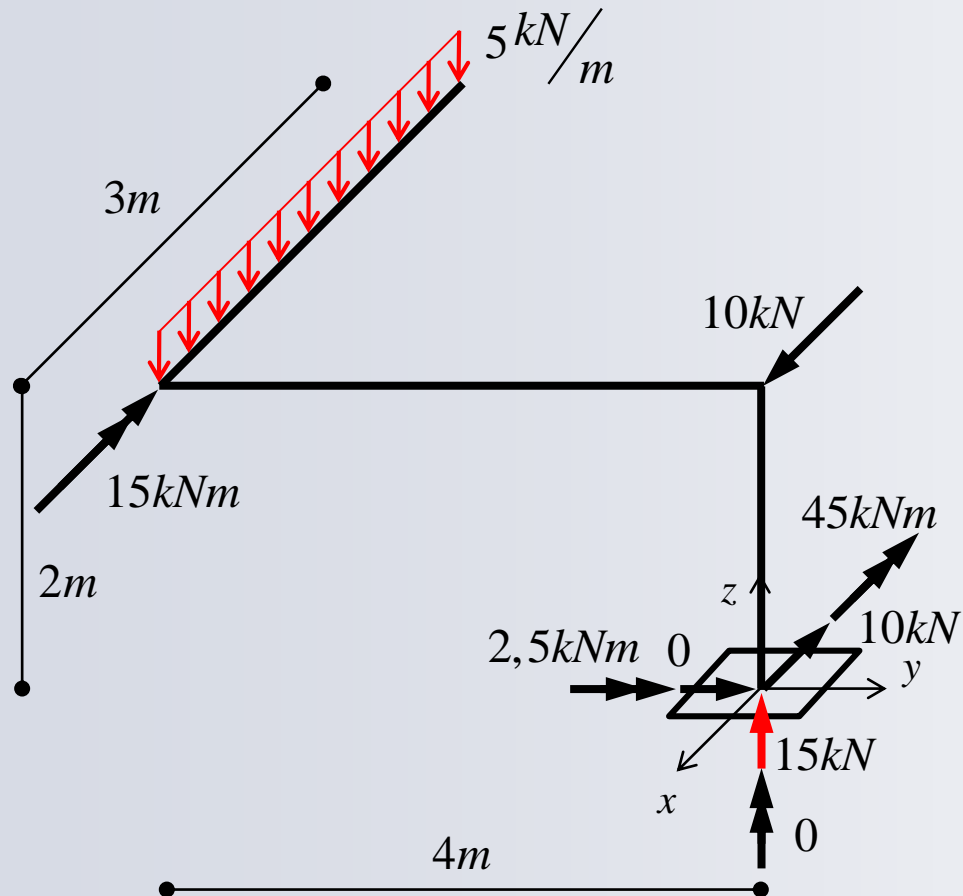
$$\sum M_y = M_{Ay} - 5 \text{ kN/m} \cdot 3 \text{ m} \cdot \frac{1}{2} \cdot 3 \text{ m} + 10 \text{ kN} \cdot 2 \text{ m} = 0$$

$$M_{Ay} = 2,5 \text{ kNm}$$

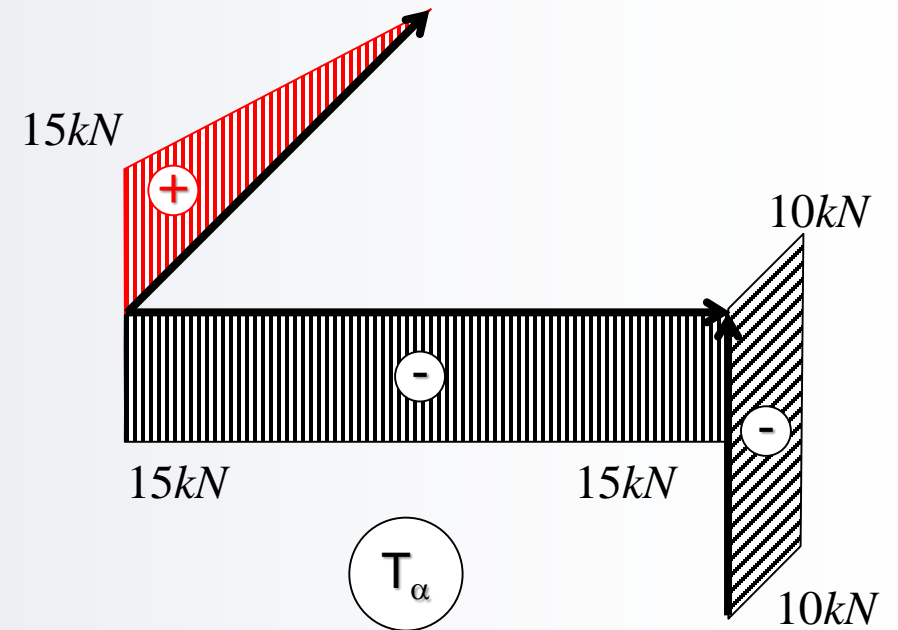
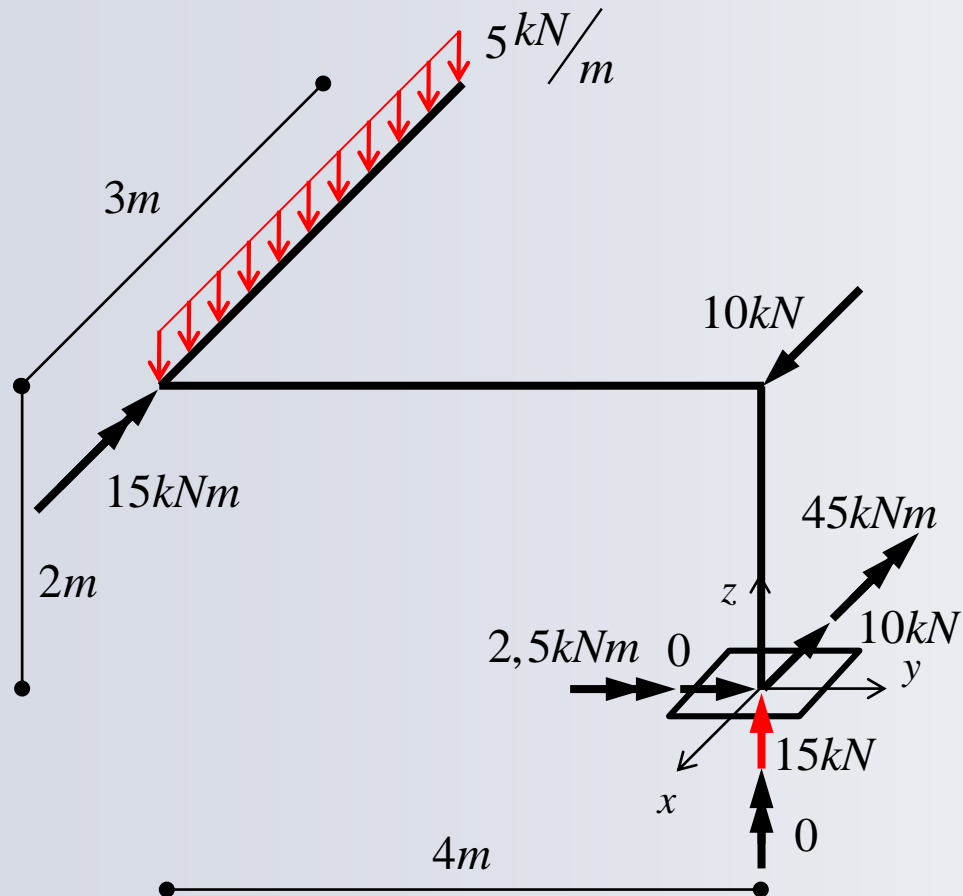
$$\sum M_z = M_{Az} = 0$$

$$M_{Az} = 0$$

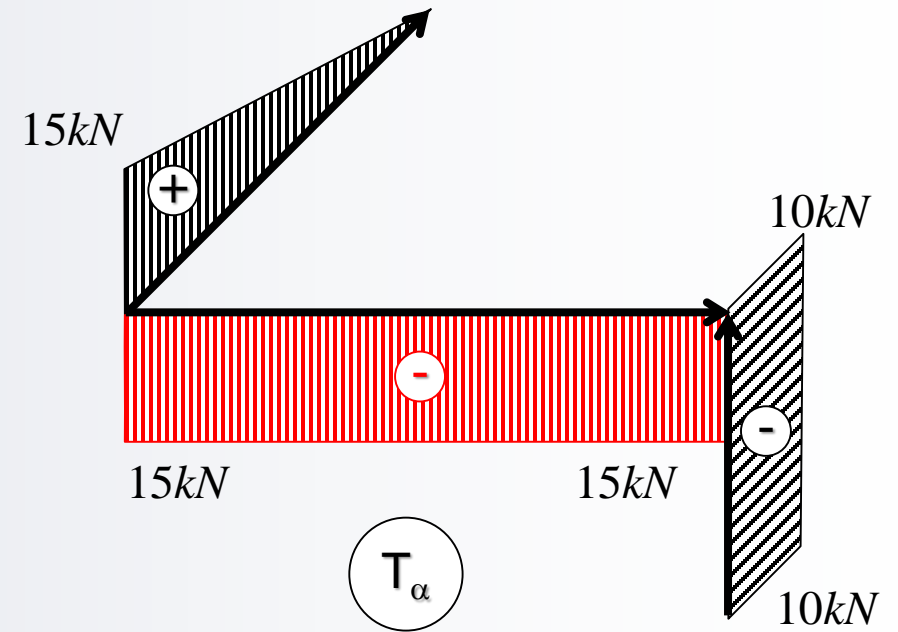
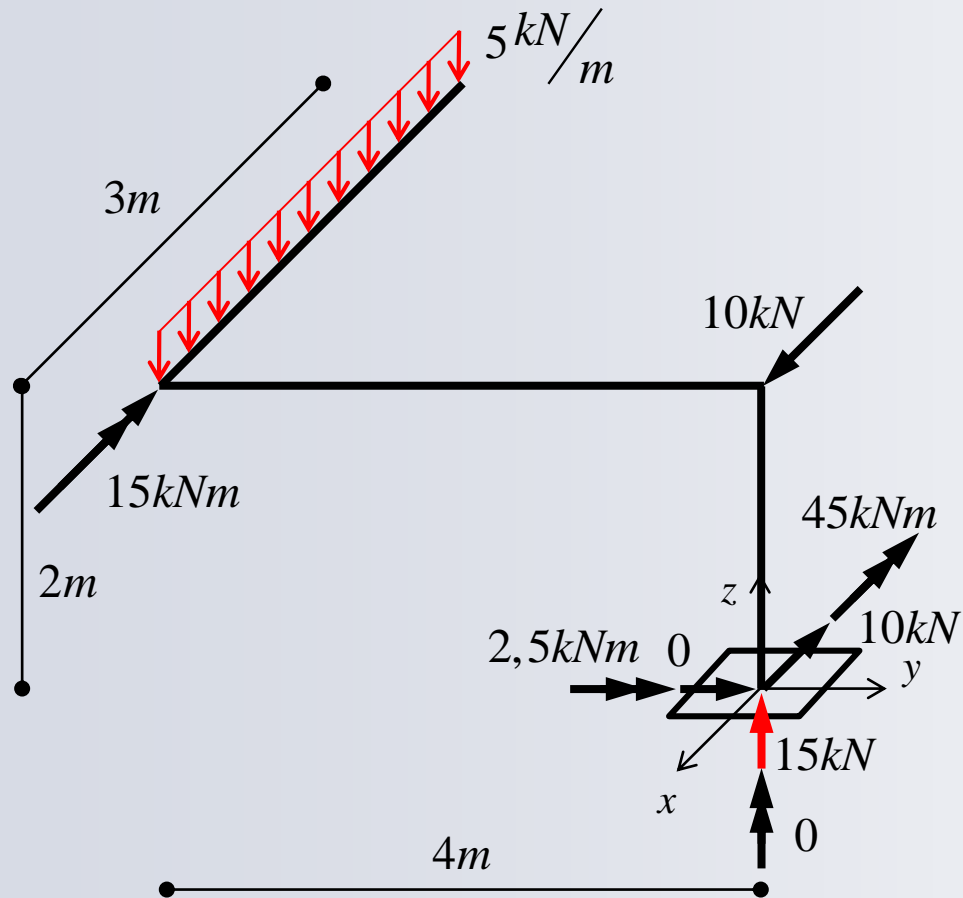
Siły normalne

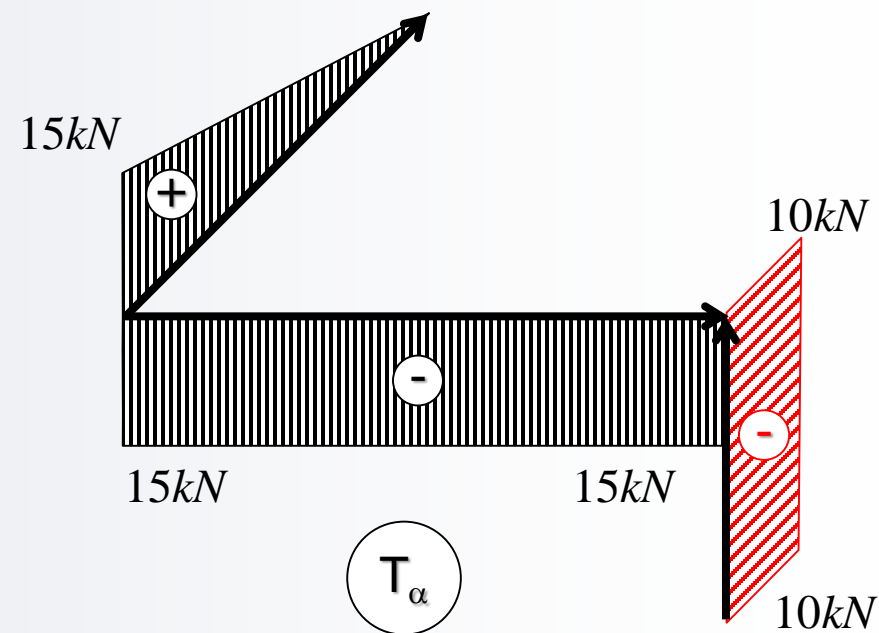
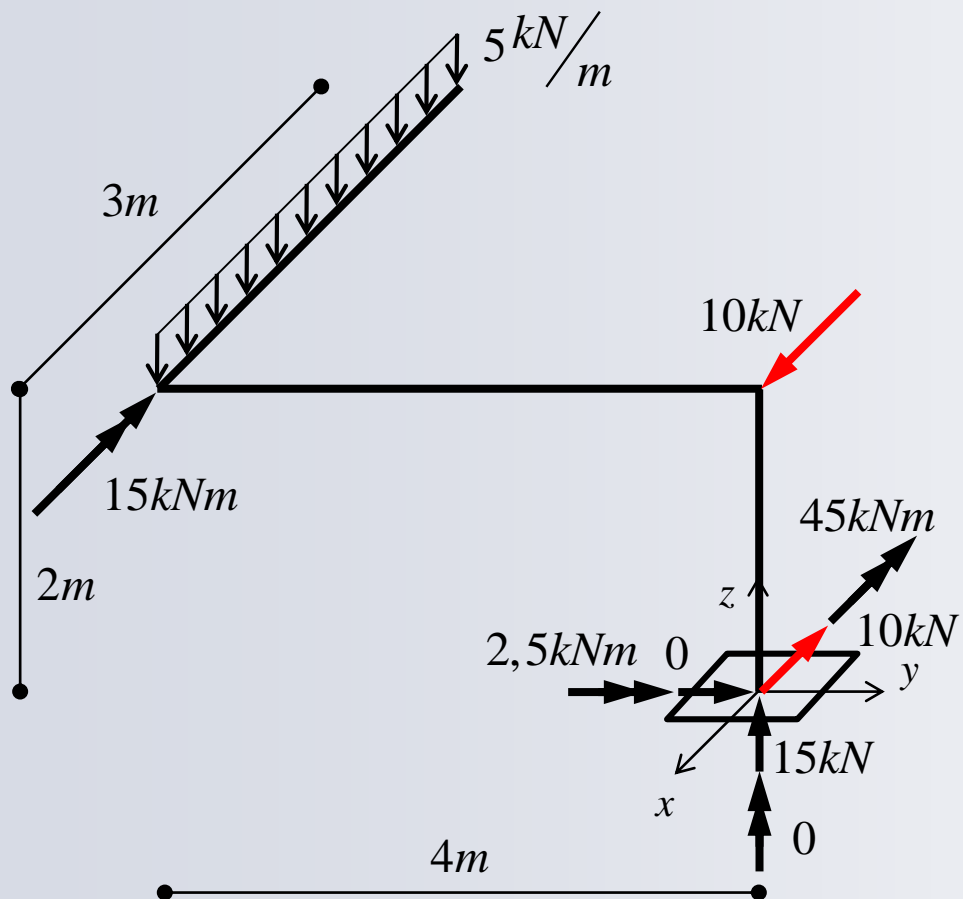
Siły tnące

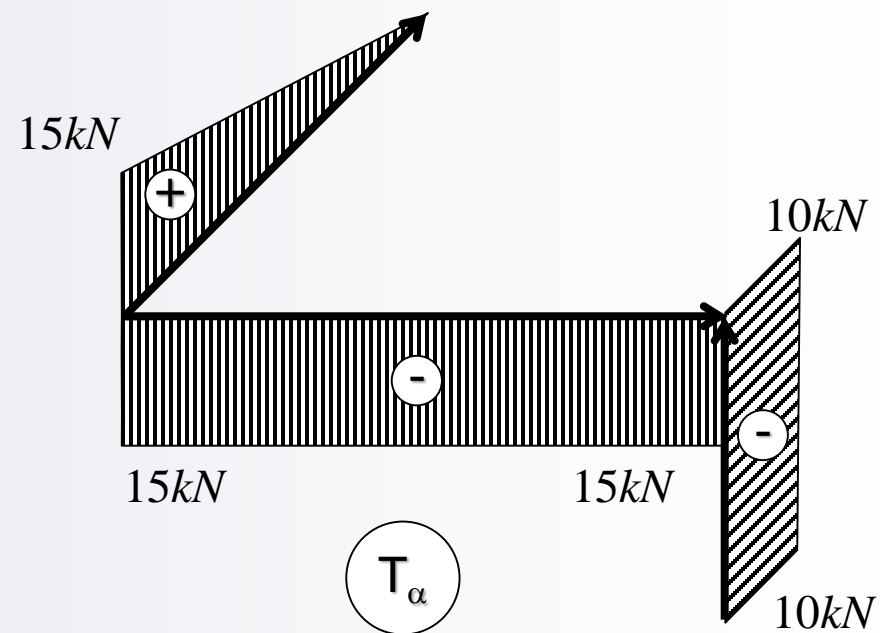
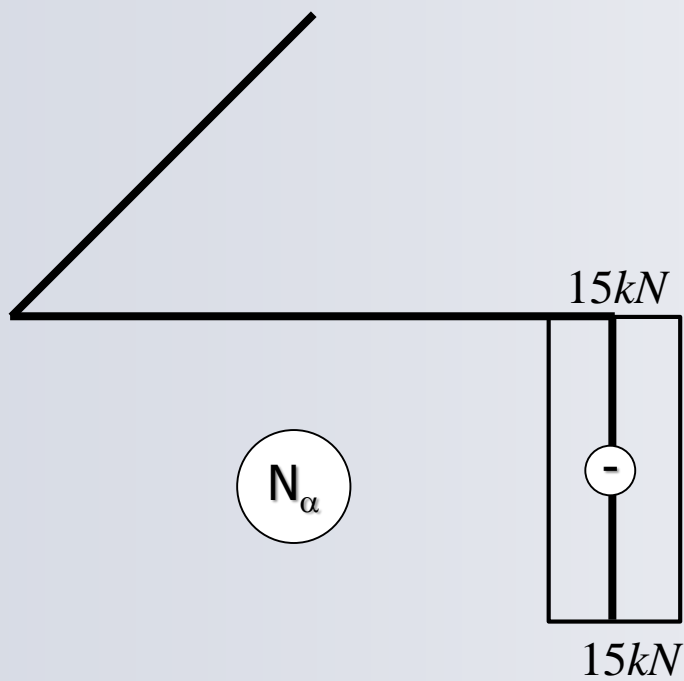
Siły tnące

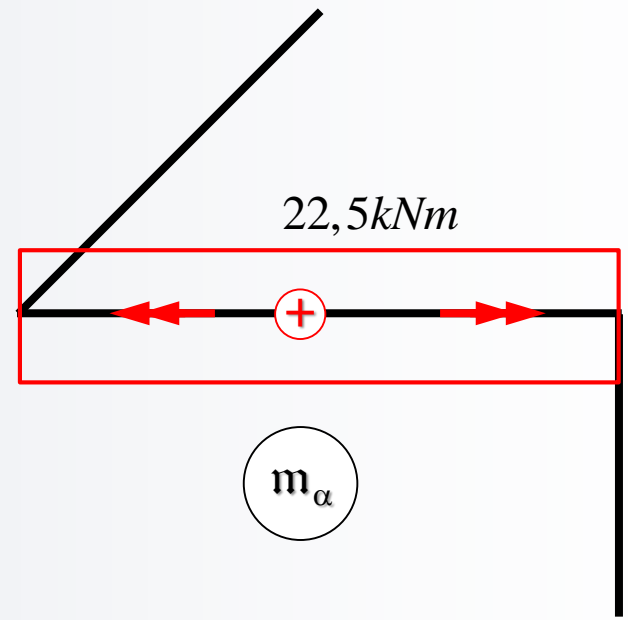
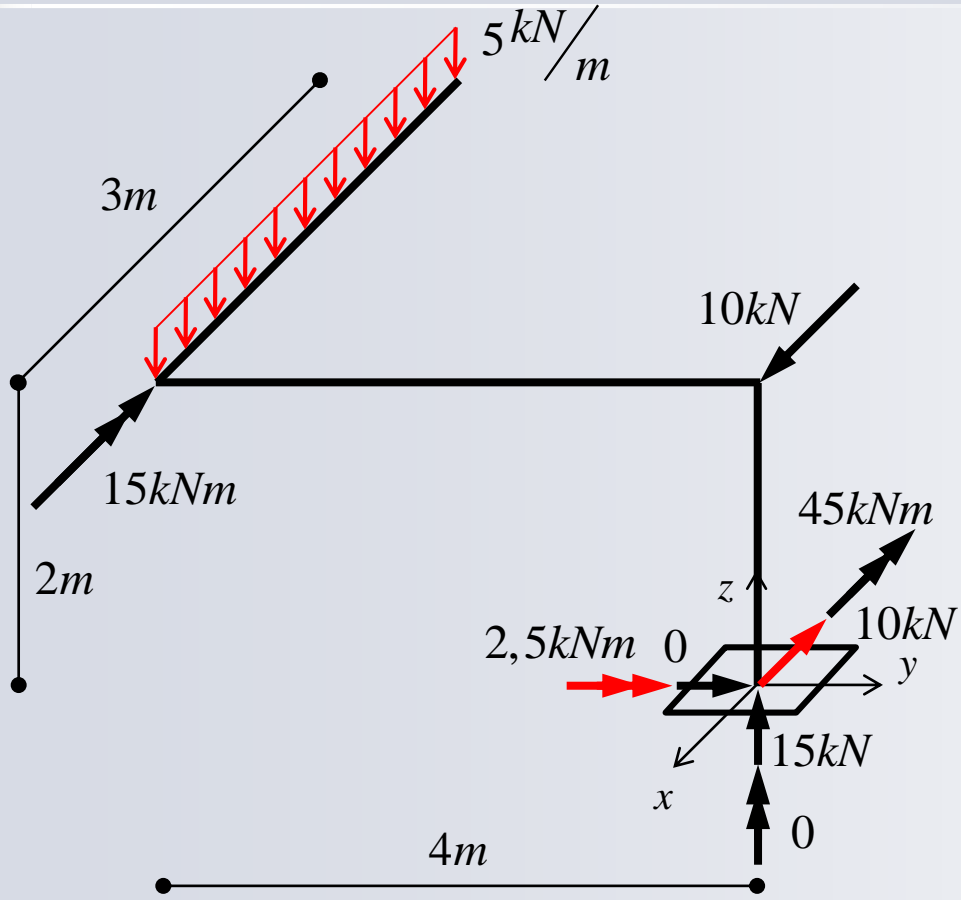
Siły tnące

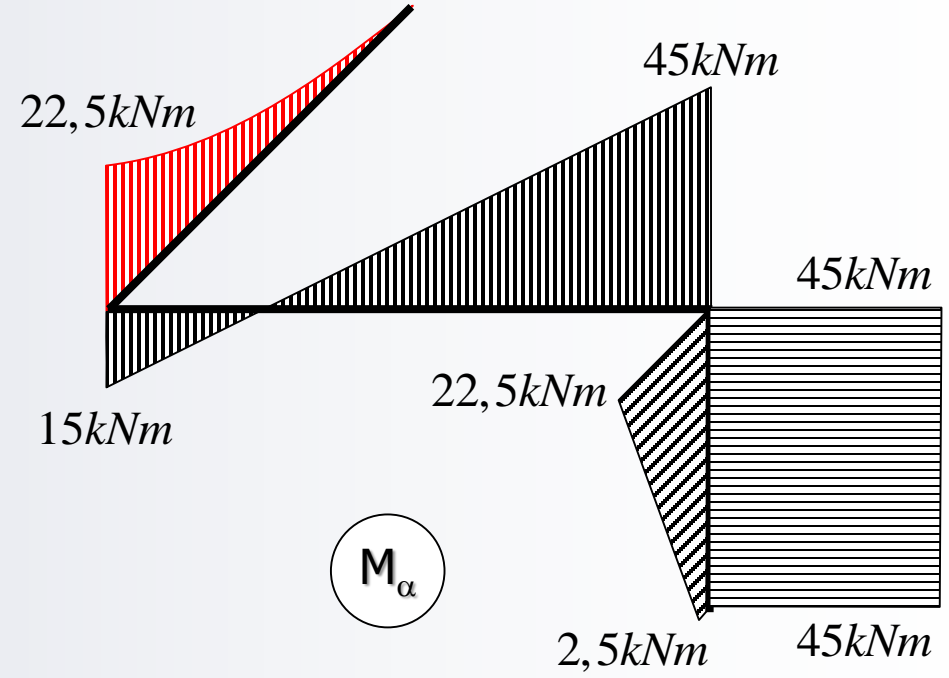
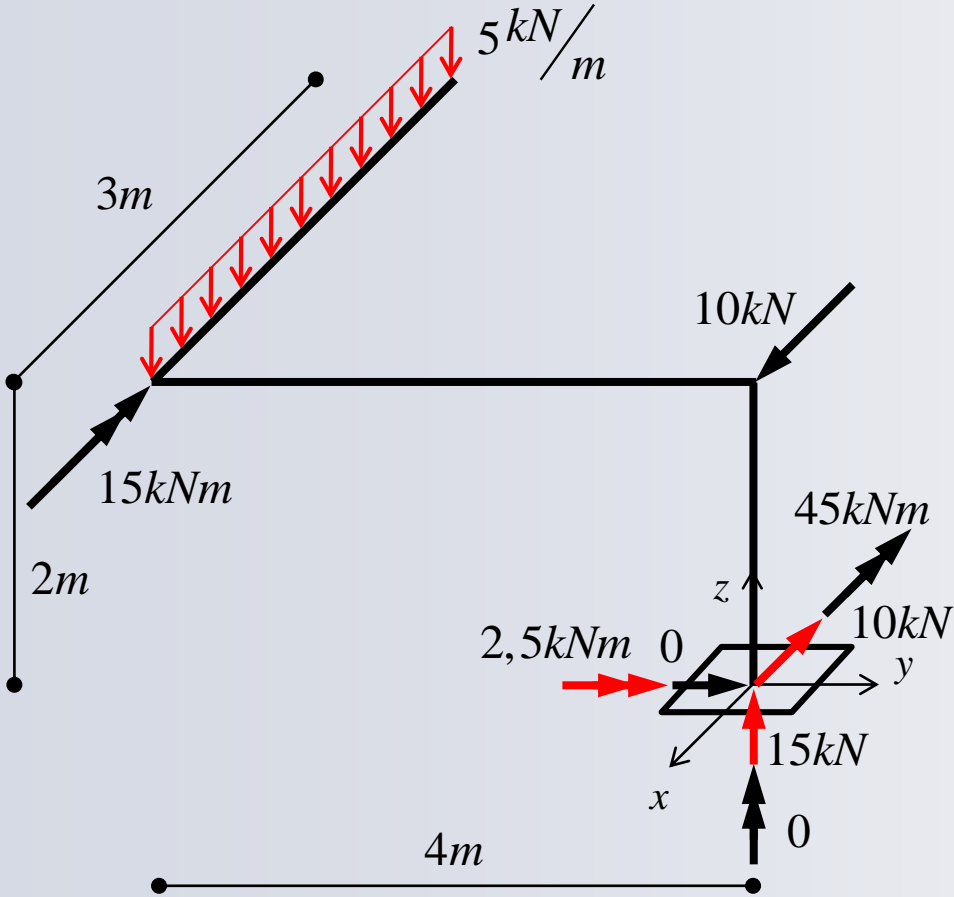
Siły normalne i tnące

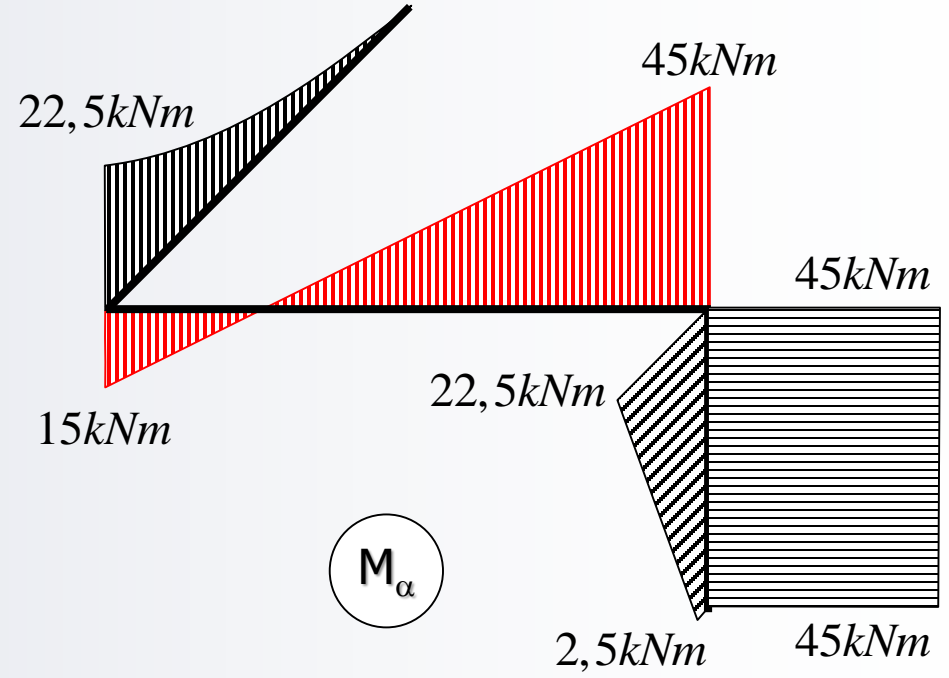
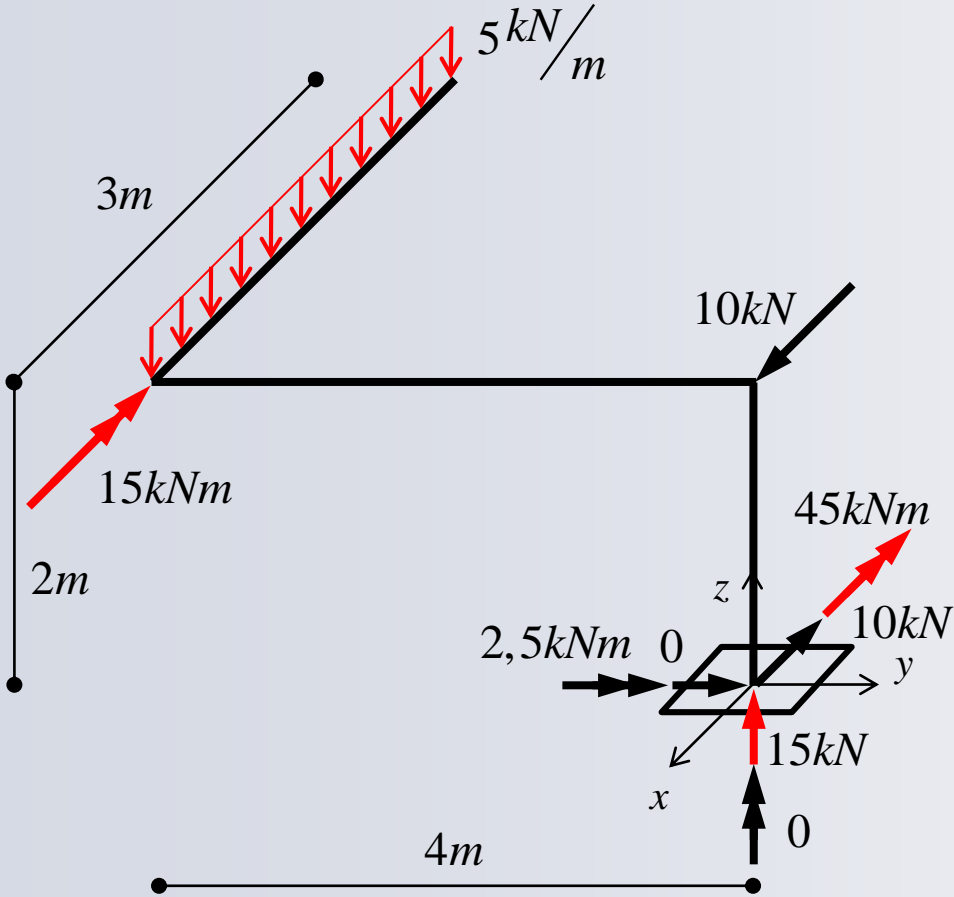
Momenty skręcające

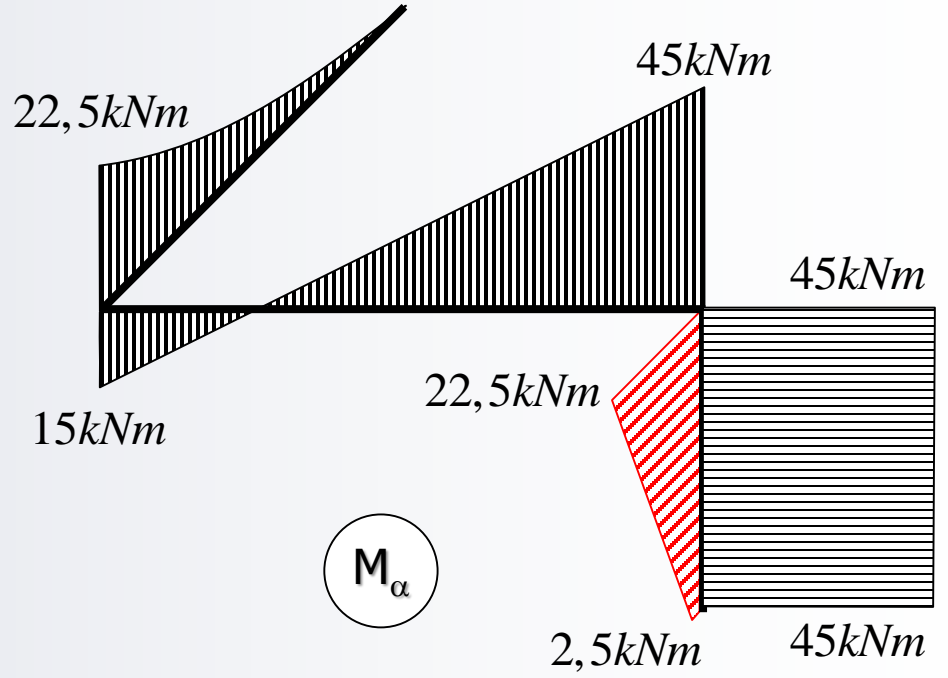
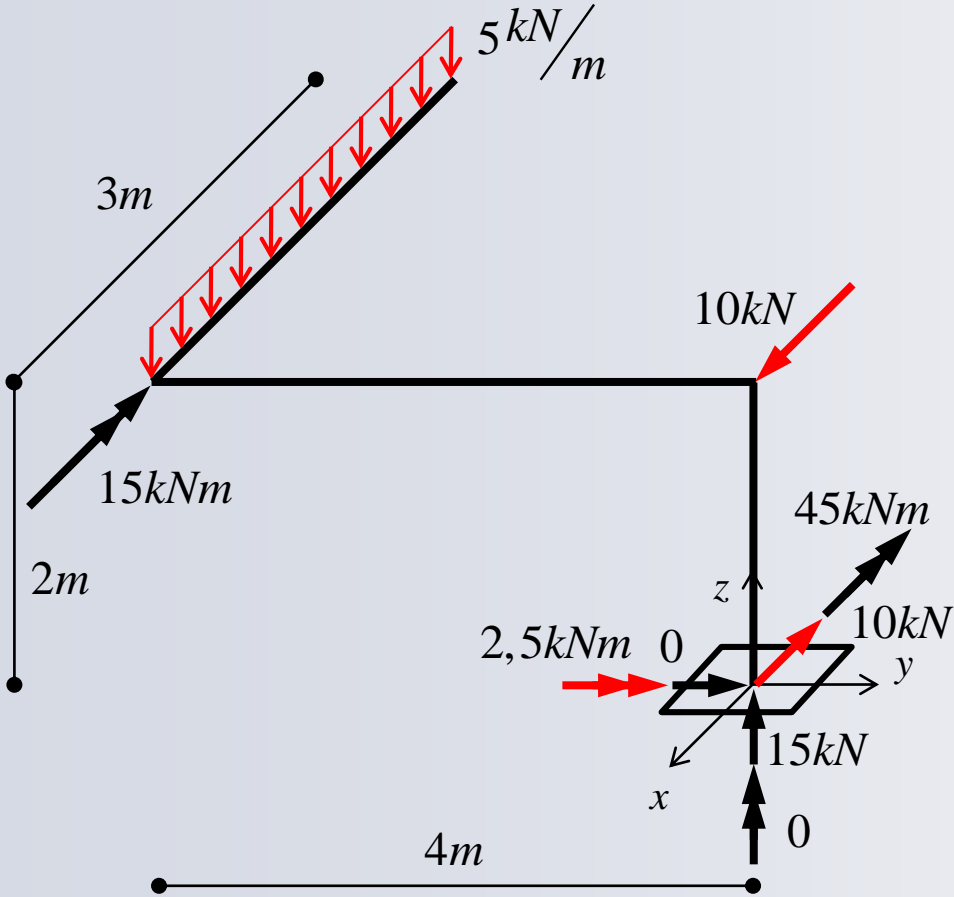
Momenty zginające

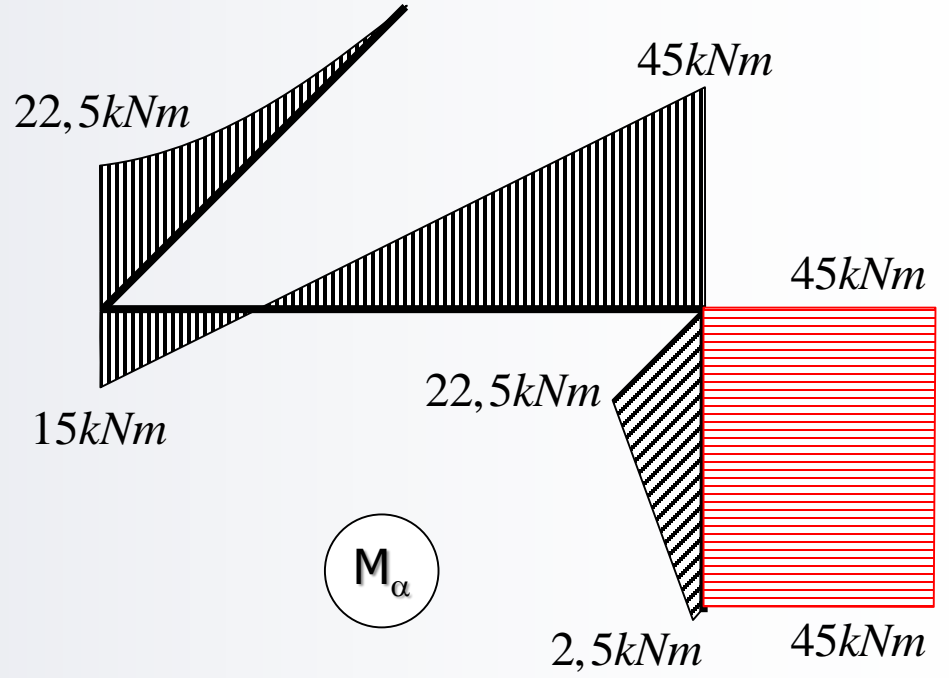
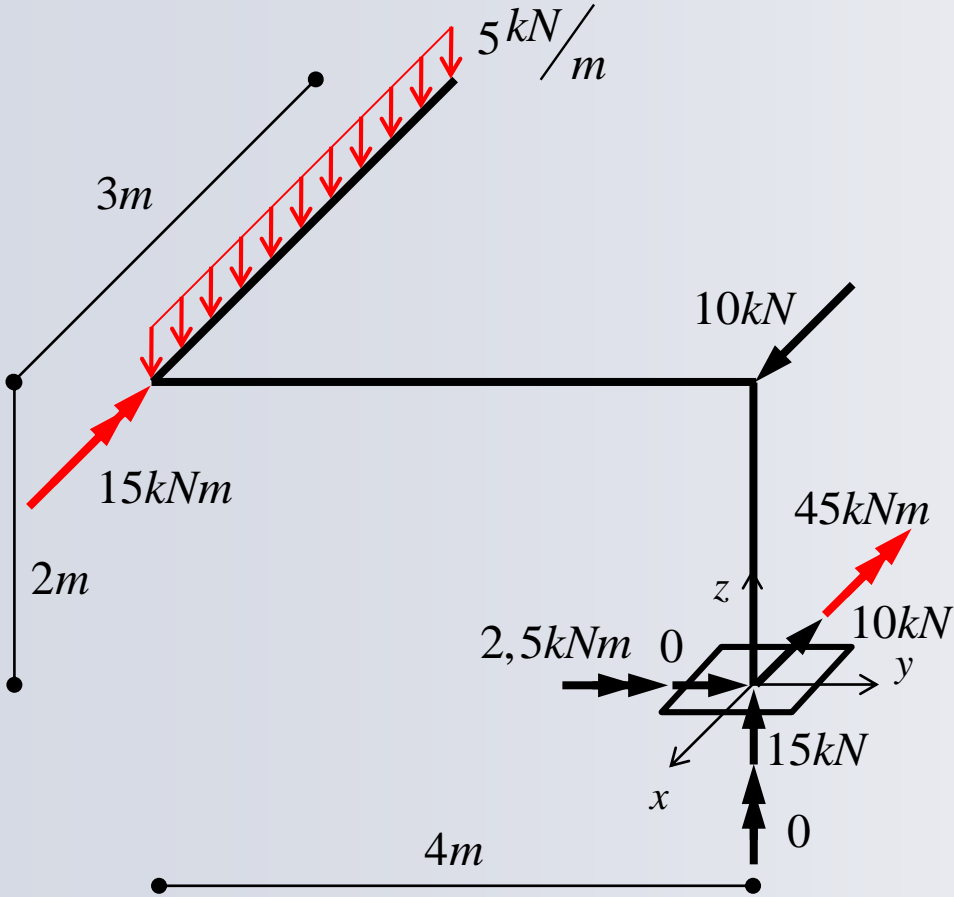
Momenty zginające

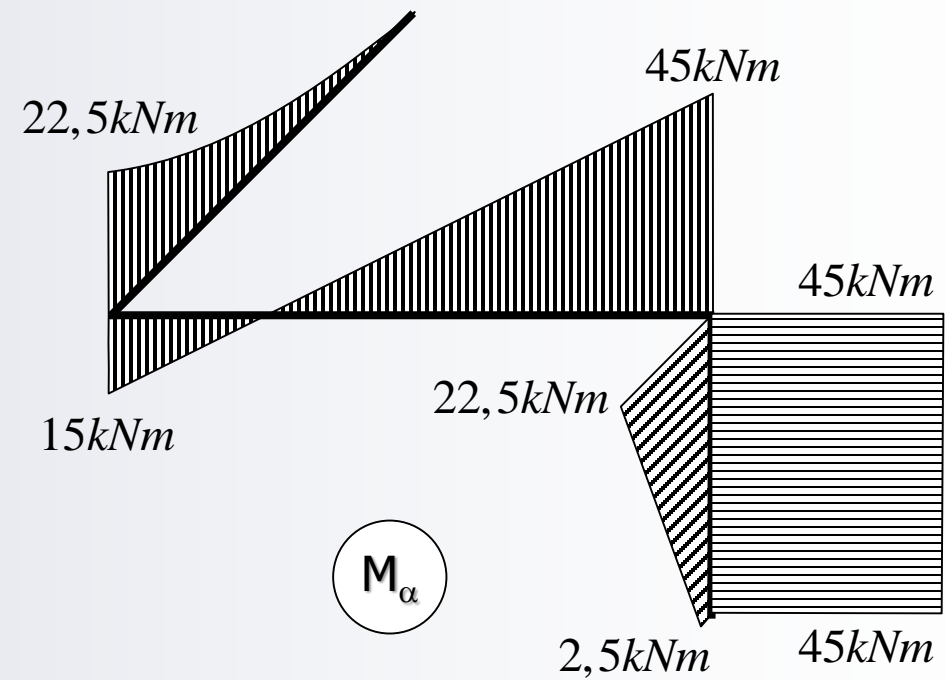
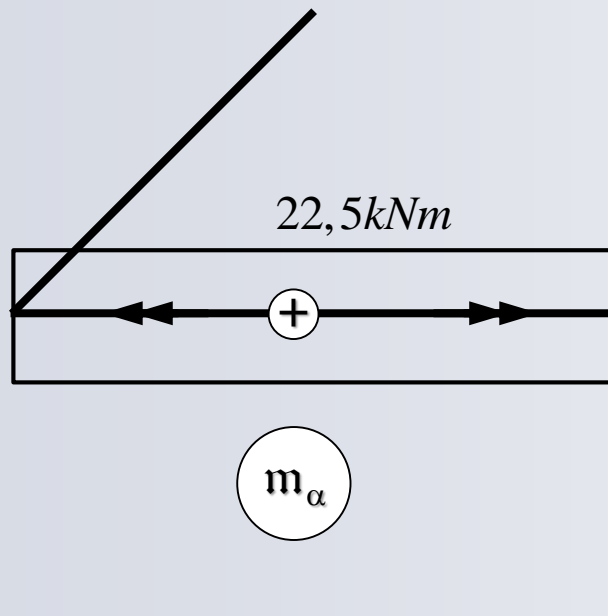
Momenty zginające

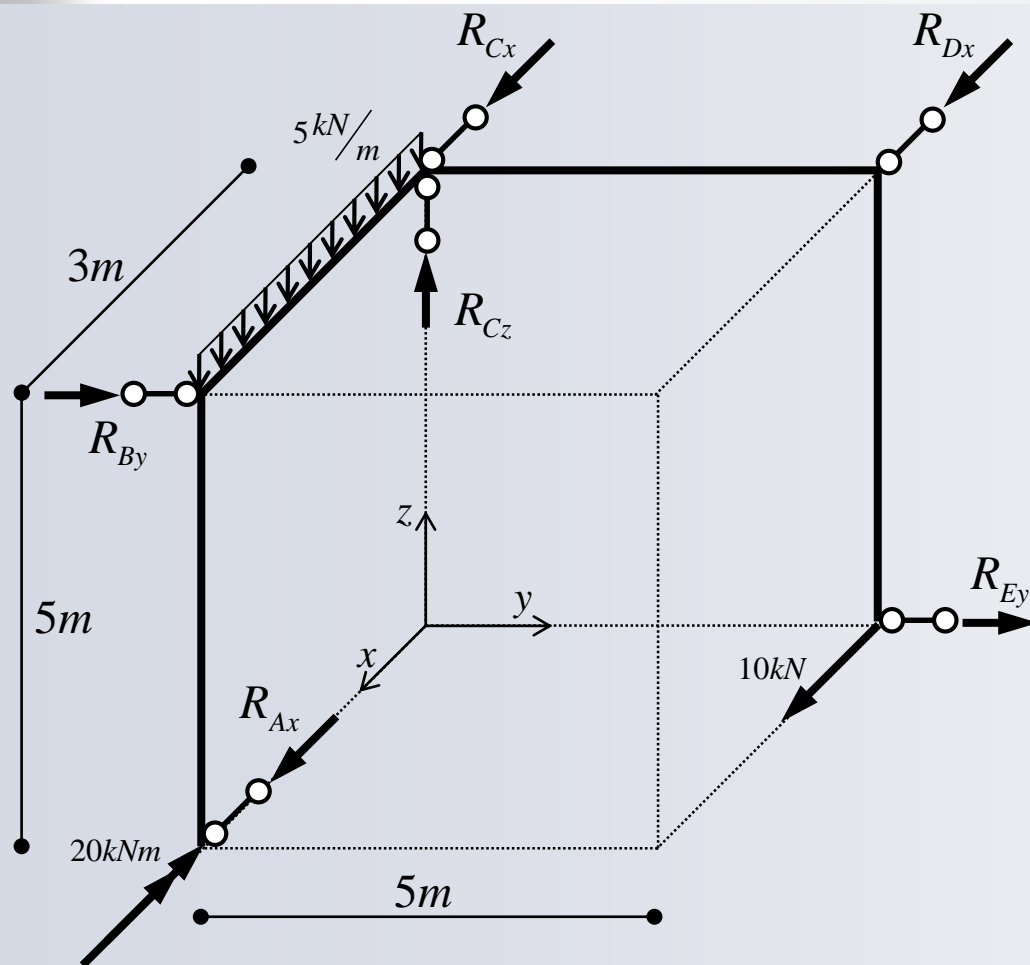
Momenty zginające

Momenty skręcające i zginające

Przykład 3 – rama przestrzenna

$$\sum X = R_{Ax} + R_{Cx} + R_{Dx} + 10kN = 0$$

$$\sum Y = R_{By} + R_{Ey} = 0$$

$$\sum Z = R_{Cz} - 5kN/m \cdot 3m = 0$$

$$\sum M_x = -R_{By} \cdot 5m - 20kNm = 0$$

$$\sum M_y = 5kN/m \cdot 3m \cdot \frac{1}{2} \cdot 3m + R_{Cx} \cdot 5m + R_{Dx} \cdot 5m = 0$$

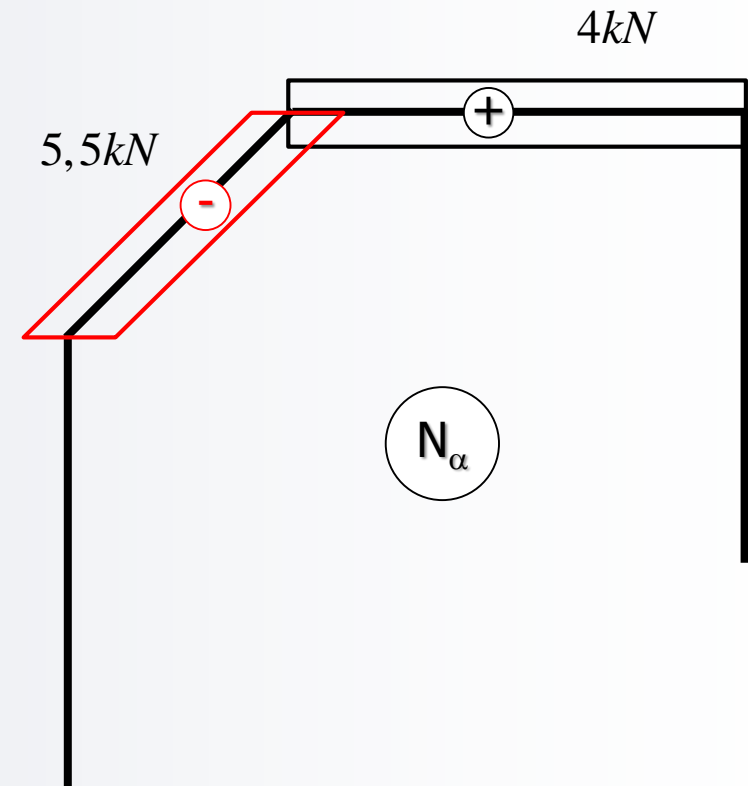
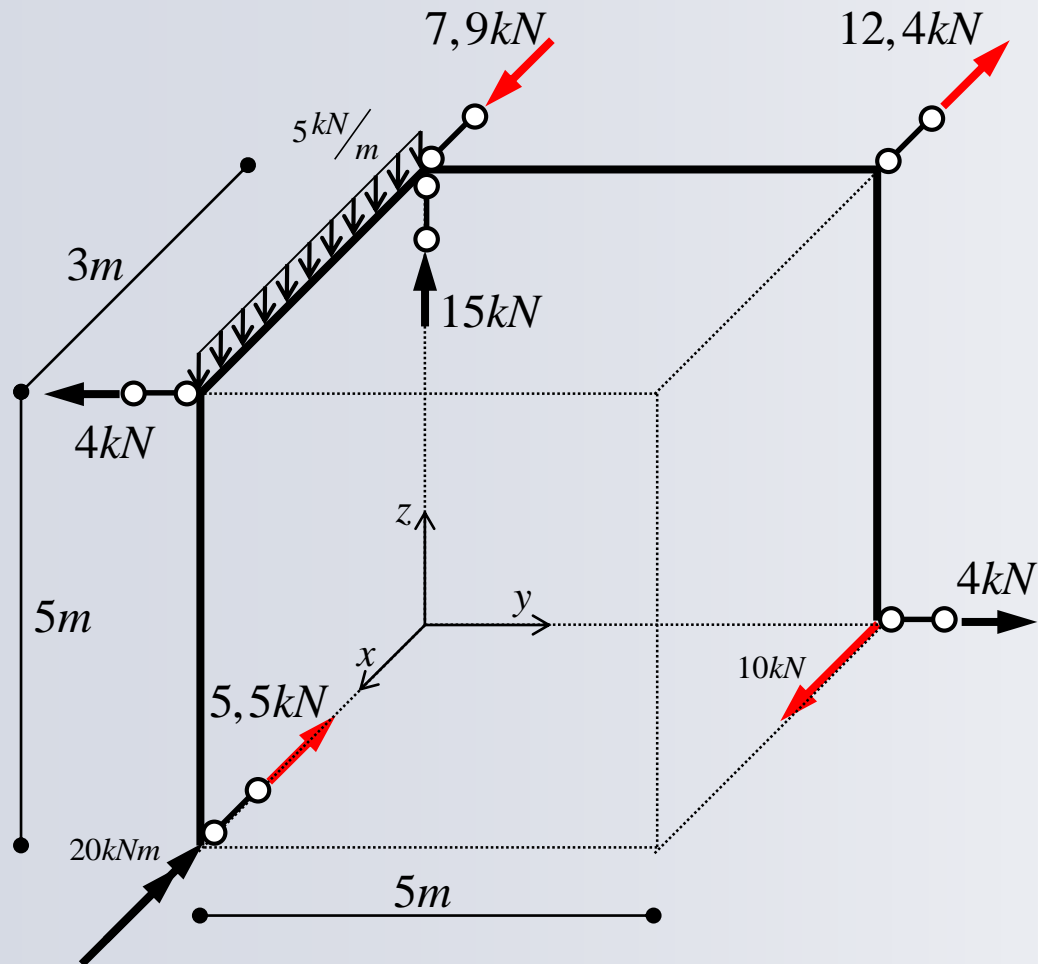
$$\sum M_z = R_{By} \cdot 3m - R_{Dx} \cdot 5m - 10kN \cdot 5m = 0$$

$$R_{Ax} = -5,5kN \quad R_{By} = -4kN$$

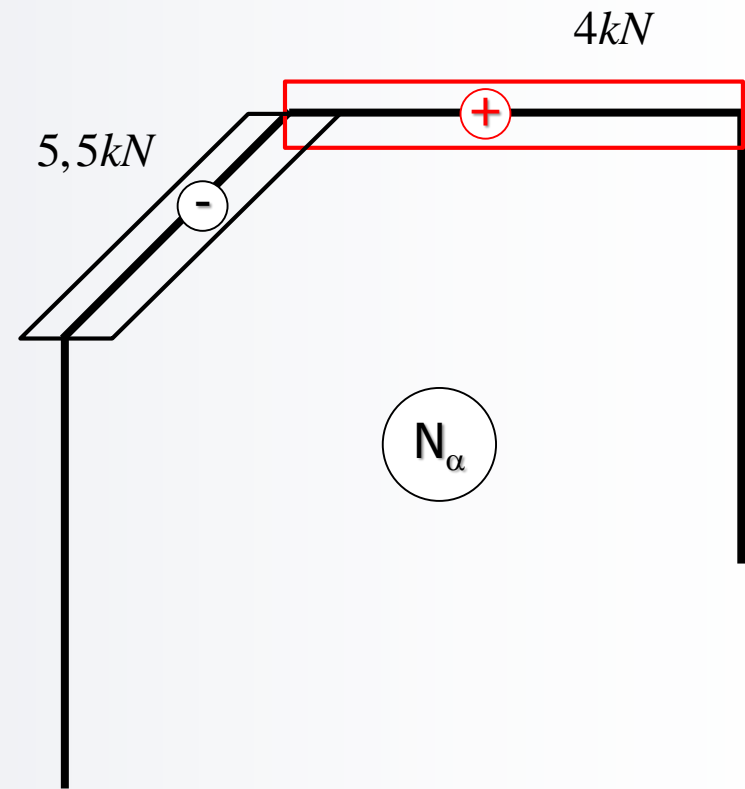
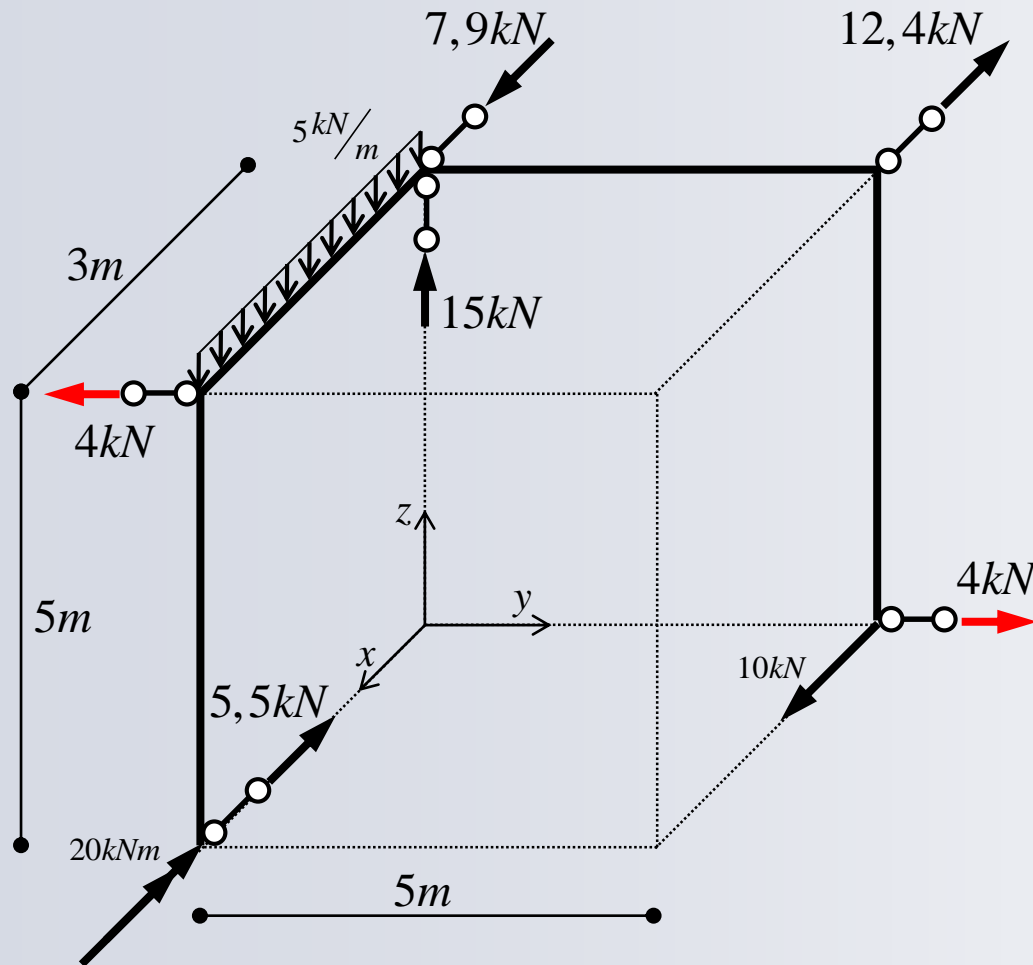
$$R_{Dx} = -12,4kN \quad R_{Ey} = 4kN$$

$$R_{Cx} = 7,9kN \quad R_{Cz} = 15kN$$

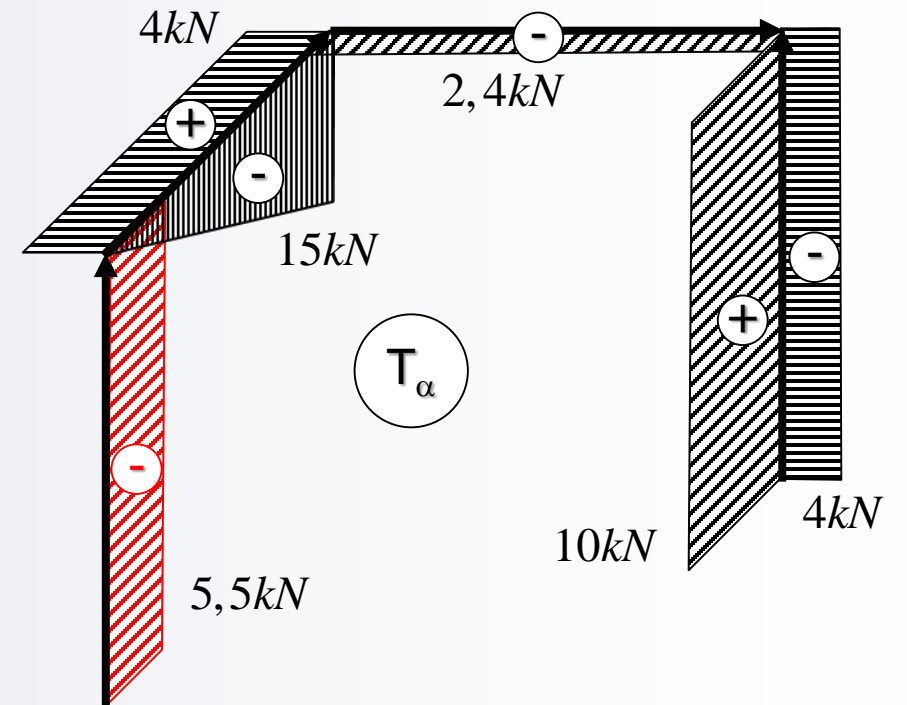
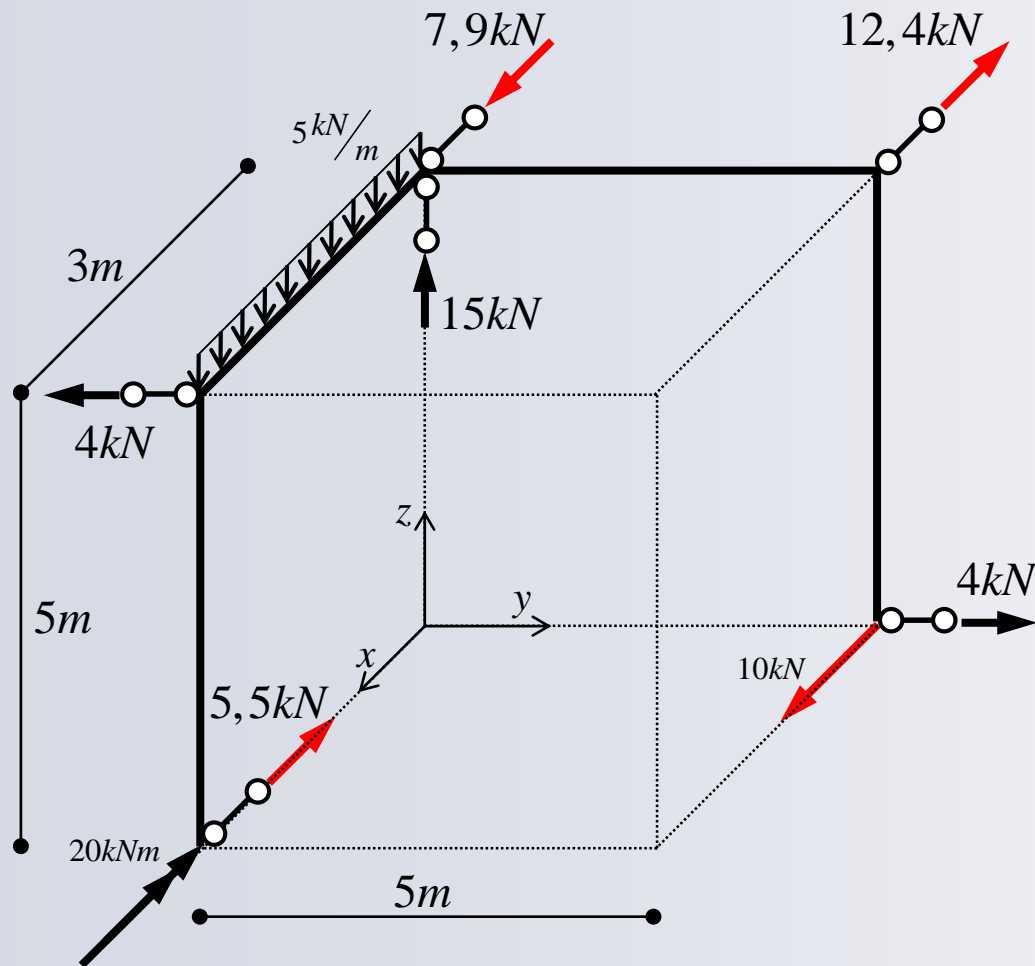
Sily normalne

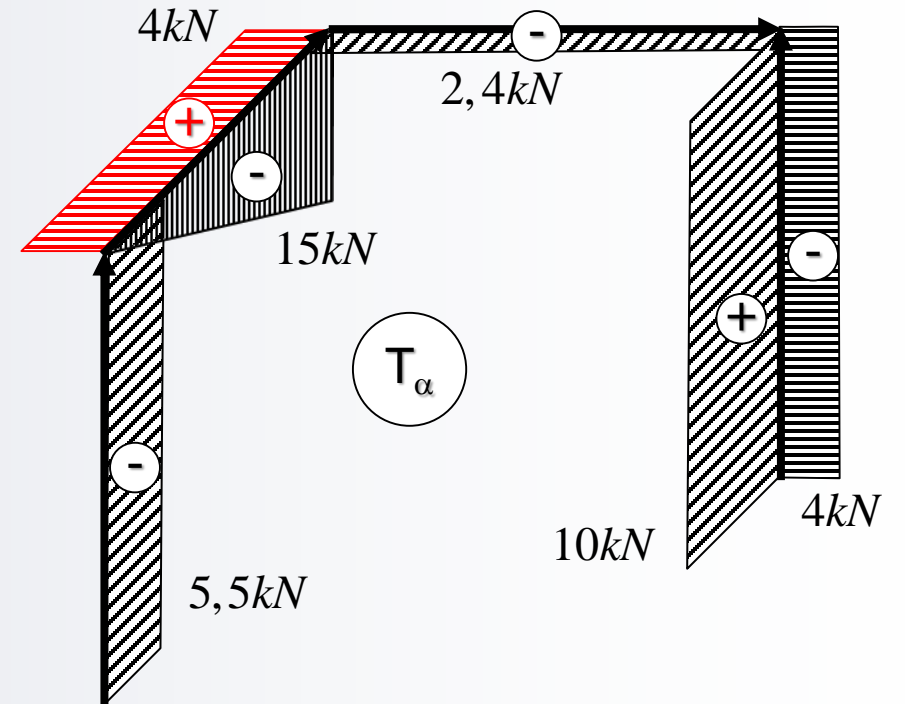
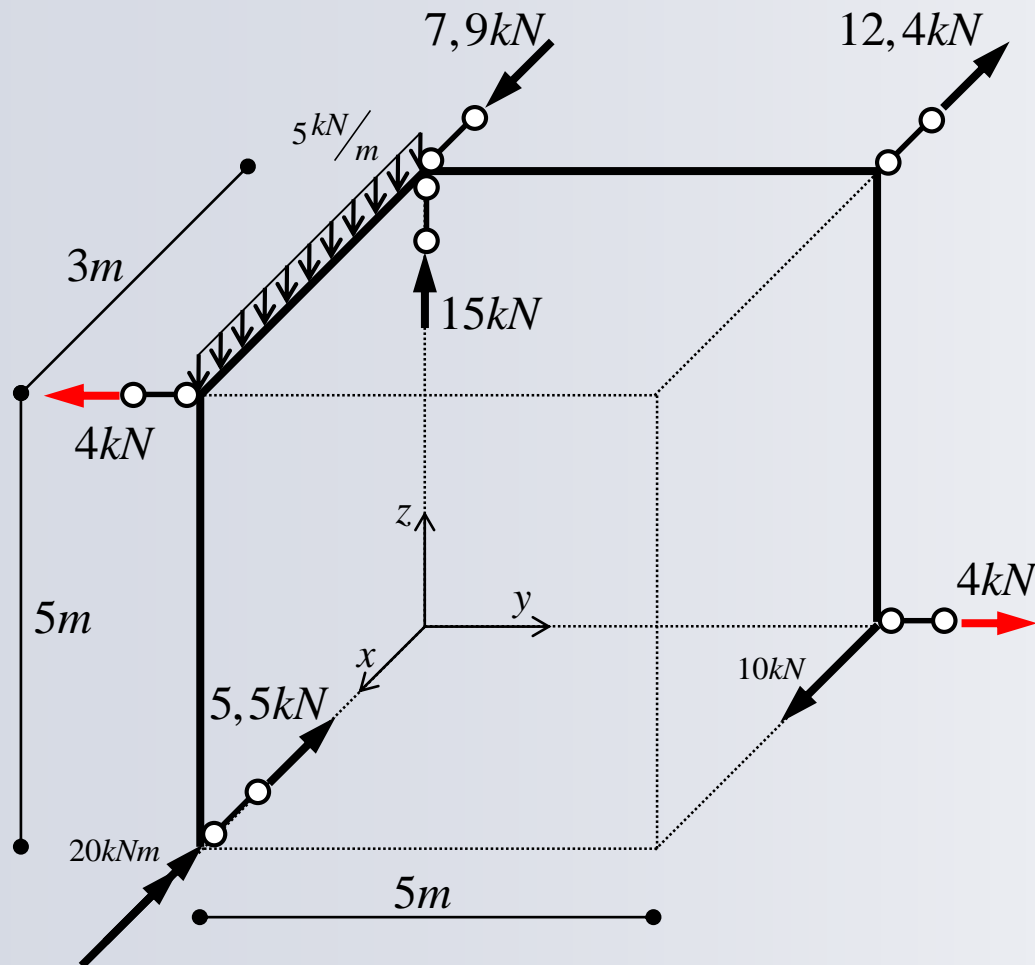
Siły normalne

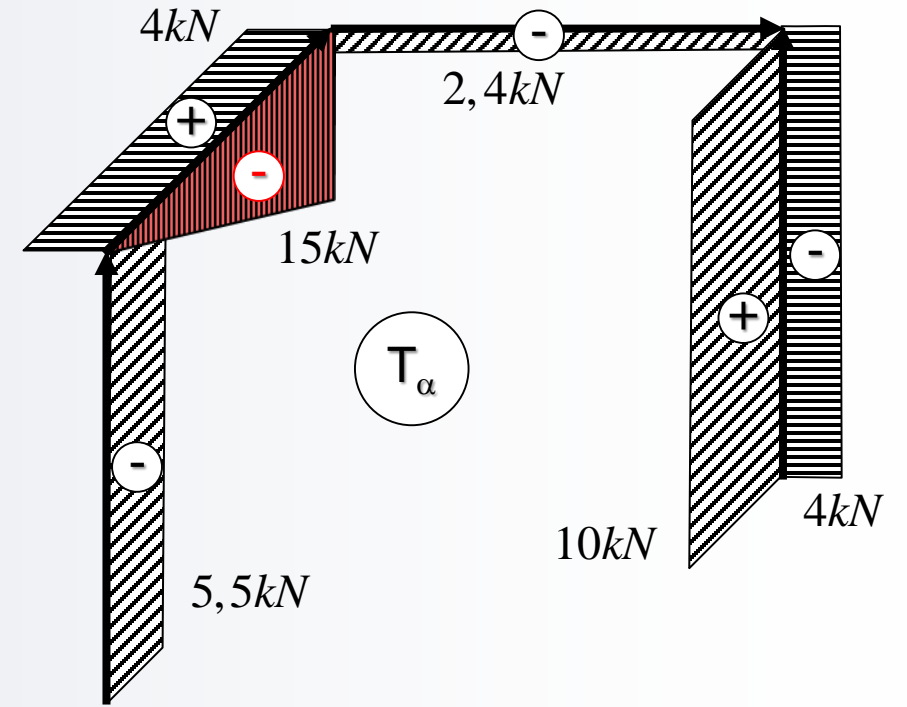
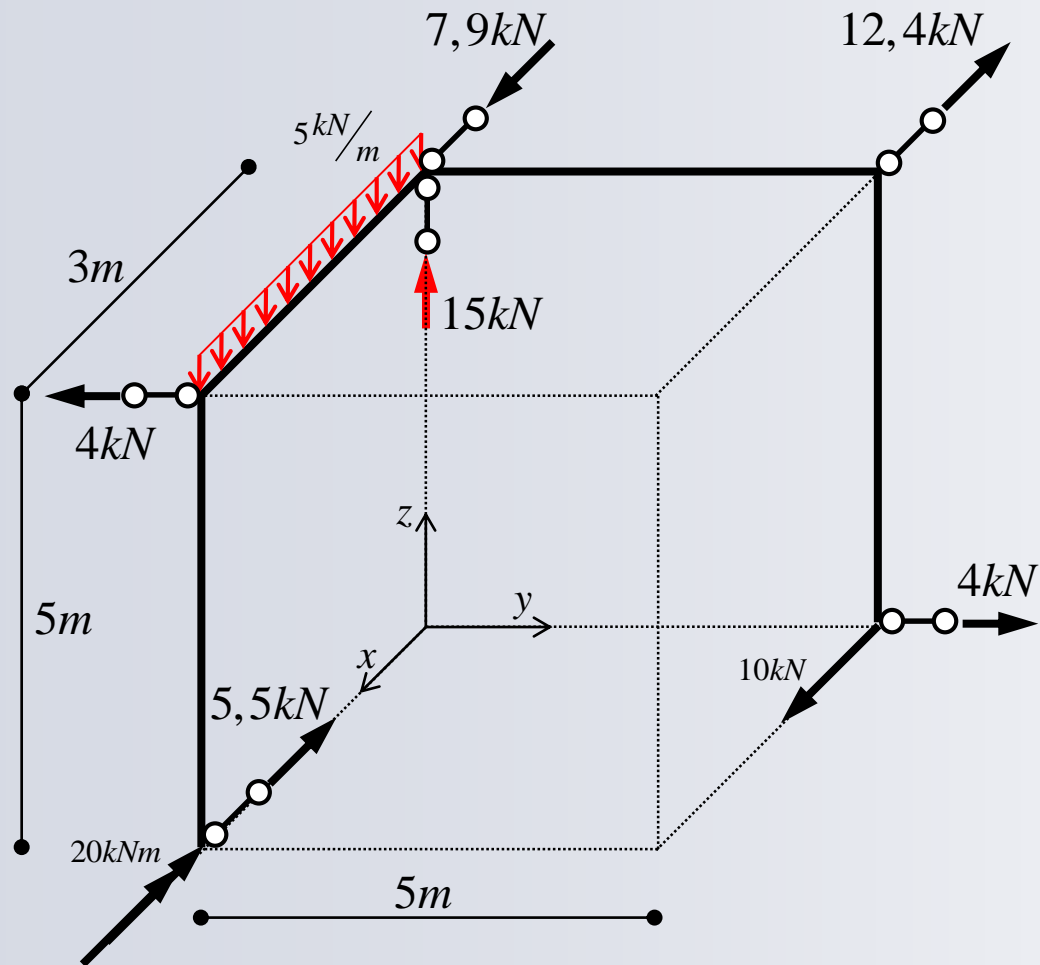
Siły tnące

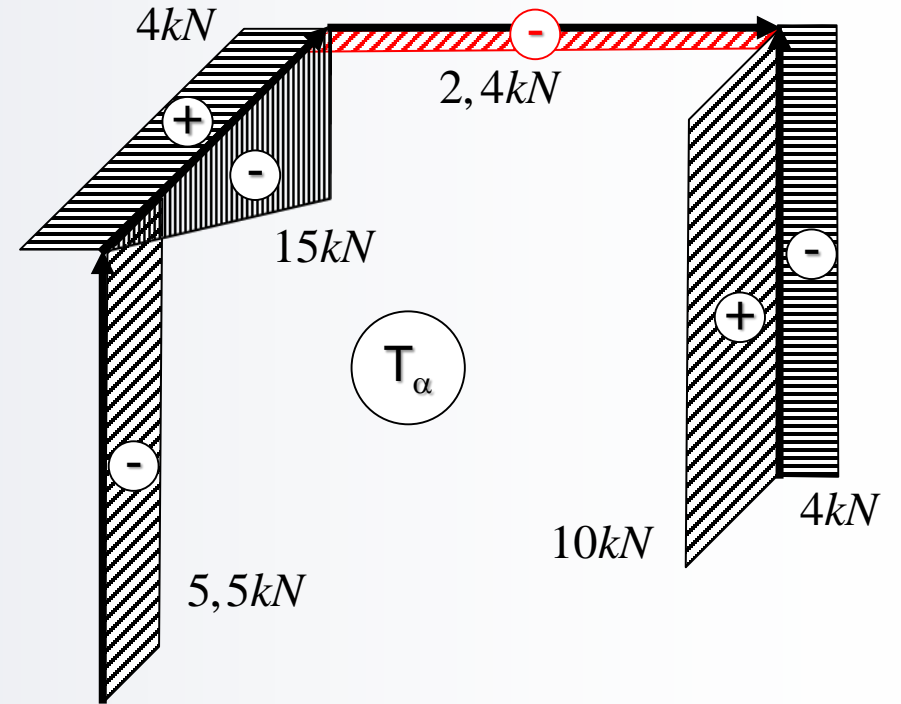
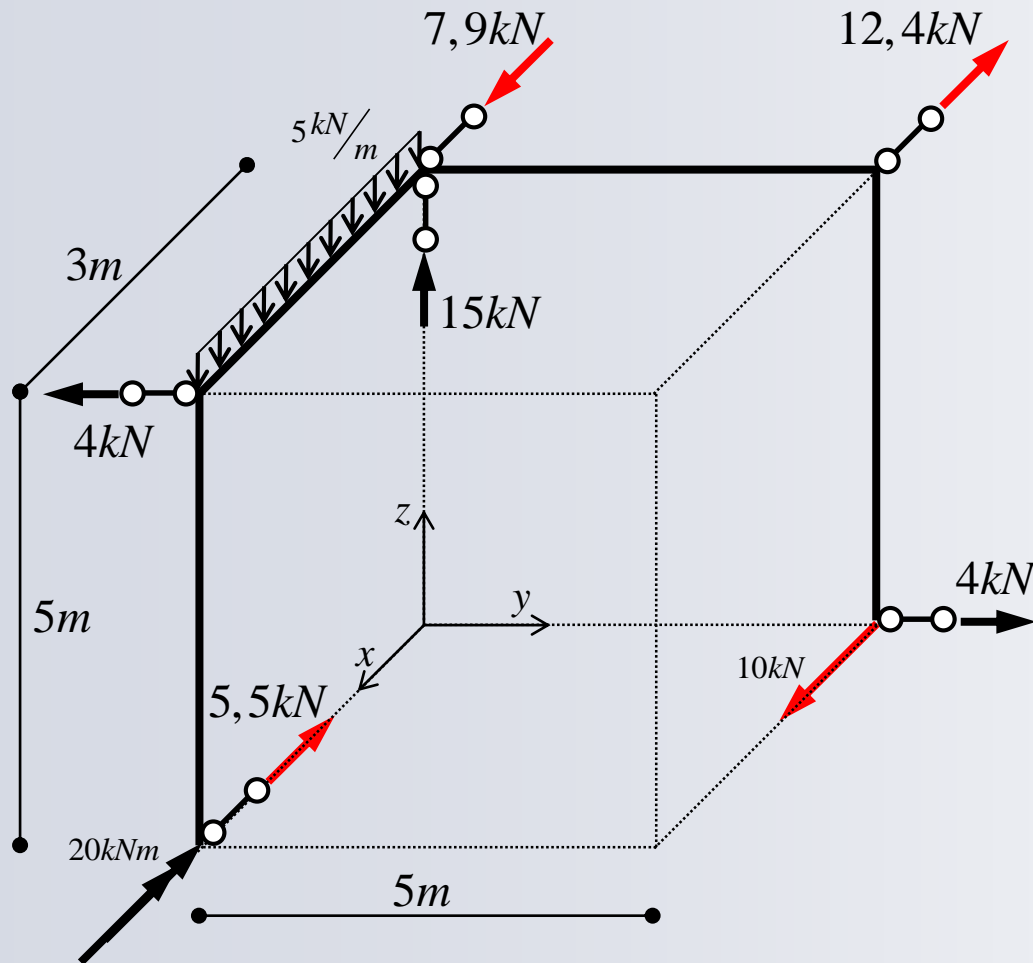
Siły tnące

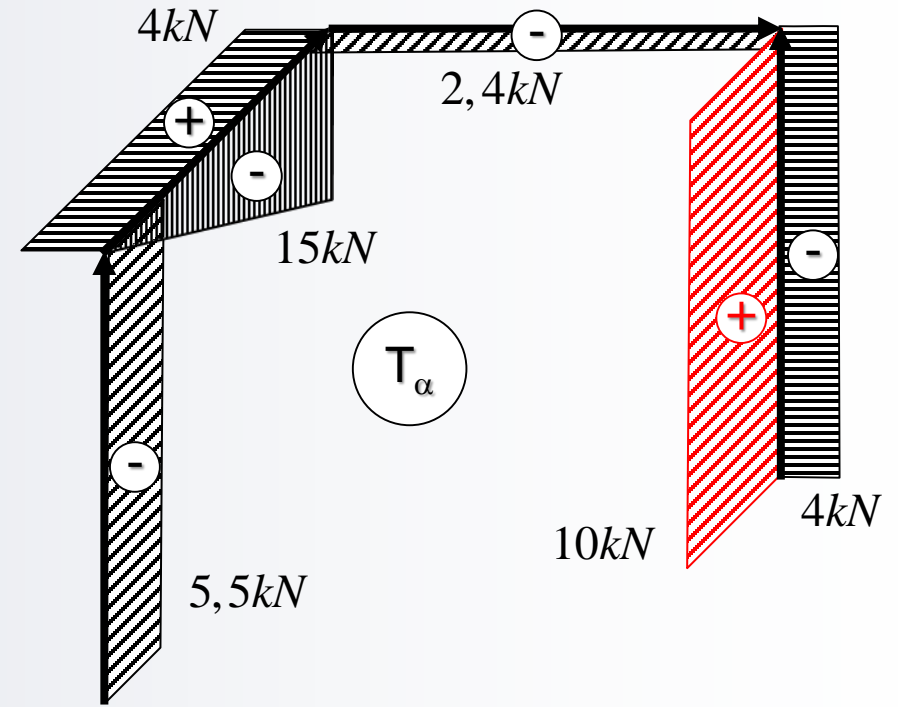
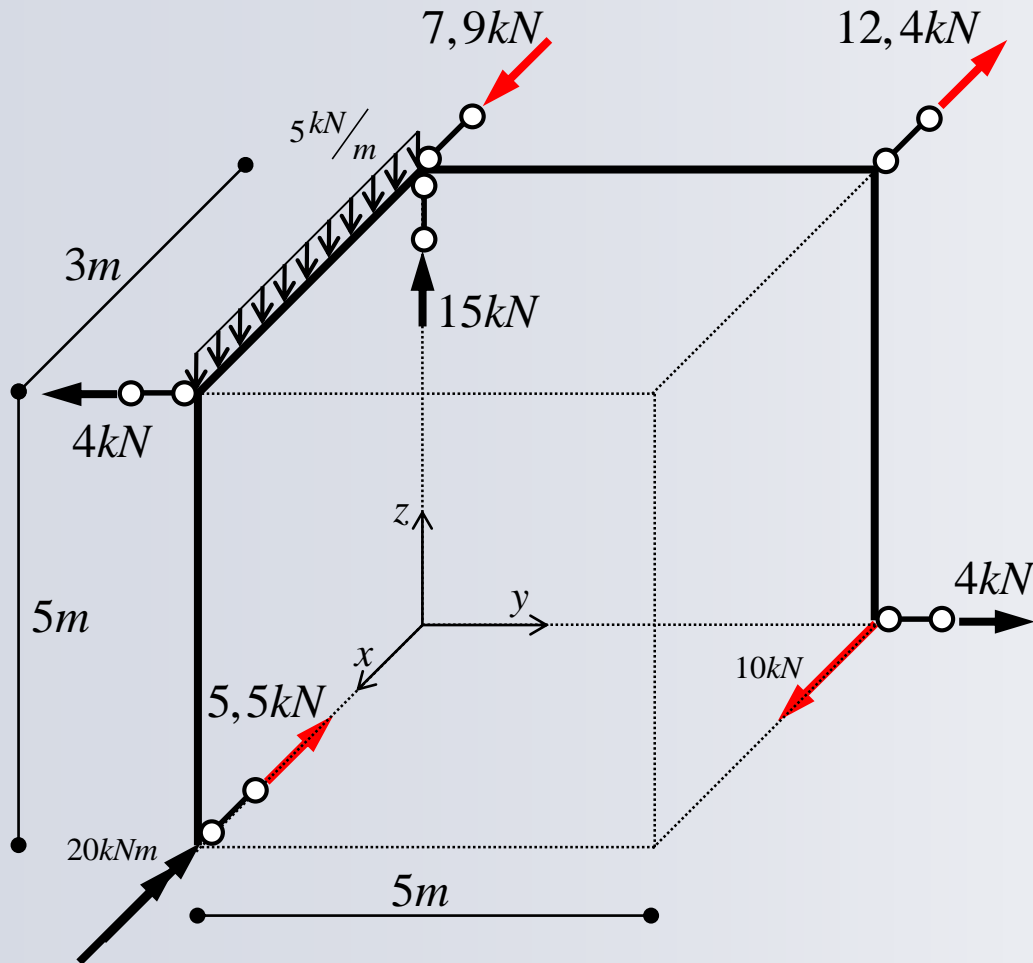
Siły tnące

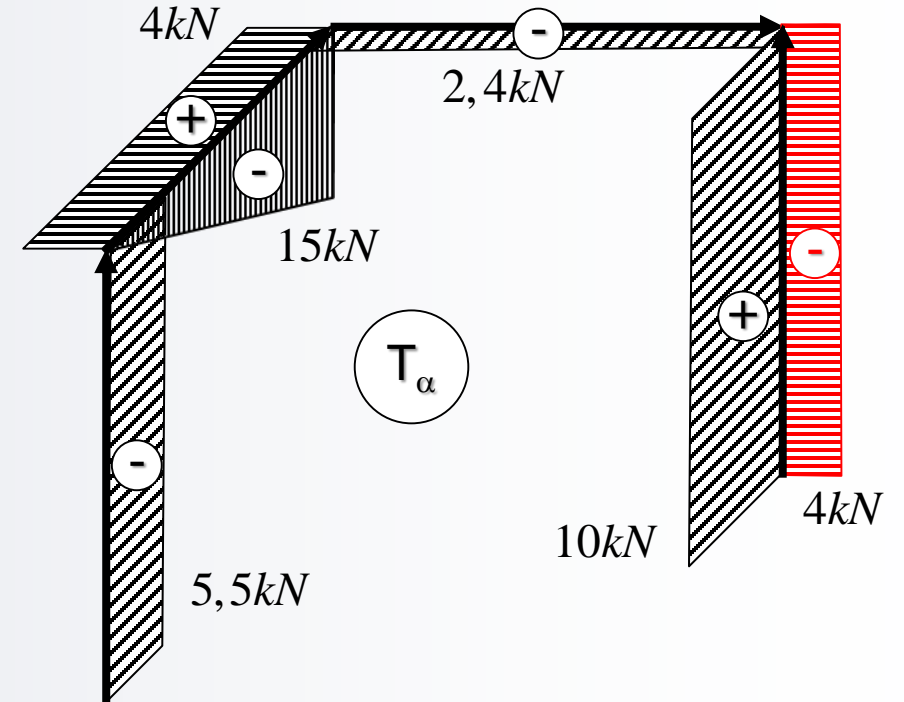
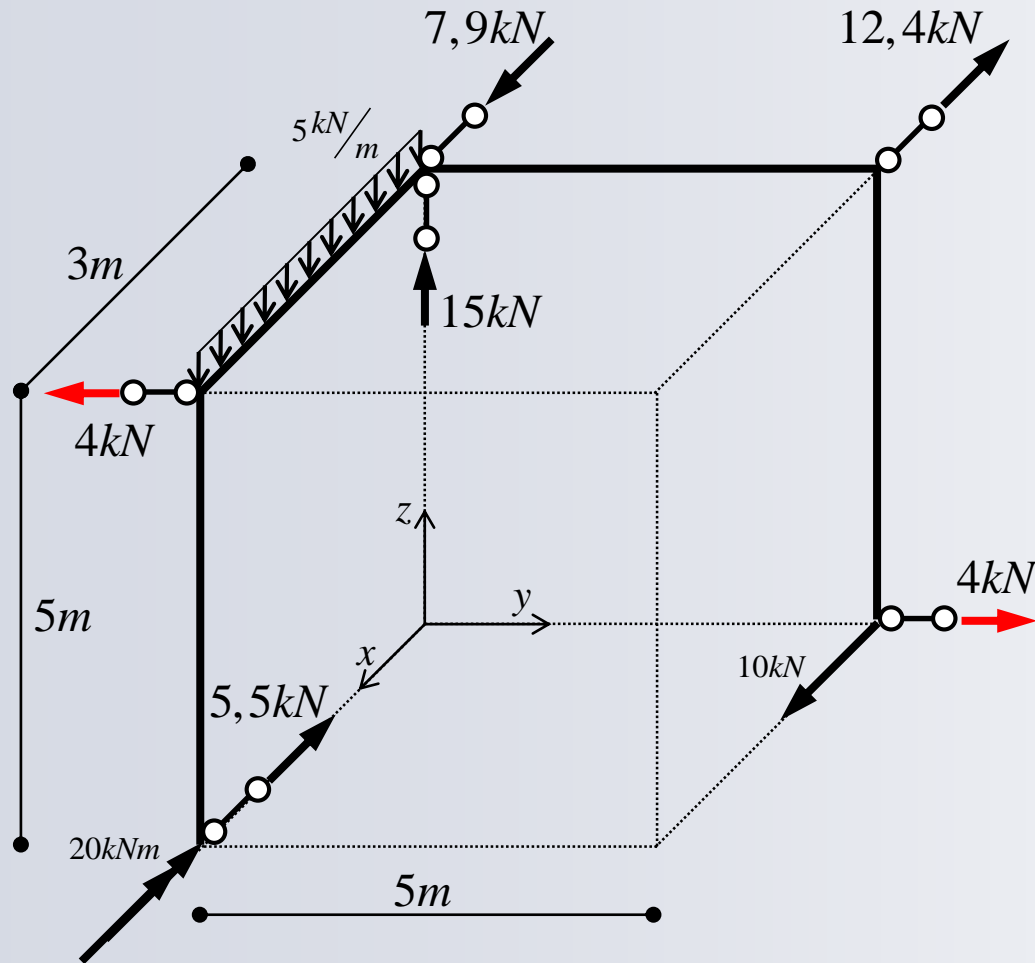
Siły tnące

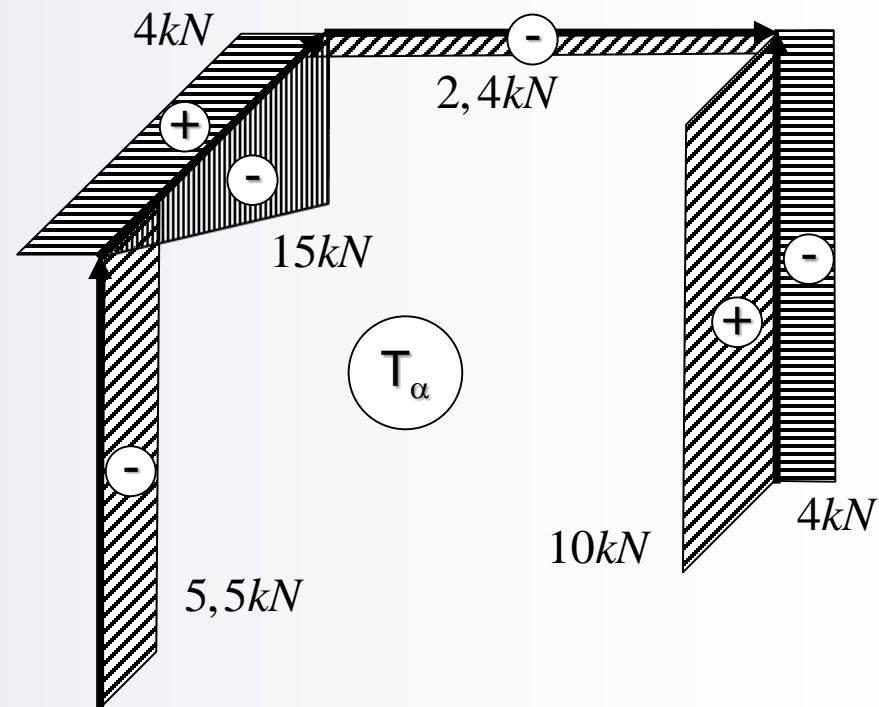
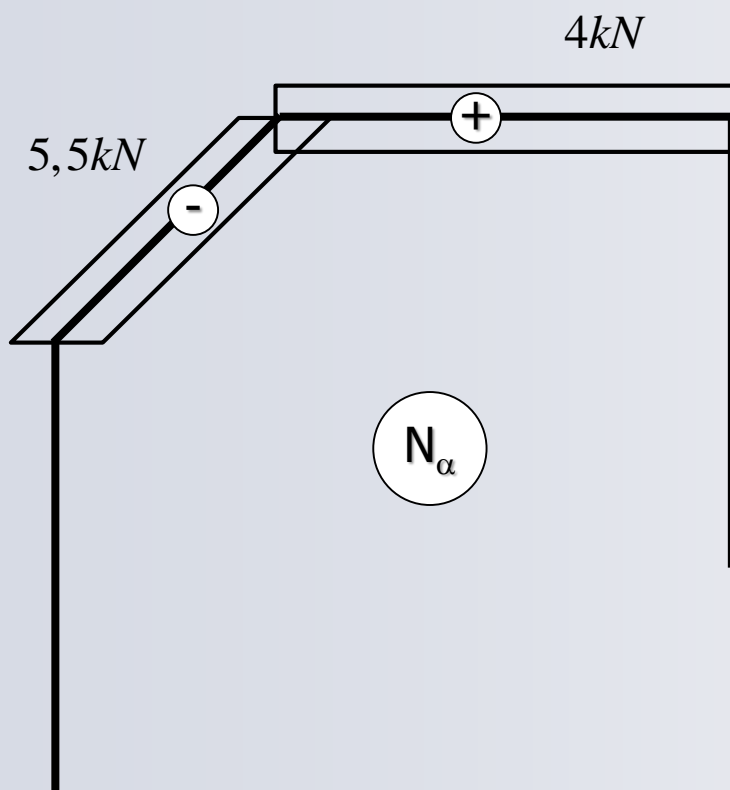
Siły tnące

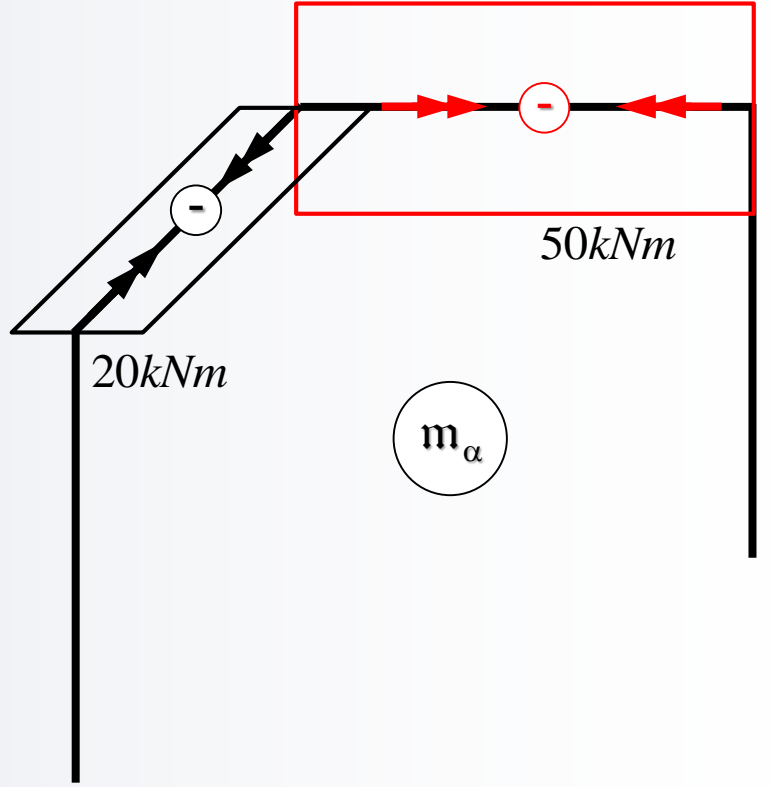
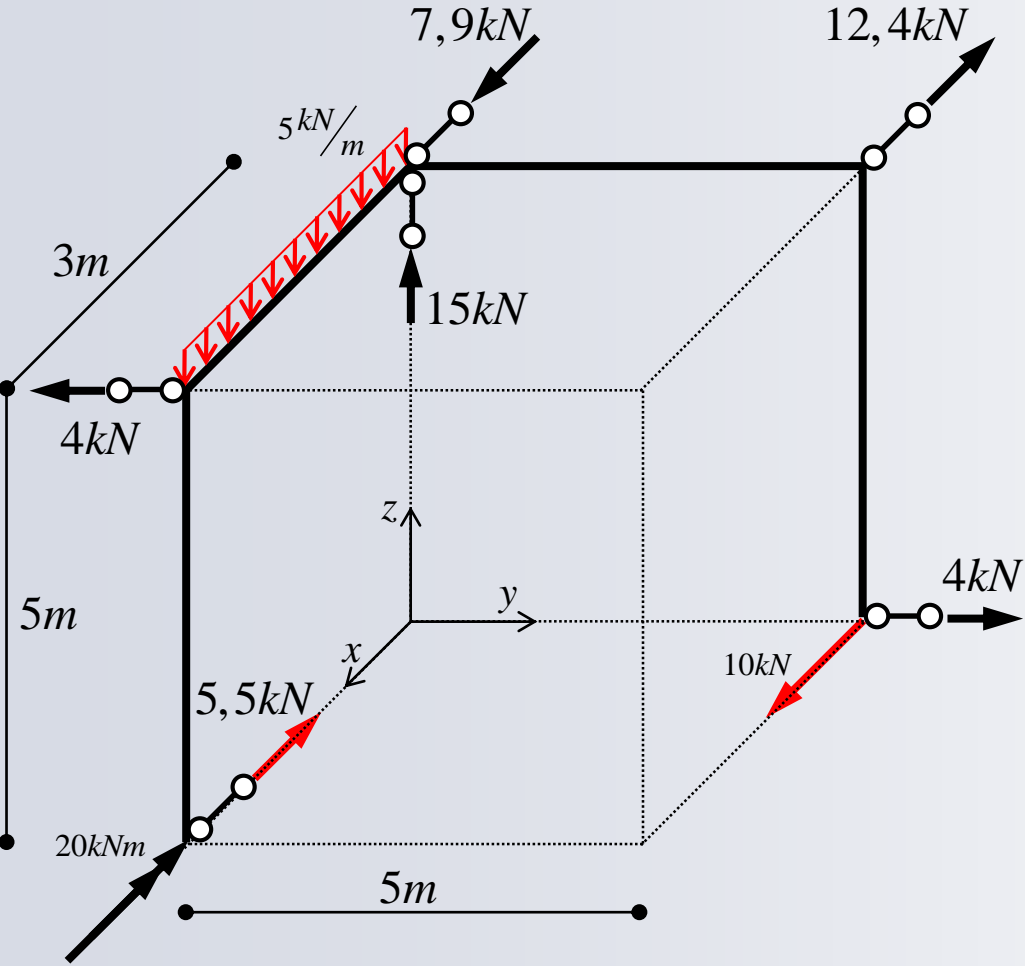
Siły tnące

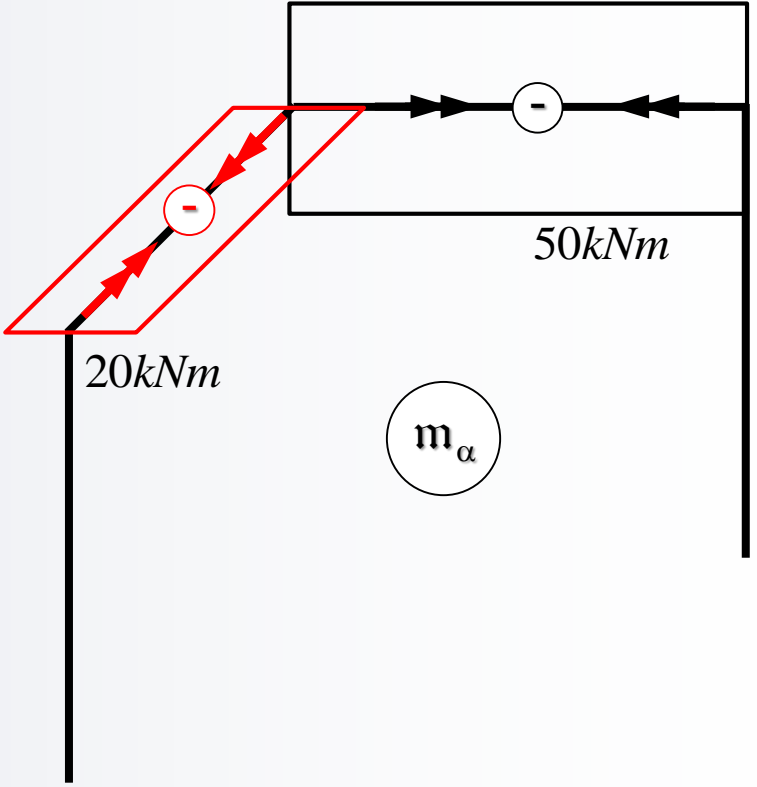
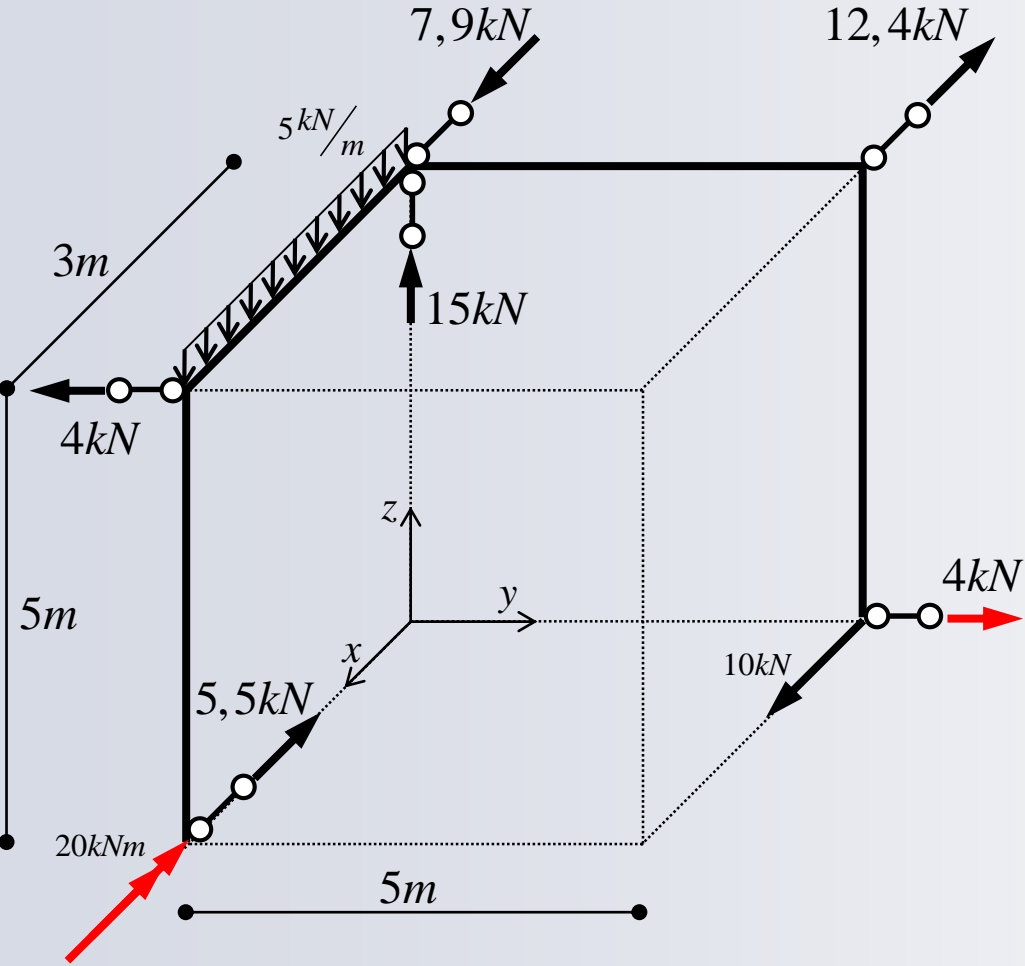
Siły normalne i tnące

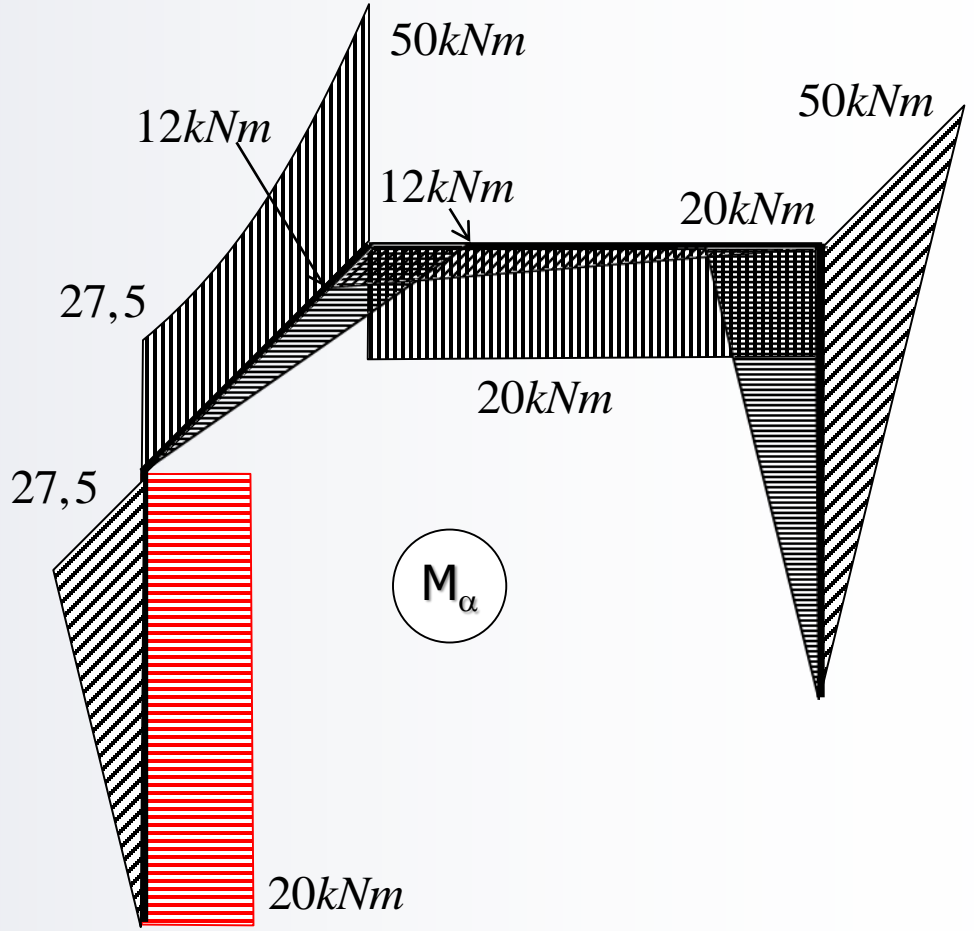
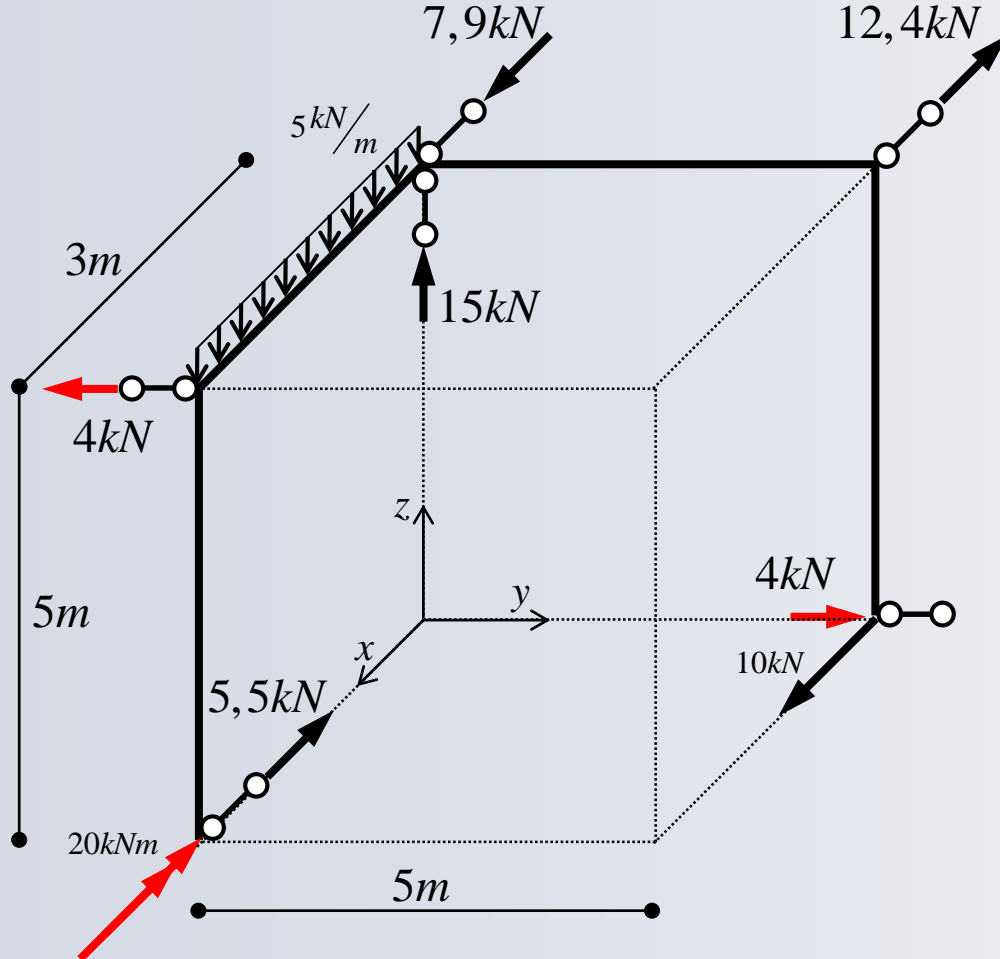
Momenty skręcające

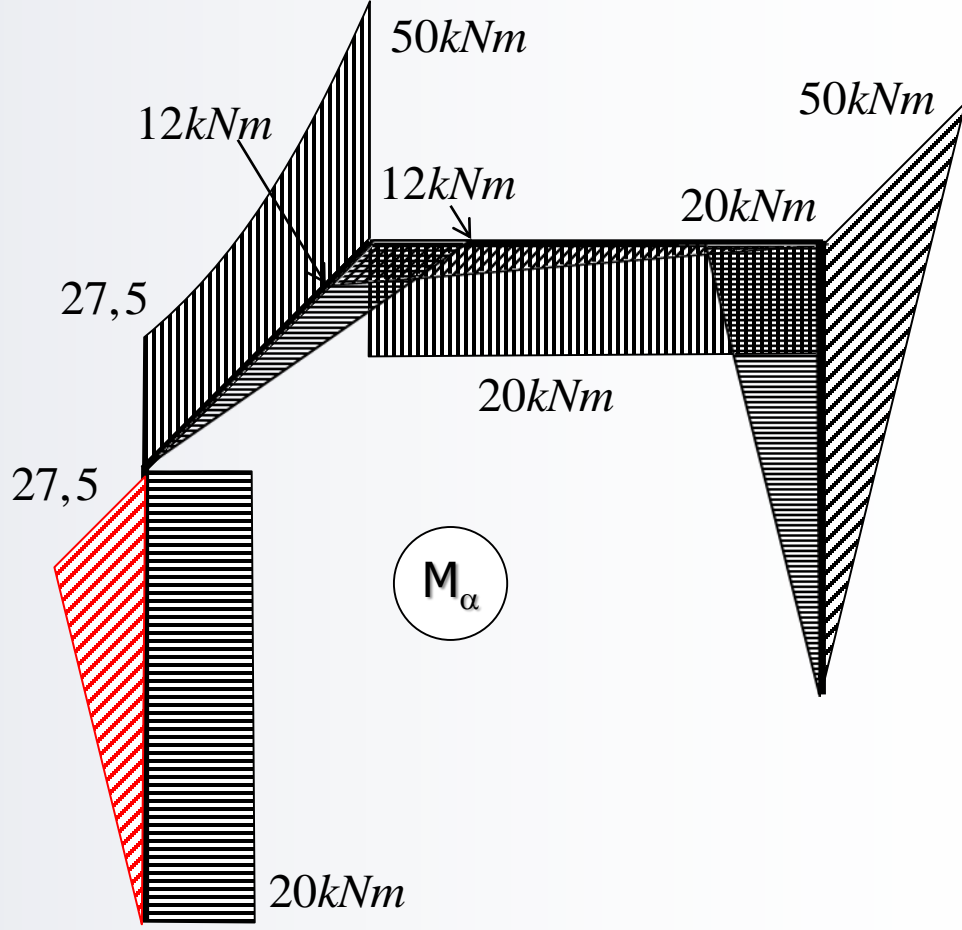
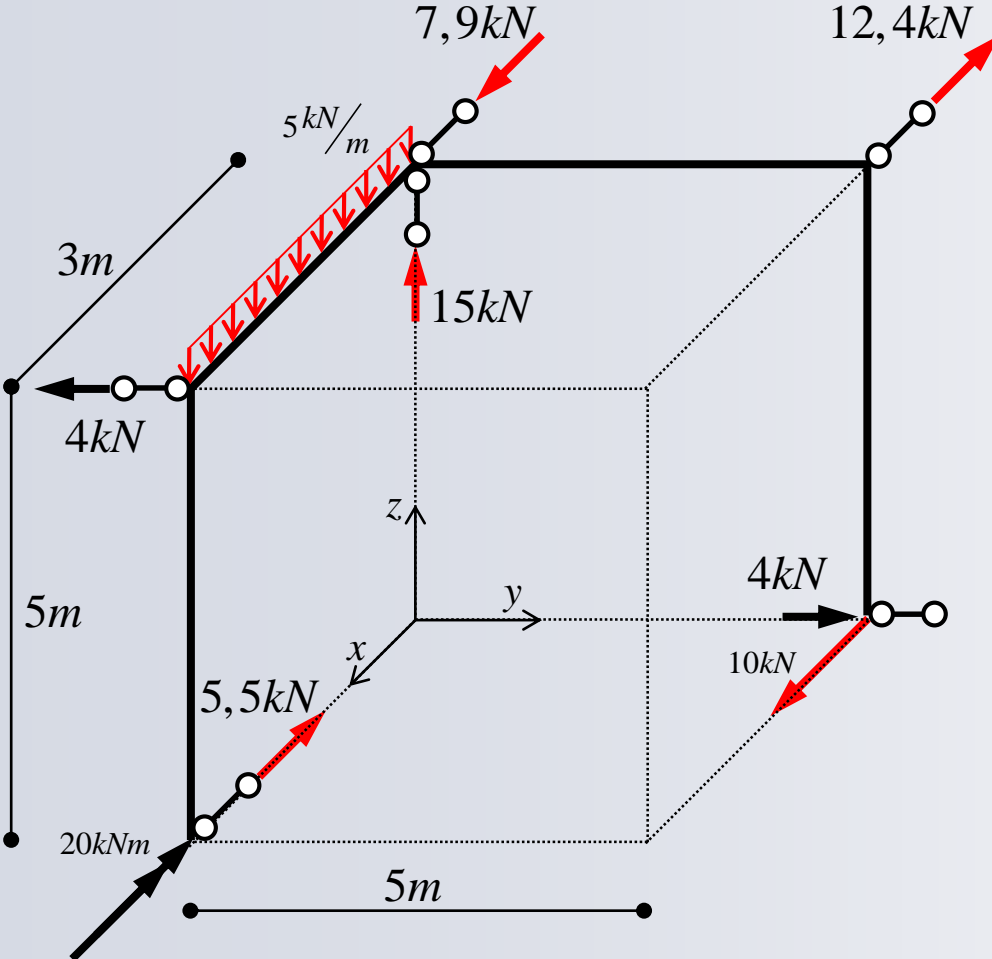
Momenty skręcające

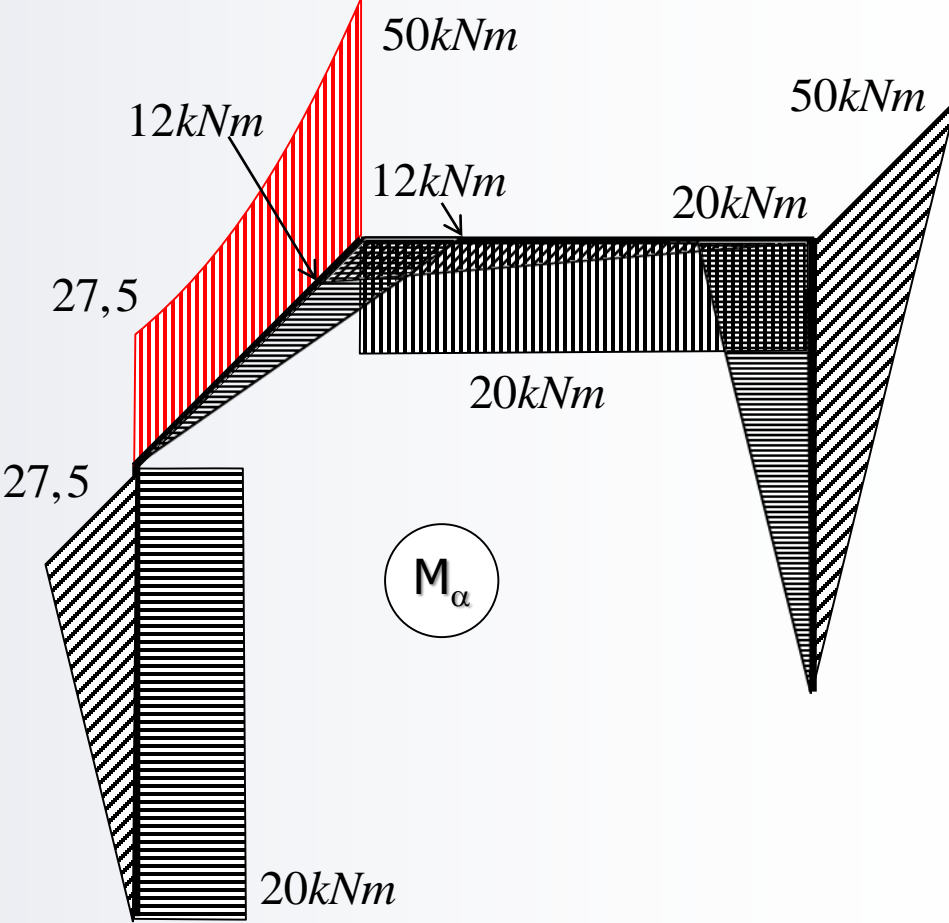
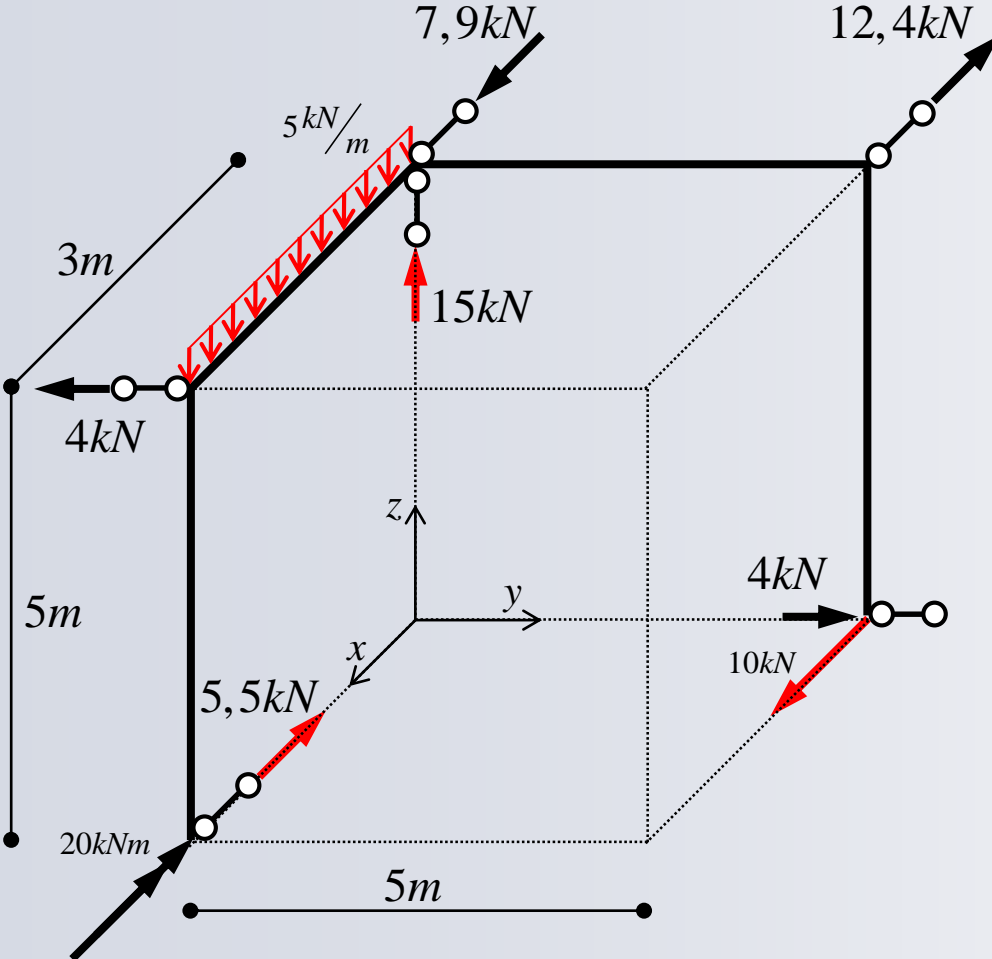
Momenty zginające

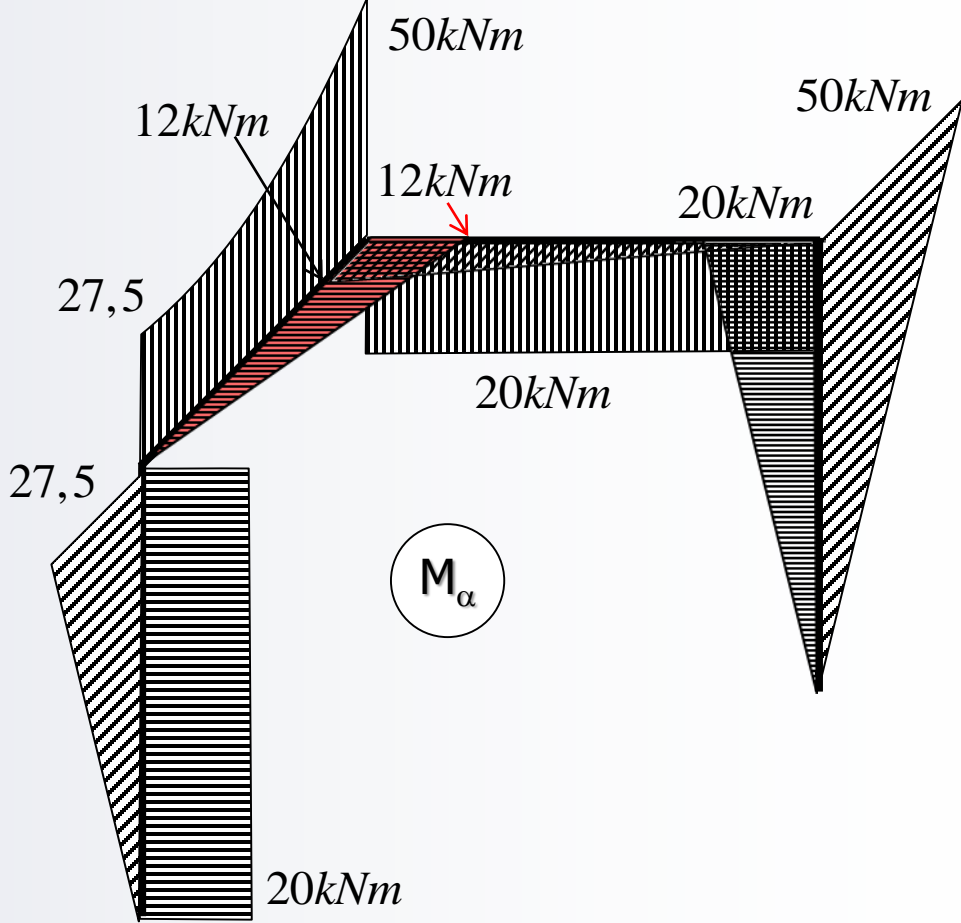
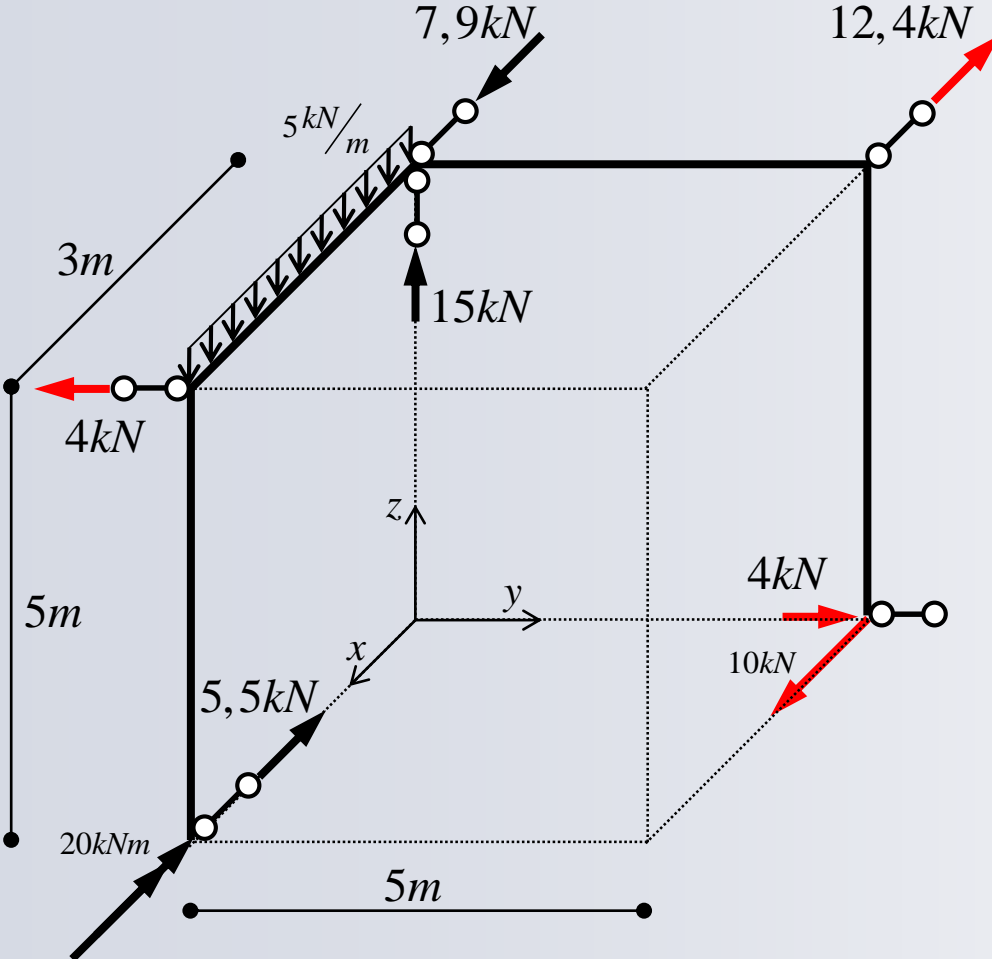
Momenty zginające

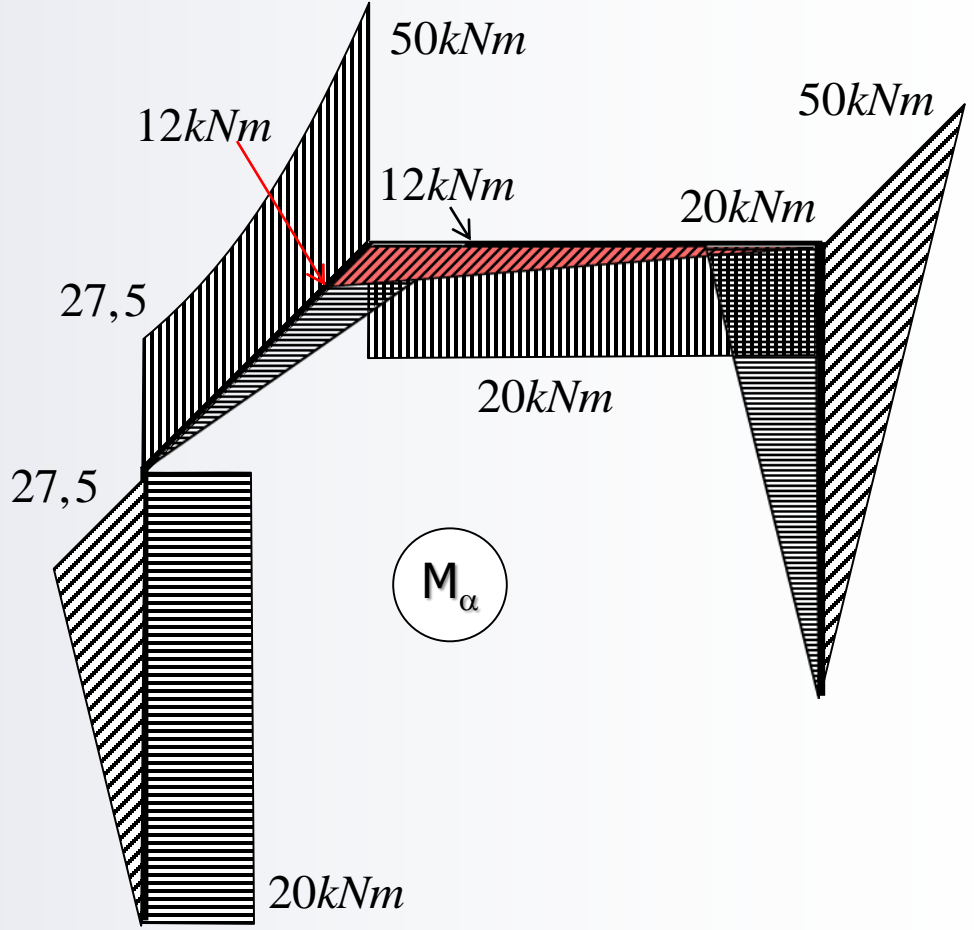
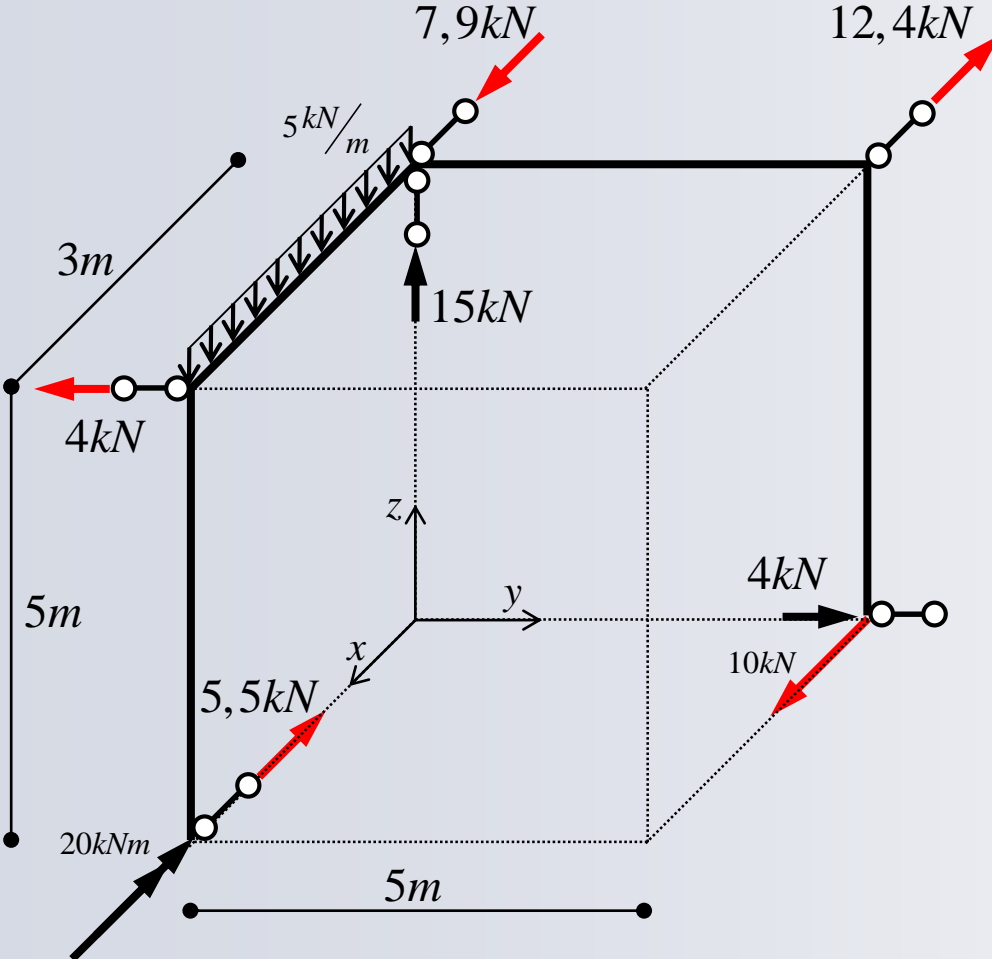
Momenty zginające

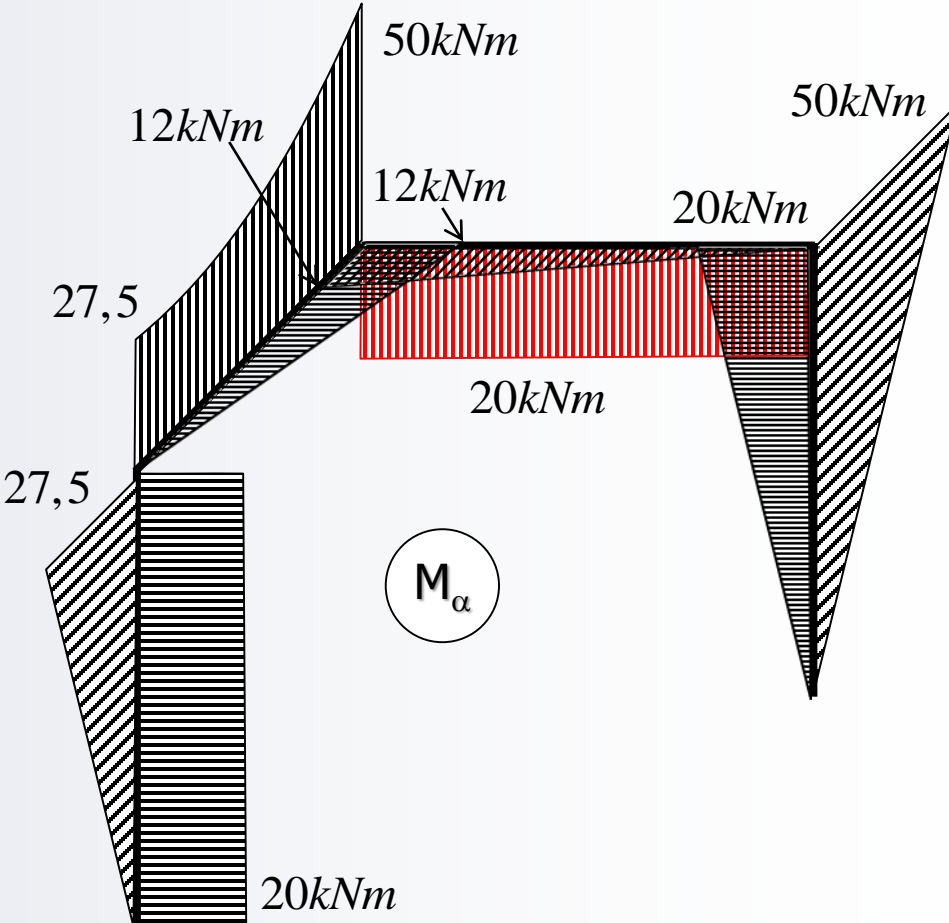
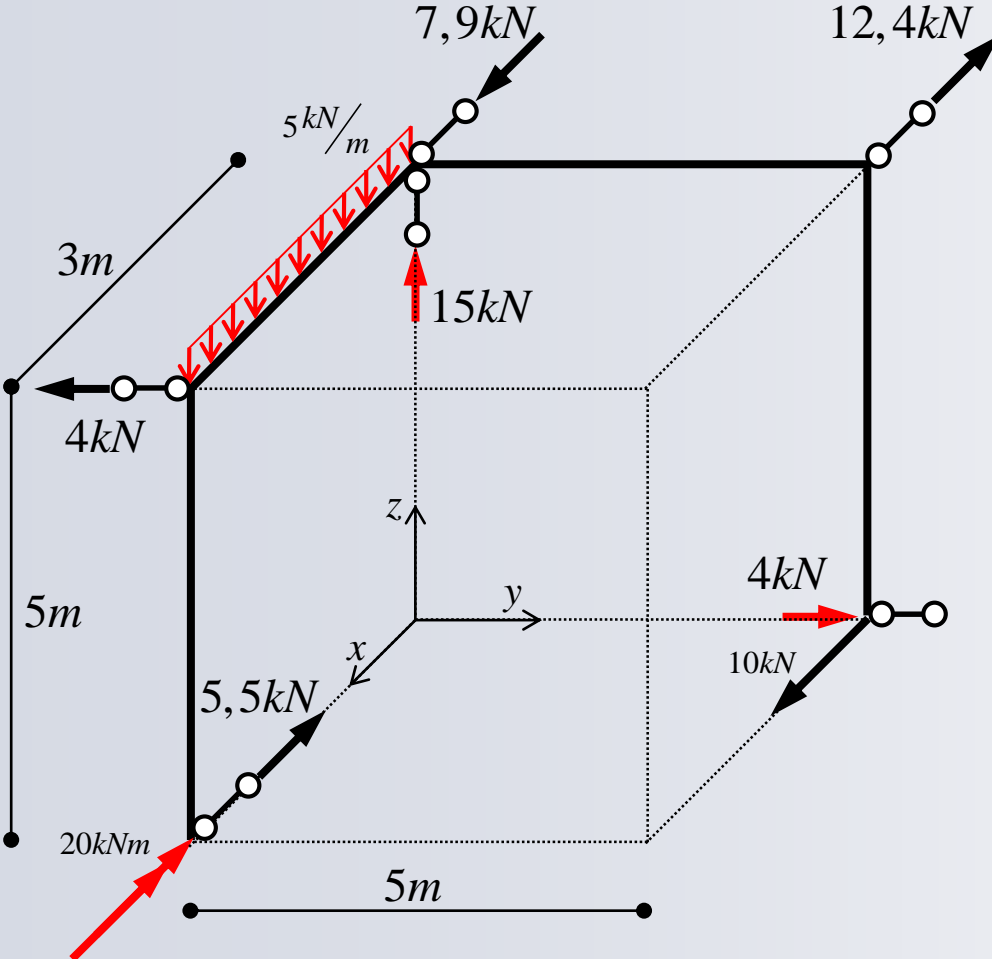
Momenty zginające

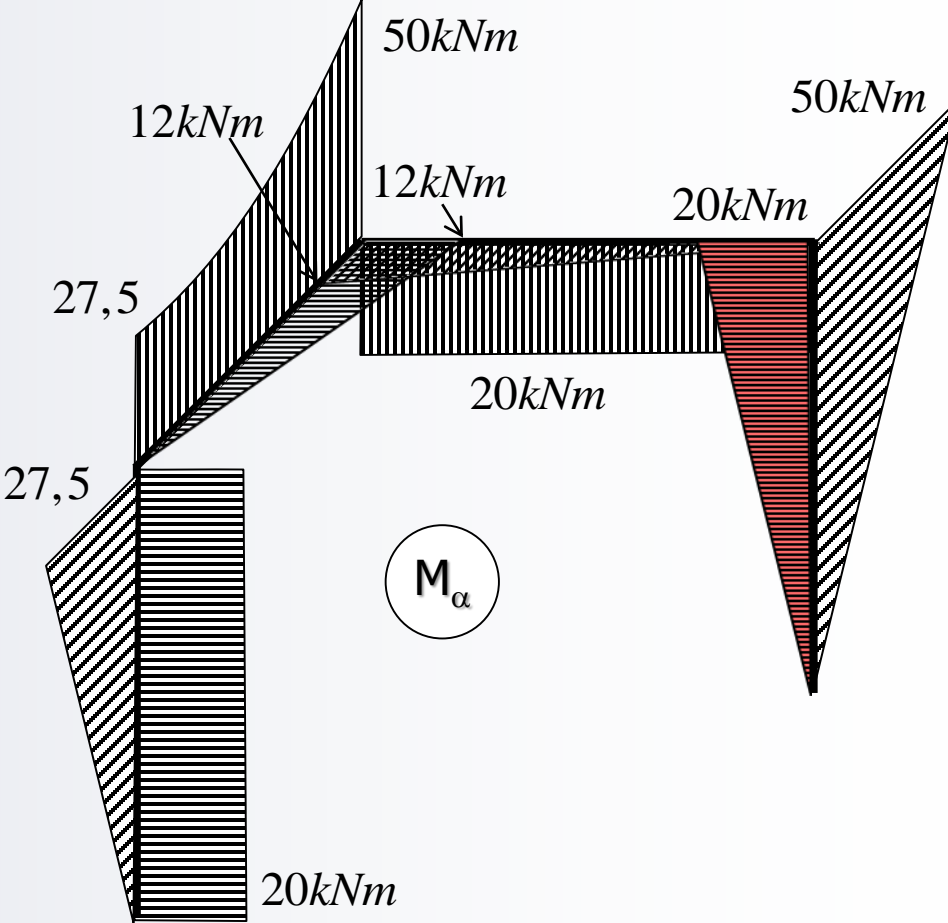
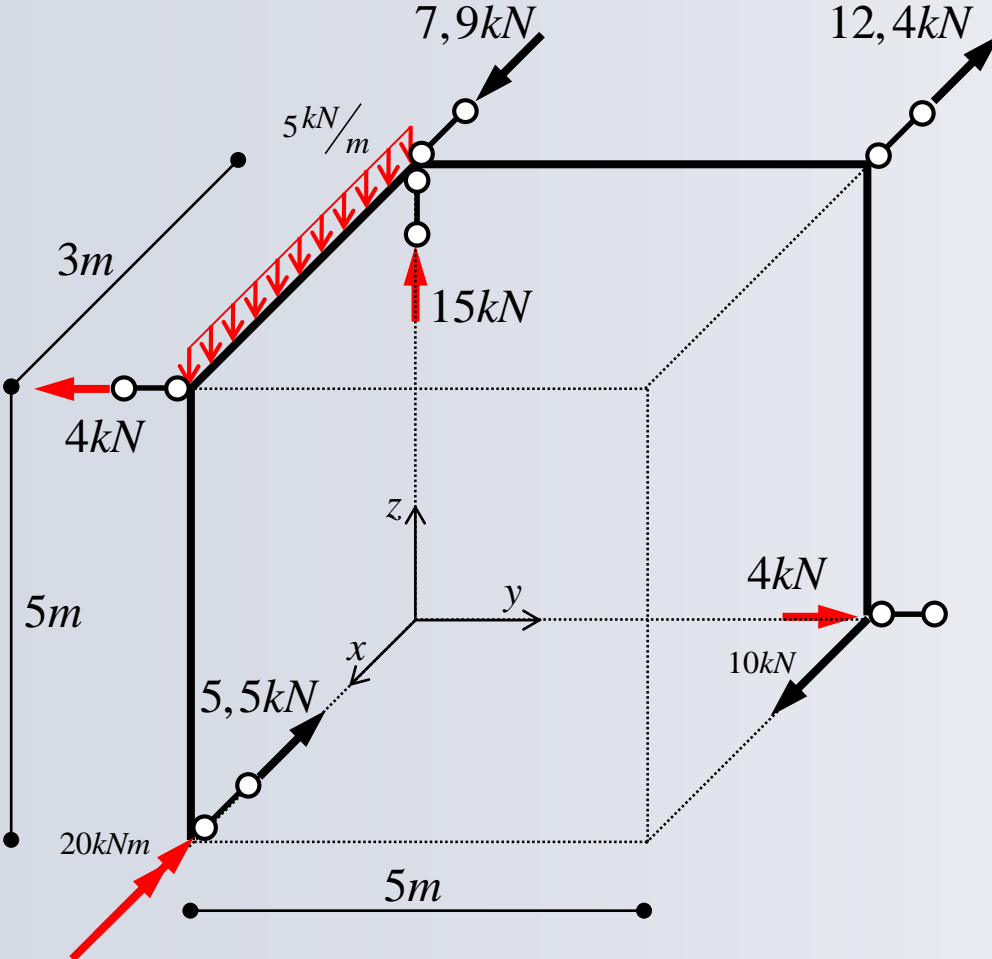
Momenty zginające

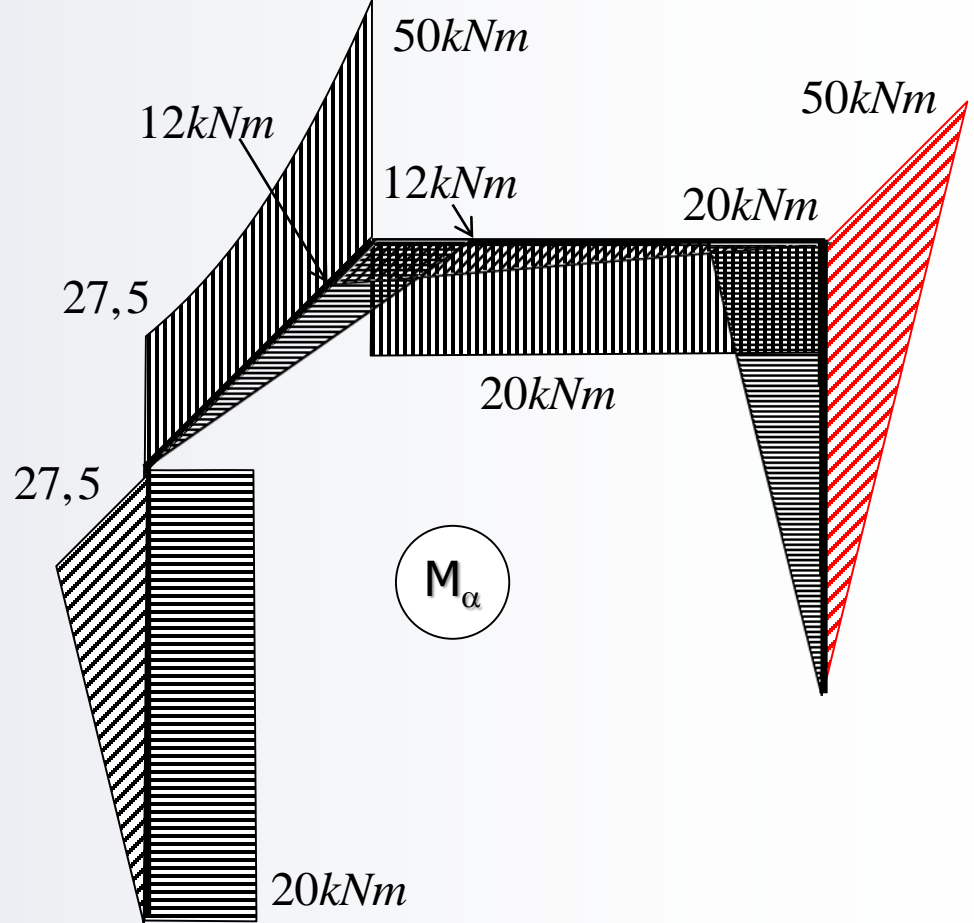
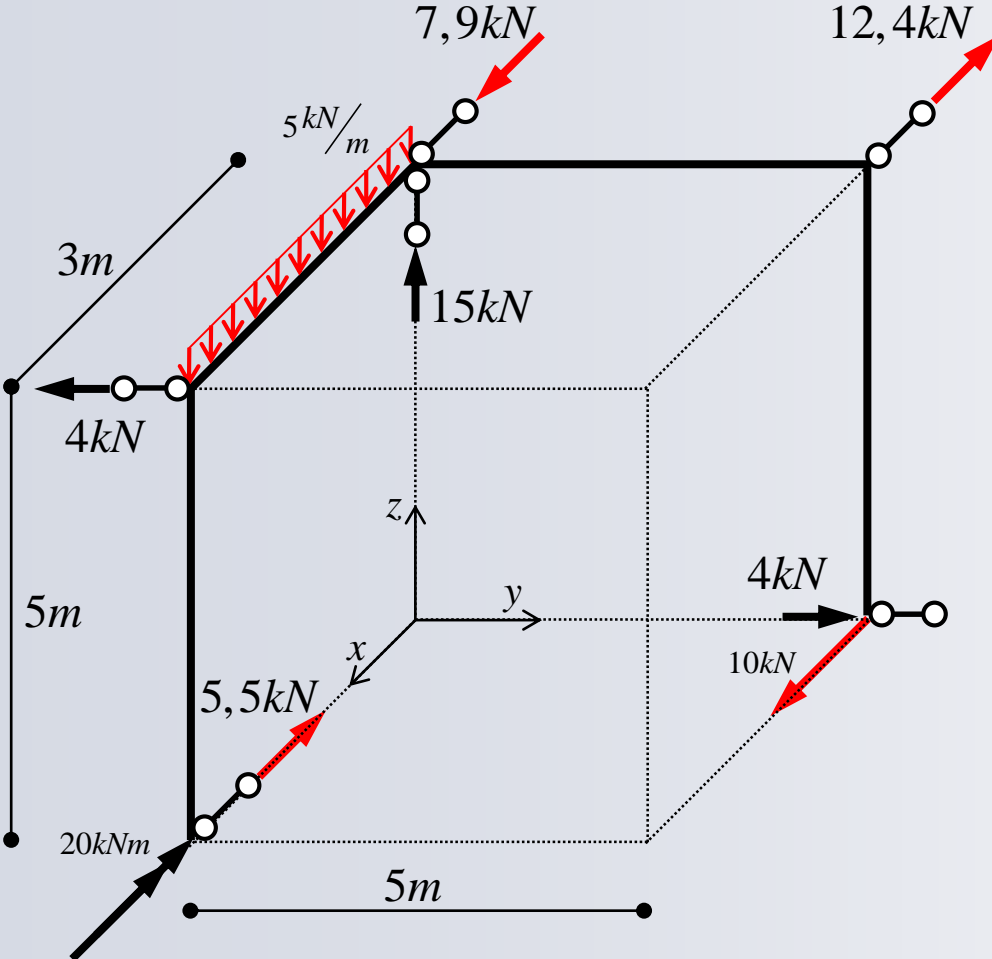
Momenty zginające

Momenty zginające

Momenty zginające

Momenty skręcające i zginające

